

Izvještaj o finansijskoj stabilnosti

2020

IZVJEŠTAJ O FINANSIJSKOJ STABILNOSTI ZA 2020. GODINU

IZDAVAČ

Centralna banka Bosne i Hercegovine
Maršala Tita 25, 71000 Sarajevo
tel. (387 33) 278 100
faks (387 33) 278 229
Internet: www.cbbh.ba
e-mail: contact@cbbh.ba

Za sve informacije kontaktirati:
Odjeljenje za finansijsku stabilnost

Uredništvo:
dr. Senad Softić
dr. Milica Lakić
Želimira Raspudić
mr. Ernadina Bajrović
Vesna Papić
dr. Dejan Kovačević
dr. Belma Čolaković
mr. Amir Hadžiomerađić

Priprema za štampu:
Štamparija Fojnica d.o.o.

Štampa:
Štamparija Fojnica d.o.o.

Tiraž:
70 primjeraka

Publikovanje i umnožavanje u obrazovne i nekomercijalne svrhe je
dozvoljeno uz obavezno navođenje izvora.

© Centralna banka Bosne i Hercegovine | sva prava zadržana

ISSN 1840-4103

Sadržaj

Skraćenice	6
Uvod	7
Izvršni sažetak	8
1. Trendovi i rizici iz međunarodnog okruženja	10
1.1 Trendovi u međunarodnom okruženju	10
1.2 Pregled glavnih rizika u EU i eurozoni	14
1.2.1 Efekti na bankarski sektor	14
1.2.2 Efekti na realni sektor	15
2. Makroekonomski trendovi u BiH	18
3. Domaćinstva	27
4. Preduzeća	33
5. Finansijski posrednici	39
5.1. Bankarski sektor	39
5.2. Nebankarski finansijski sektor	56
6. Finansijska infrastruktura	58
6.1. Platni sistemi	58
6.2. Regulatorni okvir	60
Statistički dodatak	61

Tekstni okvir:

Tekstni okvir 1: Ocjena glavnih makrofinansijskih rizika po finansijsku stabilnost	18
Tekstni okvir 2: Pregled mjera za stabilizaciju i pomoć privredi koje su poduzete u BiH u toku pandemije COVID-19	24
Tekstni okvir 3: Mrežna analiza prelijevanja sistemskih rizika	43
Tekstni okvir 4: Testovi na stres	51

Tabele:

Tabela 1.1: Realni BDP, godišnja stopa rasta	10
Tabela 2.1: Potraživanja komercijalnih banaka od sektora vlade	24
Tabela 2.2: Indikatori rizika fiskalne održivosti	26
Tabela 3.1: Potraživanja od stanovništva, kartice	28
Tabela 3.2: Krediti stanovništvu, ročna i valutna struktura	30
Tabela 4.1: Krediti preduzećima, ročna i valutna struktura ostatka duga	37
Tabela 5.1: Vrijednost imovine finansijskih posrednika	39
Tabela 5.2: Pojednostavljeni bilans stanja mikrokreditnih organizacija	56
Tabela 6.1: Transakcije u međubankarskom platnom prometu	58
Tabela 6.2: Koncentracija transakcija u međubankarskom platnom prometu (HHI)	58

Grafikoni:

Grafikon 1.1: Godišnja stopa rasta BDP-a, po grupama zemalja	11
Grafikon 1.2: Kretanje referentnih kamatnih stopa vodećih centralnih banaka	12
Grafikon 1.3: Cijene hrane i nafte	13
Grafikon 1.4: Cijena zlata i kurs EUR/USD	14
Grafikon 1.5: Kretanje cijena dionica banaka majki domaćih banaka	15
Grafikon 1.6: Promjene u javnom dugu izraženom u procentima BDP-a u 2020. godini	16
Grafikon 1.7: Prinosi desetogodišnjih državnih obveznica	16
Grafikon 1.8: Kretanje glavnih tržišnih indeksa	17
Grafikon 1.9: Stopa nezaposlenosti u EU	17
Grafikon 1.10: Izvoz BiH u zemlje glavne trgovinske partnere	18
Grafikon 2.1: BDP BiH (godišnja promjena i doprinos rastu po kategorijama)	18
Grafikon 2.2: BDP, izvoz roba i ind. proizvodnja (% godišnje promjene)	20
Grafikon 2.3: Indeks cijena nekretnina, godišnji prosjeci, 2015 = 100	20
Grafikon 2.4: Tržište rada na kraju 2020. godine	21
Grafikon 2.5: Neto plate i inflacija	22
Grafikon 2.6: Struktura tekućeg računa BiH	22
Grafikon 2.7: Javni dug BiH i budžetski saldo (% BDP-a)	23
Grafikon 2.8: Devizne rezerve i vanjski dug	25
Grafikon 3.1: Zaduženost stanovništva prema finansijskim institucijama	27
Grafikon 3.2: Zaduženost stanovništva prema institucijama i tipu zaduženja, 2020. godina	28
Grafikon 3.3: Krediti stanovništvu po namjeni i kreditni rast	29
Grafikon 3.4: Novoodobreni krediti stanovništvu	29
Grafikon 3.5: Valutna struktura kredita stanovništvu	30

Grafikon 3.6: Nekvalitetni krediti u sektoru stanovništva po namjeni	31
Grafikon 3.7: Nekvalitetni u ukupnim kreditima stanovništvu, po bankama	31
Grafikon 3.8: Novoodobreni krediti i prosječne ponderisane kamatne stope	32
Grafikon 3.9: Novoodobreni krediti prema periodu fiksacije kamatne stope	32
Grafikon 3.10: Depoziti stanovništva po ročnosti	33
Grafikon 3.11: Oročeni depoziti stanovništva i kamatne stope na depozite	33
Grafikon 4.1: Zaduzenost preduzeća prema finansijskim institucijama na kraju 2020. godine	35
Grafikon 4.2: Potraživanja od preduzeća prema odabranim djelatnostima u 2019. i 2020. godini	36
Grafikon 4.3: Prosječna zaduzenost preduzeća po odabranim djelatnostima u 2019. i 2020. godini	36
Grafikon 4.4: Prosječno dospijeće po kreditima	37
Grafikon 4.5: Učešće nekvalitetnih u ukupnim kreditima preduzeća, po djelatnostima	37
Grafikon 4.6: Kamatne stope na kredite preduzećima, po bankama	38
Grafikon 4.7: Novoodobreni krediti prema periodu fiksacije kamatne stope	38
Grafikon 5.1: Aktiva i krediti u postocima BDP-a	39
Grafikon 5.2: Promjene najvažnijih stavki bilansa bankarskog sektora	40
Grafikon 5.3: Aktiva bankarskog sektora	41
Grafikon 5.4: Izloženost ka sektoru vlade, po bankama, u 2020. godini	42
Grafikon 5.5: Strana aktiva i pasiva komercijalnih banaka	42
Grafikon 5.6: Tokovi strane pasive u bankarskom sektoru	43
Grafikon 5.7: Sektorska struktura depozita	45
Grafikon 5.8: Struktura ukupnih depozita po preostaloj ročnosti	46
Grafikon 5.9: Dijagram indikatora finansijskog zdravlja bankarskog sektora	47
Grafikon 5.10: Efekat smanjenja regulatornog kapitala na CAR, po bankama Q4 2020. godine	48
Grafikon 5.11: Kvalitet kreditnog portfolija	49
Grafikon 5.12: Udio nekvalitetnih u ukupnim kreditima, po bankama na kraju 2020. godine	49
Grafikon 5.13: Dobit bankarskog sektora	50
Grafikon 5.14: Indikatori profitabilnosti	51
Grafikon 5.15: Indikatori likvidnosti	51

Statistički dodatak:

Tabela A1: Promjene suverenog rejtinga	63
Tabela A2: Indeks cijena nekretnina	65
Tabela A3: Glavne stavke vanjskotrgovinske razmjene roba	66
Tabela A4: Indikatori finansijskog zdravlja	67
Tabela A5: Statusne promjene u bankama u periodu od 2001. do 2020. godine	68

Skraćenice

ABRS	Agencija za bankarstvo Republike Srpske	ROAA	Povrat na prosječnu aktivu (Return on Average Assets)
AOD	Agencija za osiguranje depozita		
BDP	Bruto domaći proizvod	ROAE	Povrat na prosječni kapital (Return on Average Equity)
BHAS	Agencija za statistiku BiH		
BiH	Bosna i Hercegovina	RS	Republika Srpska
BLSE	Banjalučka berza	RTGS	Bruto poravnanje u realnom vremenu (Real Time Gross Settlement)
BOE	Centralna banka Engleske		
BOJ	Centralna banka Japana	S&P	Standard & Poor's
CAC 40	Indeks francuske berze (Cotation Assistée en Continu)	SAD	Sjedinjene Američke Države
CAR	Stopa adekvatnosti kapitala (Capital Adequacy Ratio)	SASE	Sarajevska berza
CBBiH	Centralna banka Bosne i Hercegovine	STO	Svjetska trgovinska organizacija
CET 1	Osnovni kapital prvog reda (Common Equity Tier 1)	TLTRO 3	Targetirani dugoročni krediti za banke (Targeted longer-term refinancing operations III)
CHF	Švicarski franak	USD	Američki dolar
CPI	Indeks potrošačkih cijena	WEO	Svjetski ekonomski pregled (World Economic Outlook)
CRK	Centralni registar kredita	WTI	Cijena brent nafte na američkom tržištu - West Texas Intermediate
DAX	Indeks na berzi vrijednosnih papira u Frankfurtu (Deutscher Aktien Index)		
EBA	Evropska bankarska agencija (European Banking Authority)		
ECB	Evropska centralna banka		
EU	Evropska unija		
EUR	Euro		
FBA	Agencija za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine		
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine		
FED	Sistem federalnih rezervi		
FTSE	Indeks londonske berze (Financial Times Stock Exchange)		
GBP	Britanska funta		
HHI	Herfindahl-Hirschman Indeks		
JRTR	Jedinstveni registar transakcijskih računa		
KM	Konvertibilna marka		
KWD	Kuvajtski dinar		
MFT BiH	Ministarstvo finansija i trezora BiH		
MKO	Mikrokreditne organizacije		
MMF	Međunarodni monetarni fond		
NACE	Statistička klasifikacija ekonomskih djelatnosti u EU		
NPL	Nekvalitetni krediti (Nonperforming loans)		
OPEC	Organizacija zemalja izvoznica nafte		

Zemlje:

BE	Belgija
BG	Bugarska
CY	Kipar
DE	Njemačka
ES	Španija
FR	Francuska
GR	Grčka
HR	Hrvatska
IE	Irska
IT	Italija
PT	Portugal
RS	Srbija
SI	Slovenija
SK	Slovačka
TR	Turska

Uvod

Pod finansijskom stabilnošću CBBiH podrazumijeva stanje u kojem finansijski sistem može apsorbovati šokove bez značajnih poremećaja u svom trenutnom i budućem funkcionisanju i čije funkcionisanje nema negativne uticaje na ekonomiju.

Mandat CBBiH za praćenje stabilnosti finansijskog sistema indirektno proizlazi iz Zakona o CBBiH. CBBiH ima aktivnu ulogu u razvoju i implementaciji politike stabilnosti i održivog ekonomskog rasta BiH, kroz osiguranje stabilnosti domaće valute i ukupne finansijske i ekonomske stabilnosti u zemlji. Jedna od temeljnih zadaća CBBiH je uspostava i održavanje odgovarajućih platnih i obračunskih sistema kao dijela finansijske infrastrukture. CBBiH doprinosi očuvanju finansijske stabilnosti kroz zakonom utvrđenu nadležnost koordinacije djelatnosti entitetskih agencija za bankarstvo. CBBiH, u skladu s odlukom Upravnog vijeća, učestvuje u radu međunarodnih organizacija koje rade na učvršćivanju finansijske i ekonomske stabilnosti kroz međunarodnu monetarnu saradnju. Aktivnosti CBBiH na polju praćenja stabilnosti finansijskog sistema obuhvataju i specijalizovanu komunikaciju s relevantnim međunarodnim i domaćim institucijama kojom se osigurava kontinuitet procesa praćenja sistemskih rizika. Doprinos očuvanju finansijske stabilnosti CBBiH daje u okviru članstva u Stalnom komitetu za finansijsku stabilnost BiH.

Publikovanjem Izvještaja o finansijskoj stabilnosti CBBiH nastoji doprinijeti finansijskoj stabilnosti u BiH kroz:

- Unapređenje razumijevanja i podsticanje dijaloga o rizicima za finansijske posrednike u makroekonomskom okruženju;
- Upozoravanje finansijskih institucija i drugih učesnika na tržištu na mogući kolektivni uticaj njihovih pojedinačnih akcija;
- Stvaranje konsenzusa o finansijskoj stabilnosti i poboljšanje finansijske infrastrukture.

Iako je fokus ovog izvještaja na događajima iz 2020. godine, njegov obuhvat je proširen i na najvažnija dešavanja iz prve polovine 2021. godine, u skladu s dostupnim podacima u vrijeme izrade. Izvještaj o finansijskoj stabilnosti za 2020. godinu je organizovan po poglavljima kako slijedi. U izvršnom sažetku su naglašeni najvažniji rizici po stabilnost finansijskog sistema. U prvom poglavlju su predstavljeni glavni trendovi i rizici iz međunarodnog okruženja. U sklopu

ovog poglavlja posebno su izdvojeni glavni rizici iz EU i eurozone, te su opisani njihovi efekti na bankarski sektor i realnu ekonomiju ovog geografskog područja, sa fokusom na rizike koji mogu imati uticaj na bankarski sektor i realnu ekonomiju BiH. Drugo poglavlje daje pregled trendova i potencijalnih rizika iz domaćeg okruženja koji se odražavaju na funkcionisanje finansijskog sistema u BiH, uključujući i pregled glavnih trendova i rizika koji dolaze iz fiskalnog sektora. Treće poglavlje ilustruje efekte rizika identifikovane u prethodnim poglavljima na potraživanja od stanovništva. Fokus četvrtog poglavlja su efekti identifikovanih rizika na sektor pravnih lica. U petom poglavlju se ocjenjuju efekti rizika na stabilnost finansijskog sektora, sa fokusom na bankarski sektor. Šesto poglavlje ilustruje osnovne trendove u finansijskoj infrastrukturi: platnim sistemima i regulatornom okviru. Izvještaj o finansijskoj stabilnosti za 2020. godinu sadrži četiri tekstna okvira: Ocjena glavnih makrofinansijskih rizika po finansijsku stabilnost, Pregled mjera za stabilizaciju i pomoć privredi koje su poduzete u BiH u toku pandemije COVID-19, Mrežna analiza prelijevanja sistemskih rizika i Testovi na stres.

Na kraju, potrebno je naglasiti da se ovaj izvještaj bavi isključivo pitanjima od značaja za sistemski rizik, jer je nadzor poslovanja finansijskih posrednika, u skladu s važećim zakonima u BiH, zadatak nadležnih supervizora za finansijski sektor. Njegov osnovni cilj je da ukaže na rizike koji dolaze iz finansijskog sistema, kao i makroekonomskog okruženja, te procijeni sposobnost sistema da apsorbuje te šokove.

Izvršni sažetak

Osnovne karakteristike globalne ekonomije u 2020. godini su: snažan pad globalne ekonomske aktivnosti izazvan pandemijom koronavirusa koja je uz preduzete epidemiološke mjere dovela do trenutnog zastoja ekonomskih i socijalnih aktivnosti u cijelom svijetu, istovremeno usporavanje ekonomskog rasta kako razvijenih zemalja tako i zemalja u razvoju, slabljenje svjetske trgovine i globalnih inflatornih pritisaka kao rezultat usporavanja privredne aktivnosti, turbulencije na međunarodnim finansijskim tržištima te izrazito ekspanzivna monetarna politika vodećih centralnih banaka u cilju ublažavanja ekonomskih posljedica pandemije. U toku 2020. godine i dalje su bili izraženi i geopolitički rizici uslijed nastavka trgovinske napetosti između SAD i Kine kao i neizvjesnosti oko uređenja trgovinskih odnosa Velike Britanije i EU.

Ključni rizici po finansijsku stabilnost u eurozoni su snažan rast fiskalnih neravnoteža u eurozoni koji ponovno dovodi u pitanje održivost javnog duga pojedinih zemalja članica, prezaduženost sektora nefinansijskih preduzeća i pojačan rizik u pogledu redovnog servisiranja obaveza u dužem roku, niska profitabilnost banaka i rast rezervisanja za očekivane kreditne gubitke te visoka izloženost banaka sektoru vlade. Rizici iz domaćeg makroekonomskog okruženja značajno su ojačali tokom 2020. godine. Mala i otvorena bh. ekonomija nije ostala imuna na globalnu recesiju, pa je tokom 2020. godine zabilježena najveća kontrakcija bh. realnog BDP-a u novijoj bh. historiji (-4,3%). Međutim, bh. ekonomija bi, kao i većina globalnih ekonomija zahvaćenih pandemijom, trebala zabilježiti "U" oblik oporavka, ukoliko se optimizam u pogledu vakcinacije i borbe protiv pandemije materijalizuje tokom 2021. godine. Uprkos očekivanom rastu javnog duga i povećanom pritisku na fiskalnu stabilnost, vjerovatnoća za značajnije narušavanje fiskalne pozicije BiH je minimalna. Sličnog stajališta su i međunarodne rejting agencije, koje su zadržale dugoročni kreditni rejting BiH naglašavajući da umjeren nivo duga i fiskalno ograničavanje posljednjih godina pruža fiskalni prostor koji može pružiti odgovore na ekonomske šokove.

Ekonomski oporavak koji se očekuje u 2021. godini, još uvijek sa sobom nosi visok stepen neizvjesnosti i finansijskih rizika a materijalizacija pozitivnih očekivanja će dominantno zavisiti od brzine globalnog ekonomskog oporavka, prije svega u zemljama EU, ali i ekonomsko-stabilizacijskih mjera unutar same zemlje.

Smanjenje ekonomske aktivnosti i nepovoljna kretanja na tržištu rada povećali su neizvjesnost kod sektora domaćinstva i umanjili njihovu spremnost za potrošnju i dodatno zaduživanje. Iako u 2020. godini nije evidentirano pogoršanje kvaliteta kreditnog portfolija u segmentu stanovništva, te je na nivou sektora zabilježen pad nekvalitetnih kredita, ovakva kretanja su u značajnoj mjeri rezultat otpisa nekvalitetnih potraživanja, a kreditni rizik se nije materijalizovao ni zahvaljujući moratorijima koji su uvedeni na otplatu kredita klijentima pogođenim pandemijom COVID-19. Višegodišnji trend pada kamatnih stopa na kredite stanovništvu u 2020. godini je zaustavljen, kao i višegodišnji trend rasta dugoročnih oročenih depozita stanovništva. Rastu ukupnih depozita doprinosi samo porast sredstava na transakcijskim računima i depozita po viđenju. Za razliku od aktivnih, pasivne kamatne stope su se nastavile snižavati i u 2020. godini.

Ukupna zaduženost sektora nefinansijskih preduzeća prema domaćim finansijskim posrednicima u 2020. godini nije se značajnije mijenjala u odnosu na prethodnu godinu. U finansiranju svojih poslovnih aktivnosti sektor preduzeća se, kao i prethodnih godina, najviše oslanjao na kreditnu podršku banaka. I pored rasta rizika u sektoru preduzeća koji proizilazi iz slabljenja ekonomske aktivnosti u svim ključnim sektorima, kamatne stope na kredite zadržale su se na relativno niskim nivoima. Smanjenje nekvalitetnih kredita u sektoru nefinansijskih preduzeća, prvenstveno je pod uticajem početka primjene novih regulatornih propisa i mjera koje su banke preduzimale prema klijentima u cilju ublažavanja negativnih posljedica pandemije. Valutni rizik i dalje ne predstavlja značajniji izvor rizika, dok je kamatni rizik blago povećan. Materijalizaciju rizika u sektoru nefinansijskih preduzeća je moguće očekivati u narednim periodima, nakon isteka mjera podrške vlade i regulatora.

Posljedice pandemije koronavirusa odrazile su se i na bankarski sektor BiH, a one su djelimično ublažene ili odložene preduzetim mjerama od strane entitetskih agencija za bankarstvo u vidu odobrenih moratorija za otplatu dospjelih obaveza te drugim posebnim mjerama. Odsustvo kreditnog rasta u 2020. godini je posljedica smanjenja tražnje za kreditima, kao i pooštavanja kreditnih standarda u poslovnim politikama banaka u uslovima nepovoljnih ekonomskih kretanja. I pored nepovoljnih okolnosti poslovanja u 2020. godini, bankarski sektor BiH

je ostao adekvatno kapitalizovan, poboljšana je kvaliteta aktive, a indikatori likvidnosti su na zadovoljavajućem nivou. Ipak, uslijed pada ekonomske aktivnosti značajno je smanjena neto dobit u odnosu na prethodne godine. Takođe, izloženost sektoru vlade je porasla usljed povećane kupovine entitetskih vrijednosnih papira, a nepovoljna ročna struktura izvora finansiranja i dalje predstavlja jedan od ključnih rizika po finansijsku stabilnost. Dobre kapitalne i likvidnosne pozicije banaka trebale bi biti ključni faktor u ublažavanju negativnih posljedica pandemije, a rezultati top-down testova na stres takođe ukazuju da je bankarski sektor u mogućnosti da amortizuje snažne makroekonomske šokove.

Centralna banka BiH je u 2020. godini izvršavala svoju zakonsku obavezu održavanja odgovarajućih platnih sistema. Platni promet se odvijao nesmetano kroz sisteme žirokliringa i bruto poravnanja u realnom vremenu (RTGS). Održavani su Centralni registar kredita (CRK) i Jedinstveni registar računa poslovnih subjekata (JRRPS), a realizacija transakcija putem međunarodnog kliringa plaćanja s inostranstvom se odvijala nesmetano.

U 2020. godini domaće institucije su nastavile sa donošenjem novih podzakonskih akata, kojima je u značajnoj mjeri kompletiran ključni set regulatornih propisa u okviru entitetskih zakona o bankama, a u toku godine je donesen i niz privremenih mjera za bankarski sektor, sektor lizinga i mikrokreditnih organizacija, sa ciljem ublažavanja negativnih ekonomskih posljedica uzrokovanih pojavom koronavirusa. Usvajanjem novog Zakona o osiguranju depozita u bankama BiH, u junu 2020. godine, konačno je kompletiran zakonski okvir za poslovanje banaka.

1. Trendovi i rizici iz međunarodnog okruženja

Snažan pad globalne ekonomske aktivnosti izazvan pandemijom koronavirusa koja je uz preduzete epidemiološke mjere dovela do trenutnog zastoja ekonomskih i društvenih aktivnosti u cijelom svijetu obilježio je 2020. i prvu polovinu 2021. godine. Osnovne karakteristike globalne ekonomije u 2020. godini su: usporavanje ekonomskog rasta razvijenih zemalja i zemalja u razvoju, slabljenje svjetske trgovine uslijed smanjenja tražnje (smanjenja potrošnje) ali i ponude (prestanka proizvodnje), slabljenje globalnih inflatornih pritisaka kao rezultat usporavanja privredne aktivnosti, turbulencije na međunarodnim finansijskim tržištima, te izrazito ekspanzivna monetarna i fiskalna politika u cilju ublažavanja ekonomskih posljedica pandemije.

U toku 2020. godine i dalje su bili izraženi geopolitički rizici uslijed nastavka trgovinske napetosti između SAD i Kine, kao i neizvjesnost oko uređenja trgovinskih odnosa Velike Britanije i EU. U uslovima povećanih trgovinskih napetosti, udar pandemije na potražnju i prethodno uvedene carine doveli su do snažnog pada međunarodne trgovine. Uz snažnu i naglu kontrakciju globalne ekonomije, pogoršanje svjetske ekonomske klime uslijed neizvjesnosti oko daljnjeg razvoja i trajanja pandemije predstavljaće jedan od glavnih rizika po stabilnost globalnog finansijskog sistema i u narednom periodu.

1.1. Trendovi u međunarodnom okruženju

Nakon što je u 2019. godini došlo do usporavanja globalnog ekonomskog rasta, 2020. godinu je obilježila snažna kontrakcija globalne ekonomske aktivnosti uzrokovana iznenadim izbijanjem pandemije koronavirusa. U 2020. godini na globalnom nivou zabilježen je pad ekonomske aktivnosti od 3,3%, pri čemu su razvijene zemlje bilježile pad ekonomske aktivnosti od 4,7%, dok je u grupi zemalja u razvoju pad ekonomske aktivnosti bio nešto blaži i iznosio je 2,2% (tabela 1.1). Najveći pad ekonomske aktivnosti u grupi razvijenih zemalja u 2020. godini imale su zemlje eurozone i Velika Britanija i to 6,6% i 9,9% respektivno. S druge strane, Kina je jedina od vodećih svjetskih ekonomija u 2020. godini ostvarila pozitivan ekonomski rast i to po stopi od 2,3%, što je uticalo i na blaži pad ekonomske aktivnosti grupe zemalja u razvoju.

Prema projekcijama MMF-a iz aprila 2021. godine, u ovoj godini očekuje se rast globalne ekonomije od 6,0%,

dok se u 2022. godini projicira globalni ekonomski rast od 4,4%. Projekcije globalnog ekonomskog rasta za 2021. i 2022. godinu povećane su za 0,8% i 0,2% respektivno u odnosu na projekcije iz oktobra 2020. godine, što se bazira na pretpostavci normalizacije epidemiološke situacije, ponajprije zahvaljujući napretku u masovnoj imunizaciji te dodatnim fiskalnim podsticajima u nekoliko velikih svjetskih ekonomija. Ovo se posebno odnosi na SAD za koje se projicira da će se u toku druge polovine 2021. godine vratiti na nivo ekonomske aktivnosti prije izbijanja pandemije, dok se za zemlje eurozone i Veliku Britaniju ne očekuje oporavak na nivo ekonomske aktivnosti prije krize do 2022., odnosno 2023. godine.

Tabela 1.1: Realni BDP, godišnja stopa rasta

	Realni BDP, godišnja stopa rasta					Promjena u odnosu na projekciju iz oktobra 2020.	
	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2020.	2021.
Svijet	3,6	2,8	-3,3	6,0	4,4	1,1	0,8
Razvijene ekonomije	2,3	1,6	-4,7	5,1	3,6	1,1	1,2
SAD	3,0	2,2	-3,5	6,4	3,5	0,8	3,3
EU	2,3	1,7	-6,1	4,4	3,9	1,5	-0,6
Euro zona	1,9	1,3	-6,6	4,4	3,8	1,7	-0,8
Veklika Britanija	1,3	1,4	-9,9	5,3	5,1	-0,1	-0,6
Japan	0,6	0,3	-4,8	3,3	2,5	0,5	1,0
Zemlje u razvoju i tržišta u nastajanju	4,5	3,6	-2,2	6,7	5,0	1,1	0,7
Rusija	2,8	2,0	-3,1	3,8	3,8	1,0	1,0
Kina	6,7	5,8	2,3	8,4	5,6	0,4	0,2
Evropske zemlje u razvoju i tržišta u nastajanju	3,4	2,4	-2,0	4,4	3,9	2,6	0,5
Glavni vanjskotrgovinski partneri							
Njemačka	1,9	2,0	-3,4	2,0	4,3	2,6	-0,6
Hrvatska	2,8	2,9	-9,0	4,7	5,0	0,0	-1,3
Srbija	4,5	4,2	-1,0	5,0	4,5	1,5	-0,5
Italija	0,9	0,3	-8,9	4,2	3,6	1,7	-1,0
Slovenija	4,4	3,2	-5,5	3,7	4,5	1,2	-1,5
Austrija	2,6	1,4	-6,6	3,5	4,0	0,1	-1,1
Crna Gora	5,1	4,1	-15,2	9,0	5,5	-3,2	3,5

Izvor: World Economic Outlook, IMF, April 2021, CBBiH

Pogoršanje ekonomskih kretanja zabilježeno je u svim dijelovima svijeta, međutim nije bilo jednakog intenziteta, s obzirom na različitu epidemiološku situaciju i različito vrijeme i način uvođenja epidemioloških mjera. Ekonomija Kine je pod uticajem širenja epidemije na ostatak svijeta i zatvaranja njihovih glavnih trgovinskih partnera, u prvom kvartalu 2020. godine zabilježila snažan godišnji pad ekonomske aktivnosti od 6,8%. Uslijed poboljšanja epidemiološke situacije i ukidanja

restriktivnih mjera, Kina je već u drugom kvartalu ostvarila rast godišnje stope BDP-a od 3,2%, a rast ekonomske aktivnosti se nastavio ubrzanim tempom i u trećem i četvrtom kvartalu 2020. godine. I pored značajnog usporavanja ekonomske aktivnosti, Kina je jedina velika ekonomija svijeta koja je uspjela izbjeći recesiju i ostvarila je ekonomski rast od 2,3% u 2020. godini. Kineska ekonomija se nastavila oporavljati i u prvom kvartalu 2021. godine, ali usporenim tempom i po stopi od 0,6% u odnosu na četvrti kvartal 2020. godine.

Pogoršanje epidemiološke situacije u SAD-u u drugom kvartalu 2020. godine je dovelo do snažne kontrakcije ekonomske aktivnosti.

Nakon snažnog pada u drugom kvartalu, unatoč nastavku nepovoljne epidemiološke situacije tokom ljeta, američka ekonomija se oporavila u trećem kvartalu ponajviše zahvaljujući izrazito ekspanzivnim mjerama monetarne politike FED-a, kao i značajnim fiskalnim mjerama pomoći vlade. Ipak, na godišnjem nivou i u trećem kvartalu 2020. godine zabilježen je pad ekonomske aktivnosti od 2,9%. U četvrtom kvartalu ekonomski oporavak se ponovo usporava uslijed pogoršane epidemiološke situacije, neizvjesnosti koju su izazvali američki predsjednički izbori, kao i nepostizanja dogovora o novom fiskalnom paketu pomoći finansiranom iz saveznog budžeta. SAD je u 2020. godini na godišnjem nivou zabilježila pad ekonomske aktivnosti od 3,5%. Ekonomija SAD-a je ubrzano rasla u prvom kvartalu 2021. godine i to po stopi od 6,4% u odnosu na prvi kvartal prethodne godine, te 4,3% u odnosu na četvrti kvartal 2020. godine, podstaknuta dodatnim paketima fiskalne pomoći stanovništvu i preduzećima, te otvaranju ekonomije uslijed velikog broja vakcinisanog stanovništva i posljedično smanjenja broja zaraženih koronavirusom.

Prvi val pandemije pogodio je države EU i eurozone uglavnom u periodu od marta do aprila 2020., a u većini je država bio praćen strogim mjerama za sprečavanje širenja zaraze na nivou cijele ekonomije.

Kao rezultat navedenih mjera ekonomska aktivnost zemalja eurozone smanjena je za ukupno 15,3% u prvoj polovini 2020. godine. Obuzdavanje pandemije i popuštanje restriktivnih mjera, koje je u većini zemalja počelo u maju 2020. godine, dovelo je do snažnog ekonomskog oporavka u trećem kvartalu koji je ubrzo prekinut drugim valom pandemije, što je za posljedicu imalo ponovno usporavanje ekonomske aktivnosti u posljednjem kvartalu. Na godišnjem nivou u zemljama EU i eurozone zabilježen je pad ekonomske aktivnosti od 6,1% i 6,6% respektivno. Pri tome je pad ekonomske aktivnosti bio najizraženiji u zemljama koje su

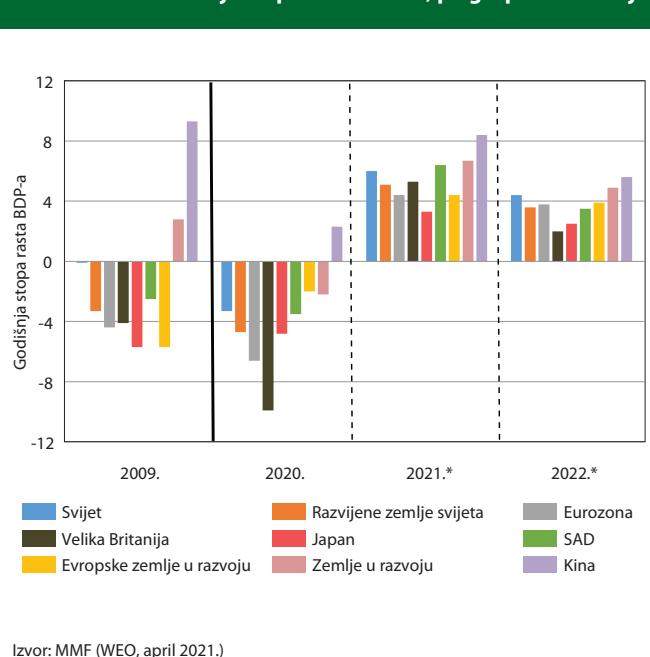
najteže pogođene pandemijom te zemljama sa razvijenim turizmom i visokim udjelom uslužnih djelatnosti u stvaranju nacionalnog dohotka. Ovo se naročito odnosi na zemlje poput Italije, Francuske i Španije koje bilježe najveću kontrakciju ekonomske aktivnosti u 2020. godini. U prvom kvartalu 2021. godine zemlje eurozone bilježe ponovni pad realnog BDP-a, i to 0,6% u odnosu na prethodni kvartal te 1,8% u odnosu na prvi kvartal prethodne godine uslijed nastavka pandemije i povezanih mjera za sprečavanje širenja zaraze kao i nedovoljnog napretka u procesu vakcinacije stanovništva.

Velika Britanija je u grupi razvijenih zemalja koje su bilježile najveći pad ekonomske aktivnosti od 9,9% u 2020. godini.

Prema prognozama MMF-a u 2021. i 2022. godini očekuje se postepeni oporavak ekonomske aktivnosti zemlje sa stopama rasta od 5,3% i 5,1% respektivno. Projekcija oporavka ekonomske aktivnosti zasniva se na uspješnom procesu imunizacije te na činjenici da je u decembru 2020. godine konačno postignut dugo očekivani trgovinski sporazum između Velike Britanije i Evropske unije, koji konačno definiše uslove budućeg odnosa i saradnje između Velike Britanije i ostatka EU nakon Brexita.

I pored brojnih mjera fiskalne i monetarne politike, smanjenje globalne ekonomske aktivnosti bilo je mnogo snažnije u poređenju sa prethodnom krizom iz 2009. godine, pri čemu je snažan godišnji pad BDP-a zabilježen u svim vodećim svjetskim ekonomijama osim Kine (grafikon 1.1).

Grafikon 1.1: Godišnja stopa rasta BDP-a, po grupama zemalja

U cilju ublažavanja negativnih posljedica pandemije na ekonomsku aktivnost kao i stabilizacije finansijskih tržišta, vodeće centralne banke svijeta su u toku 2020. godine vodile izrazito ekspanzivnu monetarnu politiku.

FED je u martu 2020. godine u dva navrata smanjio referentne kamatne stope i to za ukupno 1,5% na ciljani raspon od 0%-0,25%, dok je ECB zadržala referentne kamatne stope na dosadašnjem rekordno niskom nivou. BoE je takođe u martu smanjila referentnu kamatnu stopu u dva navrata za ukupno 65 baznih poena na rekordno nizak nivo od 0,1% (grafikon 1.2). S ciljem osiguranja likvidnosti u sistemu, te održavanja povoljnih uslova finansiranja svih sektora ekonomije, FED i ECB su uvele niz mjera kvantitativnog popuštanja, poput dodatnih hitnih programa otkupa državnih i korporativnih obveznica zbog pandemije, te novih operacija dugoročnog finansiranja banaka. Nadalje, dodatno su ublažile pravila o kolateralima prihvatljivim u svojim operacijama prihvatajući i državne i korporativne obveznice kao kolateral. Takođe su sklopili valutne svop linije s velikim brojem centralnih banaka kako bi im se olakšao pristup dolarima i eurima s ciljem da finansijski sistemi zemalja koje su zavisne od ovih valuta i dalje nesmetano funkcionišu. Zahvaljujući svim navedenim mjerama kao i fiskalnim stimulansima vlada i supervizorskim mjerama spriječena je panika na finansijskim tržištima koja je nastala nakon eskalacije pandemije te su se finansijska tržišta stabilizovala, a uslovi finansiranja za sve sektore ekonomije su ostali relativno povoljni.

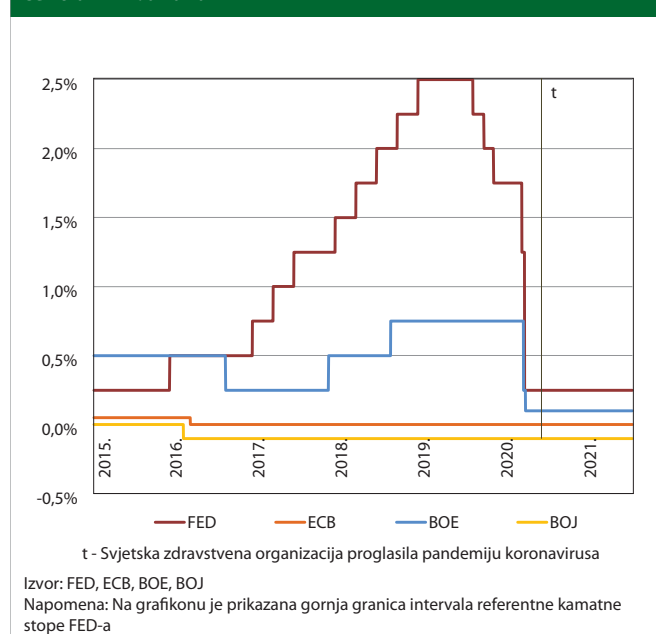
U skladu s najavljenim politikama i mjerama, nastavak ekspanzivne monetarne politike vodećih centralnih banaka može se očekivati i u toku 2021. i 2022. godine.

ECB je u decembru 2020. godine povećala iznos hitnog programa kupovine vrijednosnih papira privatnog i javnog sektora pod nazivom Pandemijski program kupovine obveznica (PEPP) za 500 milijardi eura, na ukupno 1.850 milijardi EUR, te produžila trajanje programa najmanje do kraja marta 2022. godine. U 2021. godini ECB je najavila tri dodatne operacije dugoročnog refinansiranja banaka u sklopu programa (TLRTO III) uz još povoljnije uslove finansiranja. Referentne kamatne stope su u prvom dijelu 2021. godine zadržane na istom nivou, uz mogućnost daljnjeg smanjenja. Fokus monetarne politike ECB i u 2021. godini će biti na održavanju povoljnih uslova finansiranja i neutralizovanja negativnih posljedica pandemije na kretanje inflacije. FED je u maju 2021. godine odlučio zadržati ciljani raspon referentnih kamatnih stopa te nastavak programa otkupa vrijednosnih papira jednakom mjesečnom

dinamikom dokle god se ne dostigne ciljani nivo inflacije i maksimalna stopa zaposlenosti. Odluka FED-a je da će neko vrijeme težiti da dostigne inflaciju umjereno iznad 2,0%, tako da inflacija tokom dužeg vremenskog perioda u prosjeku bude oko 2,0%, a dugoročna inflatorna očekivanja inflacije budu na ciljanom nivou.

Produženi period niskih kamatnih stopa i provođenja ekspanzivne monetarne politike mogao bi predstavljati rizik u uslovima ubrzanog ekonomskog rasta, što bi dovelo do naglog rasta inflacije i naglog pogoršanja uslova finansiranja, te u konačnici nepovoljno uticalo na očekivani oporavak globalne ekonomije.

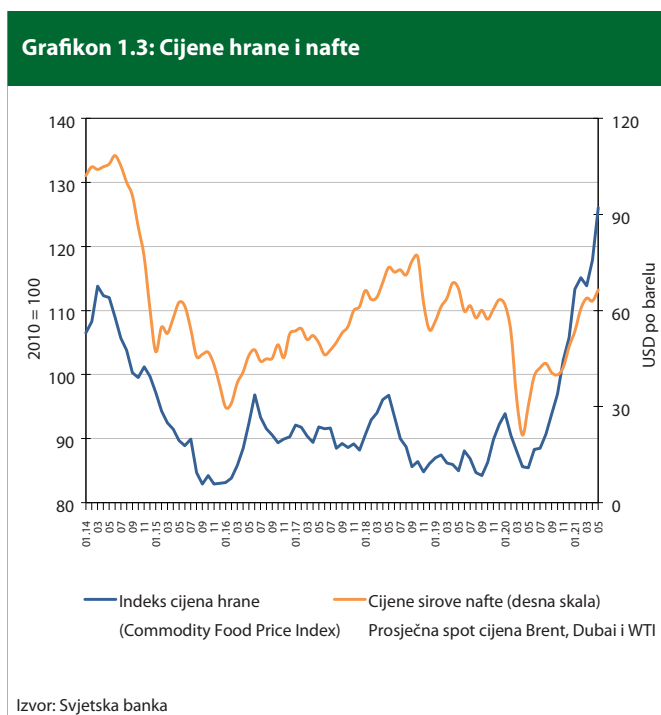
Grafikon 1.2: Kretanje referentnih kamatnih stopa vodećih centralnih banaka

Pad ekonomske aktivnosti i cijena sirove nafte djelovali su na dalje slabljenje globalnih inflatornih pritisaka u 2020. godini. Prosječna cijena sirove nafte na globalnom nivou je tokom 2020. godine smanjena za oko 20,0% u odnosu na prethodnu godinu pod uticajem pandemije koja je ugrozila globalnu ekonomiju i smanjila tražnju za ovim energentom (grafikon 1.3). Nakon snažnog pada u prva četiri mjeseca, cijena nafte se u nastavku godine djelimično oporavila, ali se do kraja godine zadržala ispod nivoa prije izbijanja pandemije. Krajem aprila cijena nafte je iznosila oko 20 USD po barelu, a zatim je rasla do približno 40 USD po barelu do kraja juna. Cijena nafte nastavila je rasti i u trećem kvartalu, čemu su doprinijeli dogovor između zemalja članica OPEC-a i drugih proizvođača nafte o smanjenju proizvodnje zbog pada potražnje, smanjenje zaliha sirove nafte u SAD-u

te popuštanje mjera nakon prvog vala zatvaranja ekonomija i postepenog oporavka globalne ekonomske aktivnosti. Početkom četvrtog kvartala cijena nafte spustila se na 39 USD po barelu uslijed ponovnog rasta broja slučajeva zaraze koronavirusom kao i uvođenja novih mjera za sprečavanje širenja virusa. U posljednja dva mjeseca 2020. godine cijena nafte uglavnom je imala tendenciju rasta, čemu je uveliko doprinijela vijest o početku primjene vakcine protiv koronavirusa, povećanje kvota za uvoz nafte u Kinu u 2021. godini, kao i smanjenje zaliha sirove nafte u SAD-u. U prva tri mjeseca 2021. godine cijena nafte je nastavila rasti, te dostigla nivo od oko 63 USD po barelu, uglavnom zbog pojačanog optimizma oko vakcinacije, očekivanja da će stimulativne mjere u SAD pojačati tražnju za naftom, ali i zbog odluke velikih proizvođača članica OPEC-a da smanje obim ponude.

Cijene ostalih sirovina bez energenata su se nakon pada u prva četiri mjeseca 2020. godine u nastavku godine povećale ublažavanjem mjera za sprečavanje širenja pandemije koronavirusa. Najizraženiji je bio rast cijena metala uslijed ponovnog aktiviranja industrija širom svijeta, a cijene hrane takođe bilježe konstantan rast od juna 2020. godine, te su u martu 2021. godine dosegle najveći nivo u gotovo sedam godina. Najveće povećanje cijena hrane je u grupi biljnih ulja, mesa i mliječnih proizvoda, što je odraz povećane tražnje, a naročito povećanja uvoza Kine.

Kretanja na svjetskim deviznim tržištima u 2020. godini takođe su obilježena nepovoljnim događajima u međunarodnom okruženju (grafikon 1.4). Jačanje sklonosti investitora ka sigurnoj likvidnoj imovini povećali su potražnju za američkim dolarom u prvom dijelu godine tako da je dolar aprecioirao u odnosu na euro i većinu svjetskih valuta. Prosječan kurs dolara prema euru je na kraju aprila 2020. godine iznosio 1,09 EUR/USD, što je za 2,3% manje u odnosu na decembar 2019. godine. Naznake ekonomskog oporavka krajem drugog kvartala te neizvjesnost oko rezultata američkih izbora uticali su na slabljenje dolara prema euru u drugom dijelu godine, dok je s druge strane, jačanju eura doprinio dogovor o uspostavi fonda na nivou EU za oporavak ekonomije. Na kraju septembra 2020. godine kurs dolara prema euru iznosio je 1,17 EUR/USD, a u decembru je prvi put od aprila 2018. godine premašio nivo od 1,22 EUR/USD, pod uticajem snažnijih ekonomskih indikatora eurozone i nade investitora oko napretka u trgovinskim pregovorima Velike Britanije i EU. Kurs eura u odnosu na funtu takođe je ojačao, uz znatna kolebanja tokom cijele 2020. godine, najprije zbog promjenjivih očekivanja u vezi s Brexitom. U prvom dijelu 2021. godine došlo je do jačanja kursa dolara prema euru usljed povećane nade u odobravanje najavljenog stimulativnog paketa u SAD, napretka u vakcinisanju i rasta očekivanja postpandemijskog oporavka na globalnom nivou.

Cijena zlata je u 2020. godini zabilježila najveći rast u posljednjih deset godina uslijed povećane tražnje za sigurnim vidovima ulaganja. Prosječna cijena zlata u 2020. godini iznosila je 1.770 USD za uncu, što je za 27,1% više u odnosu na cijenu zlata u 2019. godini. Početkom 2021. godine cijena zlata je imala tendenciju pada uslijed napretka u primjeni vakcine protiv koronavirusa, boljih ekonomskih indikatora koji sugerišu na globalni oporavak nakon pandemije, jačanja dolara, kao i rasta prinosa na državne obveznice SAD-a.

Grafikon 1.4: Cijena zlata i kurs EUR/USD

1.2. Pregled glavnih rizika u EU i eurozoni

Kao najveći rizik u 2020. godini izdvaja se iznenadna pojava pandemije koronavirusa te posljedice kako na globalnu ekonomiju i međunarodna finansijska tržišta tako i na ekonomski rast u EU i eurozoni. Geopolitički rizici su također bili izraženi u toku 2020. godine uslijed neizvjesnosti oko postizanja finalnog dogovora o uređenju trgovinskih odnosa Velike Britanije i EU, ali su do kraja godine značajno umanjeni.

Ključni rizici po finansijsku stabilnost su: snažan rast fiskalnih neravnoteža u eurozoni koji ponovo dovodi u pitanje održivost javnog duga pojedinih zemalja članica, prezaduženost sektora nefinansijskih preduzeća i stanovništva i pojačan rizik u pogledu redovnog servisiranja obaveza u dužem roku uslijed rasta kamatnih stopa i ukidanja mjera podrške vlade, niska profitabilnost banaka i rast rezervisanja za očekivane kreditne gubitke te visoka izloženost banaka sektoru vlade.

1.2.1. Efekti na bankarski sektor

Bankarski sektor je uspješno apsorbovao rizike iz makroekonomskog okruženja u 2020. godini, uglavnom zahvaljujući visokom nivou kapitalizovanosti i likvidnosti. Za razliku od finansijske krize iz 2008. godine, ovaj put se pokazalo da bankarski sektor eurozone može da apsorbuje makroekonomske šokove zahvaljujući zaštitnim

slojevima kapitala i likvidnosti koje su banke u EU i eurozoni oformile u prethodnom periodu na zahtjeve regulatora. Banke eurozone su bile adekvatno kapitalizovane, a stopa redovnog osnovnog kapitala (CET1) za sistemski važne institucije na kraju četvrtog kvartala 2020. godine iznosila je 15,62% i bilježi poboljšanje u odnosu na kraj prethodne godine. Na indikatore kapitalizovanosti s jedne strane je negativno uticao pad profitabilnosti banaka, ali s druge strane pozitivan uticaj imalo je povećano učešće aktive s niskim ponderom rizika uslijed povećane izloženosti sektoru vlade.

S druge strane, banke se u toku 2020. godine suočavaju sa značajnim padom profitabilnosti uslijed povećanih troškova rezervisanja za očekivane kreditne gubitke i smanjenja kamatnih marži u uslovima niskih kamatnih stopa. Nepovoljno makroekonomsko okruženje, odnosno kriza prouzrokovana pandemijom koronavirusa, zaustavila je trend poboljšanja kvalitete aktive banaka u posljednjim godinama. Porast rizika solventnosti sektora preduzeća i veći kreditni rizik u sektoru stanovništva uticali su na pogoršanje kvalitete kreditnog portfolija, smanjenje kamatnih prihoda te povećanje troškova ispravki vrijednosti. Ukupni povrat na dionički kapital (ROE) sistemskih banaka eurozone iznosi 1,53% i bilježi značajno smanjenje u odnosu na prethodnu godinu kada je iznosio 5,16%. U slučaju izostanka ekonomskog oporavka u 2021. godini, te produženog perioda niskih kamatnih stopa, kao i isteka garancija vlade na kredite, profitabilnost banaka bi mogla biti dodatno ugrožena.

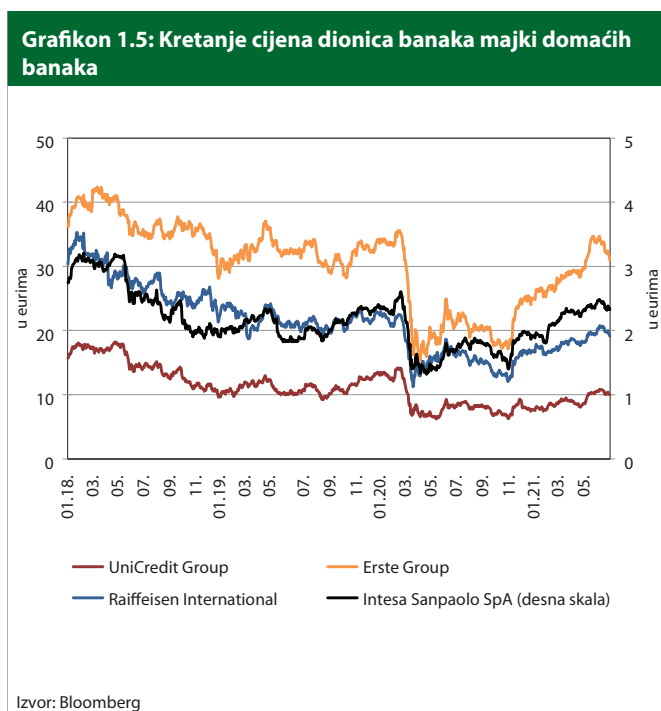
Evropska komisija je u aprilu 2020. godine donijela paket mjera kojima su izvršene brze izmjene bankarskih propisa kojima je bankama omogućeno otpuštanje formiranih zaštitnih slojeva kapitala kako bi se maksimalno povećala sposobnost banaka za nastavak kreditiranja i apsorpciju gubitaka povezanih s pandemijom koronavirusa.

U sklopu ovih mjera, većina zemalja članica eurozone ponudila je državne garancije na kredite sektoru preduzeća pod povoljnijim uslovima kreditiranja, što je osiguralo nesmetano kreditiranje sektora nefinansijskih preduzeća koja su imala najveće potrebe za finansiranjem, zbog čega je u toku godine došlo do značajnog rasta kreditiranja ovog sektora. Veći obim kreditiranja preduzeća mogao bi podrazumijevati dodatnu izloženost kreditnom riziku, posebno za banke u zemljama sa značajnim nivoom NPL-ova u ovom sektoru. Zahvaljujući znatno povoljnijim

uslovima kreditiranja te garancijama vlade i moratorijima na otplatu kredita, kreditni rizik u sektoru nefinansijskih preduzeća se još uvijek nije materijalizovao, ali se po isteku ovih mjera u 2021. godini može očekivati značajniji porast nekvalitetnih kredita. Banke su u periodu krize značajno povećale i izloženost prema sektoru vlade koji je imao pojačane potrebe za finansiranjem. Volatilnost prinosa na obveznice zemalja sa visokim javnim dugom izlaže banke koje imaju značajne izloženosti u ovoj vrsti finansijske imovine pojačanom tržišnom riziku.

Kreditni rejtinzi većine bankarskih grupacija iz eurozone koje posluju u BiH su ostali nepromijenjeni ali su izgledi za dugoročno zaduživanje banaka revidirani naniže uslijed rasta rizika u bankarskom sektoru eurozone koji proizlaze iz ekonomskih i finansijskih implikacija pandemije. Agencija Fitch je u aprilu 2020. godine snizila kreditni rejting Italije za jedan nivo na BBB-, a u skladu sa rejtingom zemlje, snižen je i kreditni rejting italijanskih bankarskih grupacija koje posluju u BiH (Intesa Sanpaolo i UniCredit S.p.A.) na BBB-.

Cijene dionica banaka eurozone su u toku 2020. godine zabilježile značajan pad uslijed nastupanja recesije i pada profitabilnosti banaka. Kada je riječ o bankarskim grupacijama koje posluju u BiH, najveći pad vrijednosti dionica bilježila je UniCredit S.p.A i to 41,0% u odnosu na prethodnu godinu, zatim Erste Group i Raiffeisen Bank International AG po 25,0%, dok je Intesa Sanpaolo S.p.A bilježila smanjenje vrijednosti dionica od 18,0%.

1.2.2. Efekti na realni sektor

U 2020. godini zabilježena je oštra kontrakcija ekonomskog rasta zemalja eurozone. Kontrakcija ekonomske aktivnosti je bila najizraženija u drugom kvartalu 2020. godine i to kod zemalja koje su pretrpile najveće pogoršanje epidemiološke situacije, te kod zemalja kod kojih uslužne djelatnosti u velikoj mjeri učestvuju u BDP-u. Značajan pad potrošnje i nepovoljna kretanja na tržištu rada, uz otežano pružanje određenih usluga koje zahtijevaju bliski fizički kontakt uslijed ograničavanja kretanja i poslovanja, dovele su do znatnog smanjenja obima uslužnih i trgovinskih djelatnosti, ponajviše u prvom dijelu godine. Potrošnja stanovništva u eurozoni smanjena je za ukupno 8,0% u toku 2020. godine. Zbog uvođenja mjera zatvaranja i posljedičnog snažnog pada prihoda preduzeća su odgađala odluke o ulaganjima, zbog čega su investicije u toku godine takođe značajno smanjene. Na pad ekonomske aktivnosti značajan uticaj je imalo i usporavanje vanjskotrgovinske razmjene zemalja eurozone uslijed smanjenja potražnje ali i ponude. Mjere zatvaranja u Kini uticale su i na smanjenje vanjskotrgovinske razmjene eurozone u prvom kvartalu 2020. godine, a mjere za sprečavanje širenja virusa u Evropi dovele su do pada uvoza i izvoza u drugom kvartalu, pri čemu je izvoz bio najteže pogođen privremenim zatvaranjem poslovnih aktivnosti. U trećem kvartalu došlo je do djelimičnog oporavka trgovinskih tokova, koji do kraja godine nije bio potpun uslijed novog vala pandemije u četvrtom kvartalu.

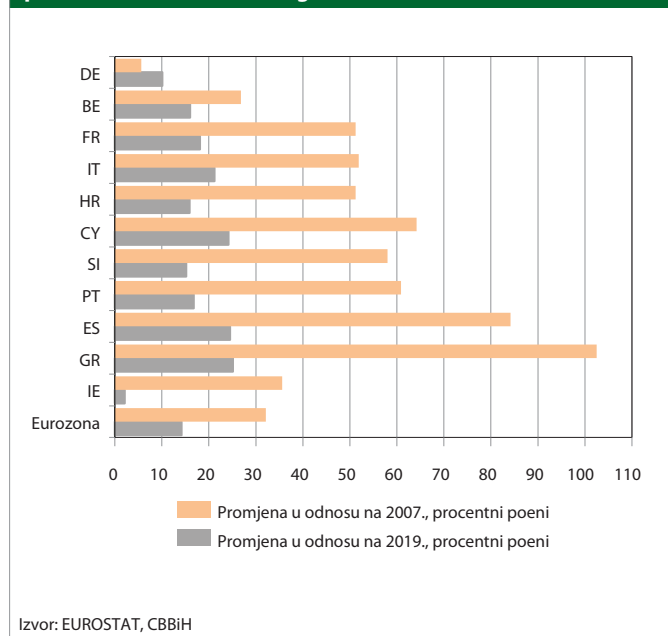
Fiskalne mjere podrške koje su zemlje članice eurozone provodile kako bi podržale svoje ekonomije u znatnoj mjeri su neutralizovale negativne ekonomske posljedice pandemije, ali u uslovima ekonomskog šoka značajno su povećale budžetski deficit i javni dug zemalja članica u 2020. godini¹. Budžetski deficit zemalja eurozone u 2020. je iznosio 7,2% BDP-a u odnosu na 0,6% BDP-a u 2019. godini. Javni dug zemalja članica eurozone povećan je sa 83,9% koliko je iznosio u 2019. godini, na 98,0% na kraju 2020. godine. S obzirom da sve zemlje članice nisu jednako pogođene pandemijom, te nemaju jednake kapacitete za pružanje pomoći svojim ekonomijama, razlike između zemalja članica eurozone su dodatno produbljene. Dovodi se u pitanje održivost javnog duga pojedinih zemalja članica eurozone koje su i prije krize bile prezadužene (Grčka, Italija,

¹ EU je u martu 2020. godine aktivirala odredbu o odstupanju od pravila Pakta o stabilnosti i rastu koja osiguravaju fiskalnu disciplinu država članica, po kojem budžetski deficit opšte države ne smije prelaziti 3,0% BDP-a, a javni dug 60,0% BDP-a.

Portugal, Belgija, Francuska, Španija i Kipar). Dodatno je pojačan rizik prelijevanja zaraze kroz kanale međubankarske izloženosti u eurozoni usljed visoke izloženosti banaka sektoru domaće vlade, što se naročito odnosi na Italiju.

Grafikon 1.6: Promjene u javnom dugu izraženom u procentima BDP-a u 2020. godini

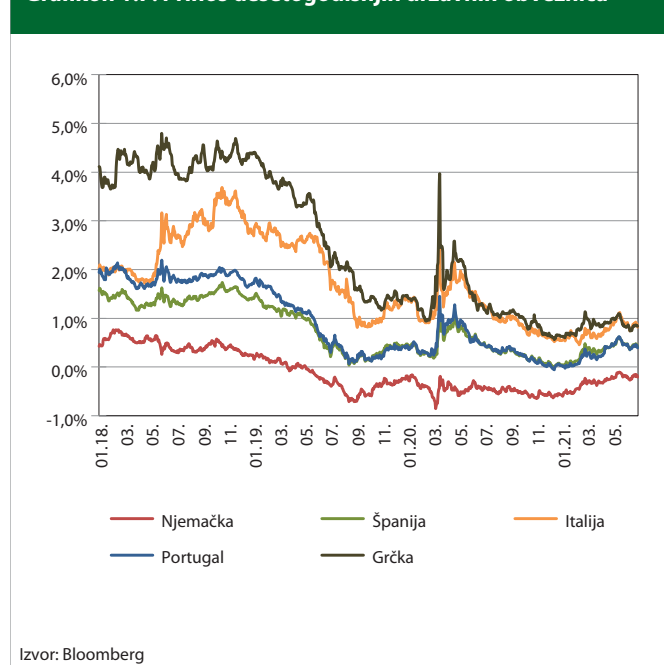

Pogoršanje ekonomskih prilika krajem prvog i početkom drugog kvartala 2020. rezultiralo je i snažnim pogoršanjem uslova na finansijskim tržištima, što se odrazilo i na oštar rast prinosa na državne obveznice većine zemalja eurozone te povećanje raspona između prinosa na obveznice zemalja sa periferije eurozone u odnosu na prinose na njemačke državne obveznice.

Prinosi na njemačke 10-godišnje državne obveznice su na kraju aprila 2020. godine smanjeni za 400 baznih poena u odnosu na početak godine, na nivo od -0,586%. Istovremeno, prinosi na italijanske obveznice, gdje se bilježio najbrži rast broja zaraženih u Evropi, povećani su za 350 baznih poena u odnosu na početak godine i na kraju aprila su iznosili 1,763%. Prinosi desetogodišnjih obveznica Grčke, Španije i Portugala takođe su bilježili snažan rast u istom periodu (grafikon 1.7). Zahvaljujući izrazito ekspanzivnoj monetarnoj politici vodećih svjetskih centralnih banaka, finansijska tržišta su se vrlo brzo stabilizovala, a uslovi finansiranja ostali su srazmjerno povoljni. Stabilizacija prinosa na državne obveznice eurozone u drugoj polovini 2020. godine najbolje odražava povoljne uslove finansiranja na tržištima, uprkos činjenici da su fiskalne pozicije velikog broja zemalja znatno pogoršane usljed smanjenja budžetskih prihoda s jedne strane te s druge strane izrazitog povećanja rashoda za potrebe finansiranja mjera za suzbijanje negativnih ekonomskih posljedica pandemije. Na kraju decembra

prinosi na italijanske desetogodišnje obveznice iznosili su 0,534%, dok su prinosi na desetogodišnje obveznice njemačke iznosili -0,569% te je raspon između prinosa na obveznice smanjen sa 2,35% koliko je iznosio na kraju aprila, na 1,1% na kraju 2020. godine.

Grafikon 1.7: Prinos desetogodišnjih državnih obveznica

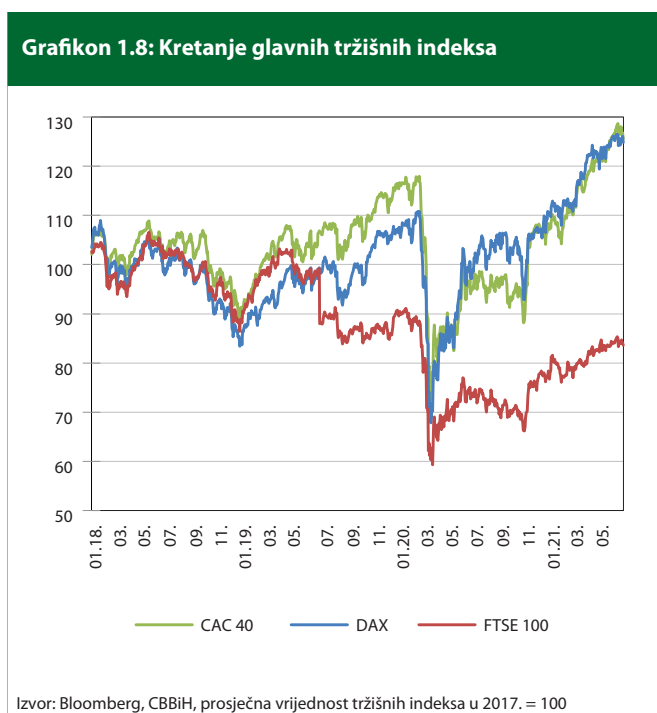

Agencija S&P je u toku 2020. godine snizila izgleda za kreditni rejting Italije, Španije, Portugala i Grčke kao rezultat značajnog uticaja pandemije na ekonomski rast i finansije zemalja eurozone. Agencija Fitch je u aprilu 2020. godine snizila i kreditni rejting Italije za jedan nivo na BBB- sa stabilnim izgledima. Javni dug Italije izražen u procentima BDP-a na kraju 2020. godine je narastao na 155,8%, čime je Italija postala druga najzaduženija zemlja eurozone poslije Grčke. Ipak usljed značajne podrške ECB-a i evropskog programa za oporavak od krize preko kojih će Italija dobiti povoljne kredite i grantove u vrijednosti od ukupno 12,5% BDP-a, uvjetovane reformama za podsticanje rasta, agencija S&P je poboljšala izgleda za kreditni rejting Italije u oktobru 2020. godine iz negativnih u stabilne.

U aprilu 2021. godine agencija S&P povećala je dugoročni kreditni rejting Grčke sa BB- na BB sa pozitivnim izgledima. Povećanje rejtinga rezultat je očekivanja da će vlada svojim politikama ubrzati strukturne reforme i konsolidaciju budžeta potpomognuta značajnim sredstvima iz EU fonda za oporavak od krize u vidu grantova i pozajmica.

Posmatrani berzanski indeksi su krajem prvog kvartala 2020. zabilježili nagli i oštar pad te su izgubili preko 35,0% svoje vrijednosti u odnosu na kraj 2019. godine (grafikon 1.8). Zahvaljujući mjerama monetarne i fiskalne politike koje su dovele do stabilizacije finansijskih tržišta te snažnom oporavku ekonomske aktivnosti nakon ukidanja restriktivnih mjera u maju 2020. godine, došlo je do postepenog oporavka vrijednosti glavnih berzanskih indeksa eurozone. Glavni indeks Njemačke berze DAX je na godišnjem nivou bilježio rast od 3,5%, dok francuski CAC 40 do kraja godine nije u potpunosti uspio nadoknaditi izgublenu vrijednost te je bilježio pad vrijednosti od 7,1%.

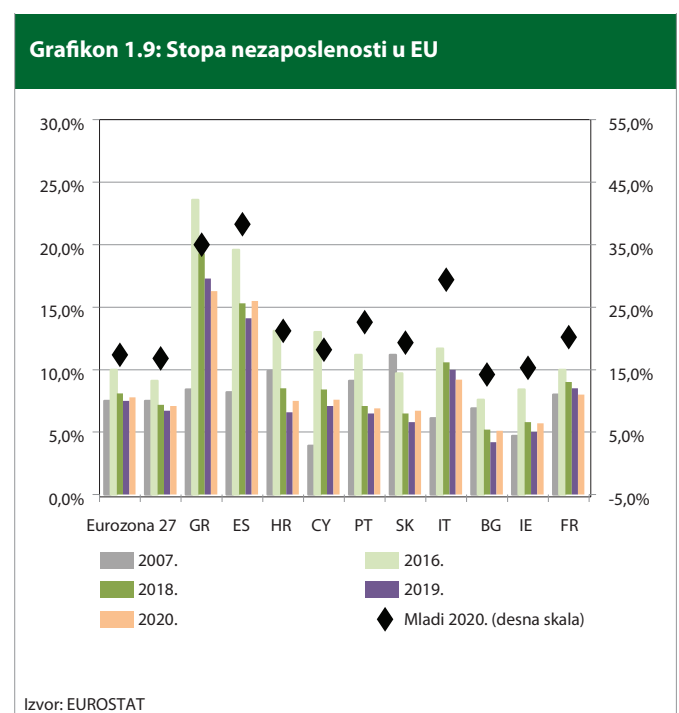
Britanski FTSE 100 je kraj godine završio sa najvećim padom vrijednosti od 14,3% na godišnjem nivou, na što je dodatno uticala neizvjesnost oko rješavanja pitanja Brexita koja je trajala do samog kraja godine. Posmatrani berzanski indeksi eurozone nastavili su rasti i u prvoj polovini 2021. godine.

Mjere fiskalne podrške zemalja članica eurozone koje su u velikoj mjeri bile usmjerene na tržište rada kroz programe očuvanja radnih mjesta i garancije na kredite preduzećima doprinijele su mnogo manjem gubitku radnih mjesta nego što je to zabilježeno u prethodnim ekonomskim i finansijskim krizama. Uslovi na tržištu rada EU i eurozone su oslabili u toku 2020. godine, međutim u poređenju sa ostrim i brzim padom ekonomske aktivnosti u prvoj polovini 2020. godine, smanjenje zaposlenosti u zemljama EU i eurozone bilo je mnogo manje. Stopa nezaposlenosti u zemljama eurozone je na kraju 2020.

godine iznosila 7,8% i povećana je za 0,3 procentna poena u odnosu na prethodnu godinu. Promjenama koje je na tržište rada unijela pandemija su značajnije pogođeni mladi koji su većinom zaposleni na određeno vrijeme, sezonski radnici te ljudi sa nižim stepenom formalnog obrazovanja. Povećanje stope nezaposlenosti mladih u odnosu na prethodnu godinu iznosilo je 1,8 procentnih poena.

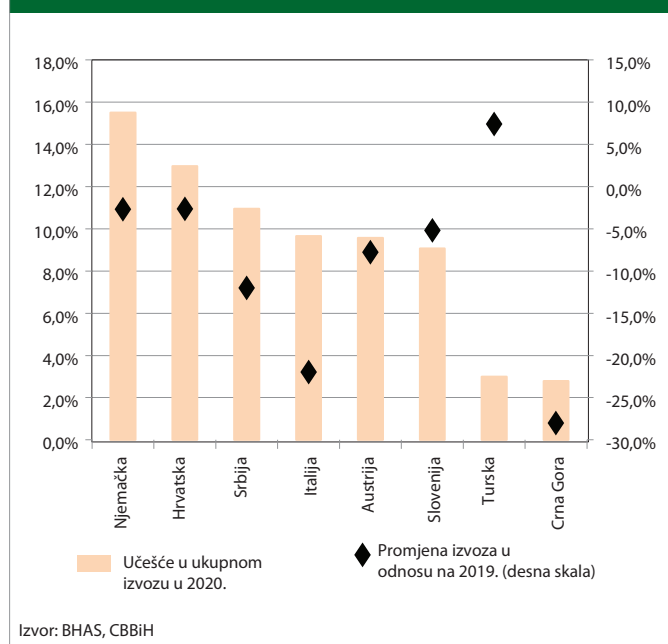
Iako je uticaj pandemije na rast stope nezaposlenosti bio ograničen, posljedice bi se mogle odraziti na rast dugoročne nezaposlenosti u EU i eurozoni. U idućem bi periodu dugoročne posljedice za mobilnost radne snage, kao i sve veće prihvatanje digitalizacije, mogli dovesti i do znatne preraspodjele radnih mjesta. Šok koji je izazvala pandemija koronavirusa ubrzao je strukturne promjene u privredi, što će zauzvrat vjerovatno podstaći neusklađenost kvalifikacija radnika i zahtjeva poslova koje obavljaju, zbog čega će biti potrebno dodatno usavršavanje vještina radnika na postojećim radnim mjestima.

Širenje globalne pandemije veoma negativno se odrazilo na svjetsku trgovinu i samim tim i na vanjskotrgovinsku razmjenu u Bosni i Hercegovini. Kod svih najvažnijih vanjskotrgovinskih partnera BiH u toku 2020. zabilježena su izrazito nepovoljna ekonomska kretanja. Indikatori vanjskotrgovinske razmjene BiH ukazuju na nepovoljnu sliku razmjene, koja je uzrokovana pandemijom, prije svega smanjenjem izvoza na tržišta glavnih trgovinskih partnera. U 2020. godini ukupan izvoz iz BiH iznosio je 10,5 milijardi KM i bilježi smanjenje od 8,5% u odnosu na prethodnu godinu,

dok je ukupan uvoz iznosio 16,9 milijardi, što je manje za 13,45% u odnosu na prethodnu godinu. Pokrivenost uvoza izvozom povećana je u odnosu na prethodnu godinu i iznosila je 62,3%, dok je vanjskotrgovinski robni deficit iznosio 6,4 milijarde KM u poređenju sa 8 milijardi u 2019. godini. Ukupan izvoz u zemlje EU smanjen je za 8,3% u odnosu na 2019. godinu i iznosi 7,6 milijardi KM. Izvoz je smanjen u gotovo sve zemlje glavne vanjskotrgovinske partnere BiH, sa izuzetkom Turske, prema kojoj je BiH povećala izvoz za 7,4% u odnosu na prethodnu godinu.

Grafikon 1.10: Izvoz BiH u zemlje glavne trgovinske partnere

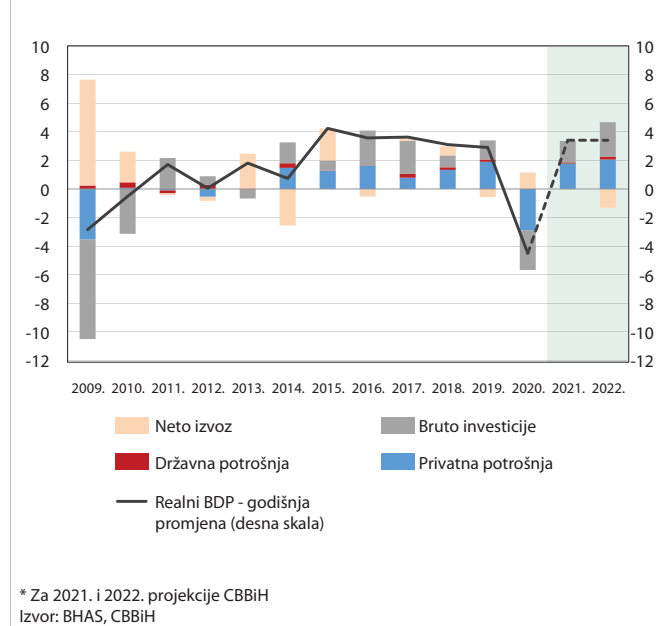

2. Makroekonomski trendovi i rizici u BiH

Pandemija koronavirusa imala je snažan negativan uticaj na globalnom ekonomskom nivou, a BiH je samo jedna od zemalja u svijetu koja je u 2020. godini zabilježila negativan ekonomski rast. Imajući u vidu da je okidač ove globalne ekonomske recesije uzrokovan pojavom zaraze, a ne ekonomskim ili finansijskim neravnotežama, tako su i rizici proistekli iz nje specifični u odnosu na prethodno zabilježene periode negativnog ekonomskog rasta (2009. i 2012. godina). U tom smislu govorimo o kombinovanom šoku i sa strane agregatne ponude i agregatne potražnje, što sa svojom atipičnošću značajno otežava mjerenje i projekciju budućih kretanja i rizika. Ipak, bh. ekonomija bi kao i većina svjetskih ekonomija zahvaćenih pandemijom trebala zabilježiti "U" oblik oporavka, ukoliko se optimizam u pogledu vakcinacije i borbe protiv pandemije materijalizuje tokom 2021. godine. Ekonomski pad od 4,3% u 2020. godini, predstavlja najveću

kontrakciju realnog BDP-a zemlje u modernoj historiji, ali ipak je manji od prvobitnih očekivanja, te manji od prosjeka u EU. Smanjenje ekonomske aktivnosti naročito je bilo izraženo tokom drugog kvartala (-9,0% na godišnjem nivou), odnosno u periodu najrestriktivnijih mjera u borbi protiv pandemije, koje su obilježene potpunim zastojem aktivnosti u mnogim ekonomskim granama. Privatna potrošnja i bruto investicije su skoro podjednako uticali na ekonomski pad u 2020. godini (doprinos od 2,9 procentnih poena za privatnu potrošnju i 2,7 za bruto investicije). S druge strane, kroz razne vidove zaduženja, bh. vlasti su uspjele u značajnoj mjeri nadomjestiti veliki pad javnih prihoda i održati državnu potrošnju na nivou iz prethodne godine. Zahvaljujući znatno većem padu uvoza roba i usluga u odnosu na izvoz, neto trgovinski bilans roba i usluga zabilježio je pozitivan doprinos BDP-u u 2020. godini od 1,2 procentnih poena (grafikon 2.1).

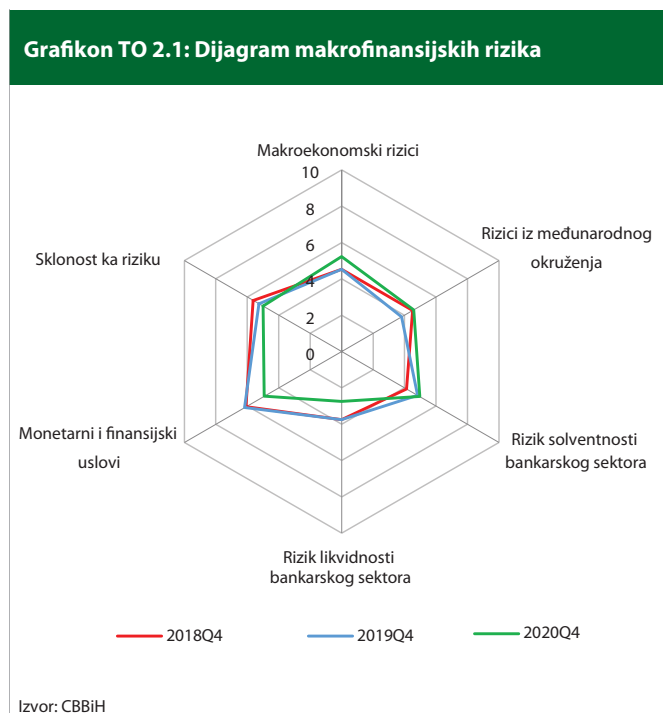
Grafikon 2.1: BDP BiH (godišnja promjena i doprinos rastu po kategorijama)

Tekstni okvir 1: Ocjena glavnih makrofinansijskih rizika po finansijsku stabilnost

Ocjena glavnih makrofinansijskih rizika koji mogu nastati u realnom, fiskalnom, vanjskom ili finansijskom sektoru ili kao rezultat njihove međusobne povezanosti, kao i procjena monetarnih i finansijskih uslova i sklonosti ka riziku urađena je na osnovu kvantitativnog alata (eng. Dashboard), a prvi put je publikovana u Izvještaju o finansijskoj stabilnosti za 2017. godinu. Procjena rizika zasnovana je na pojednostavljenoj standardizaciji i rangiranju pozicija sveobuhvatnog seta

indikatora koji predstavljaju osnov za kvantifikaciju sintetičke ocjene stepena rizika iz različitih segmenata sistema. Ocjena u rasponu 1 – 5 predstavlja izrazito nizak do blago umjeren stepen izloženosti rizicima; ocjena u rasponu 5 – 8 umjeren do blago visok stepen izloženosti rizicima; ocjena u rasponu 8 – 10 predstavlja visok stepen izloženosti rizicima. Rangiranje ocjena za monetarne i finansijske uslove i sklonosti ka riziku kreće se u suprotnom smjeru, odnosno povećanje udaljenosti od središta grafikona predstavlja poboljšanje monetarnih i finansijskih uslova, tj. povećanje sklonosti investitora ka preuzimanju rizika.

Svjesno usporavanje i zaustavljanje globalnog toka roba i usluga, u cilju sprečavanja širenja pandemije koronavirusa, uzrokovalo je rekordan pad ekonomske aktivnosti u 2020. godini. Izloženost makroekonomskim rizicima je znatno povećana u odnosu na prethodnu godinu, kao posljedica smanjene ekonomske aktivnosti i značajnog pada BDP-a. Najznačajniji pad realne bruto dodane vrijednosti zabilježen je usljed snažnog pada industrijske proizvodnje i u sektorima uslužnih djelatnosti. Kretanje opšteg nivoa cijena ukazuje kako je na domaćem tržištu zabilježena deflacija, javne investicije su se značajno smanjile u odnosu na prethodnu godinu, dok je na tržištu rada zabilježen rast broja nezaposlenih. Vlade su usvojile niz mjera za ublažavanje posljedica pandemije na ekonomiju, koje su podrazumijevale preraspodjelu budžetskih sredstava i značajno povećanje rashoda, dok je istovremeno zabilježen snažan pad javnih prihoda. Stvoren je ogroman pritisak na entitetske budžete u pogledu finansiranja, što je iziskivalo značajno povećanje vanjskog zaduživanja sektora vlade.

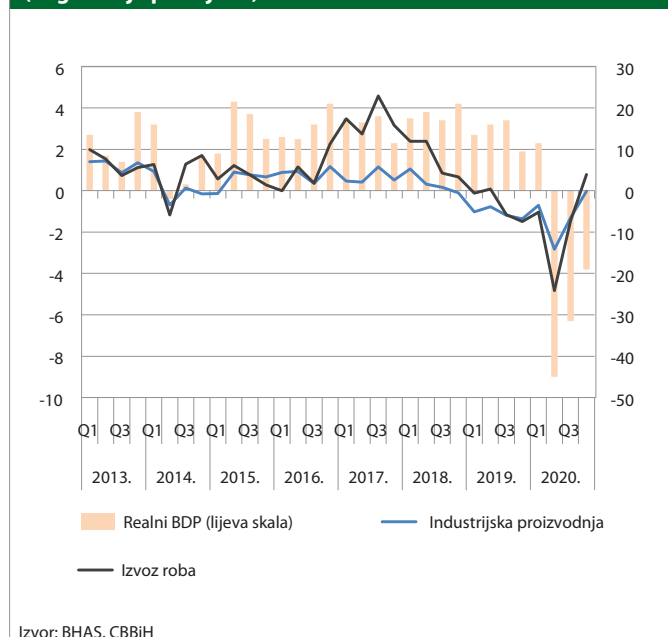
Deficit na tekućem računu je produbljen a platnobilansna pozicija je pogoršana u odnosu na pretpandemijski period.

Izloženost rizicima iz međunarodnog okruženja je povećana u odnosu na prethodnu godinu zbog povećanih neizvjesnosti usljed globalnog pogoršanja ekonomskih kretanja i zastoja ekonomskih i socijalnih aktivnosti u zemljama najvažnijim bh. vanjskotrgovinskim partnerima ali i u ostalim zemljama. I pored nepovoljnih okolnosti poslovanja, u 2020. godini poboljšani su skoro svi indikatori finansijskog zdravlja. Bankarski sektor BiH je i dalje zadržao visoke ocjene u segmentu likvidnosti. Ukupna ocjena likvidnosti je poboljšana unatoč pogoršanju indikatora „likvidna sredstva prema kratkoročnim finansijskim obavezama“, pod uticajem rasta depozita, prvenstveno domaćih sektora, koji su značajno uticali na poboljšanje indikatora „depoziti prema kreditima“. Ukupna aktiva bankarskog sektora je pod uticajem smanjenog kreditnog rasta u toku 2020. godine ostvarila najniži rast u posljednjih osam godina. U bilansima banaka zabilježen je znatan pad depozita kod inostranih banaka, uz istovremeni rast gotovog novca i novčanih sredstava na računima rezervi kod CBBiH, uz značajno smanjenje obaveza prema nerezidentima. Nastavljen je višegodišnji trend rasta neto strane aktive kao posljedica smanjenja strane pasive bankarskog sektora usljed smanjenja depozita i kreditnih obaveza prema ostalim nerezidentima te prema sestrinskim pravnim licima, dok je strana aktiva komercijalnih banaka ostala na nivou iz 2019. godine. Povećana je izloženost sektoru vlade usljed povećane kupovine entitetskih vrijednosnih papira. Slaba kreditna aktivnost kao i smanjena profitabilnost uticali su na povećanje nivoa rizika, međutim bolja adekvatnost kapitala ublažila je cjelokupnu ocjenu rizika solventnosti, koja se nije značajnije mijenjala u odnosu na prethodnu godinu. Dobre kapitalne pozicije banaka kao i značajna likvidnost predstavljaju ključan faktor bankarskog sektora u ublažavanju negativnih posljedica pandemije. Niža realna kamatna stopa uticala je na poboljšanje monetarnih i finansijskih uslova.

Izvoz je ekonomska grana koja prva počinje bilježiti znakove oporavka i nagovještavati postepeni izlaz iz recesije. Tako je izvoz roba već u posljednjem kvartalu 2020. godine ostvario porast na godišnjoj osnovi, a pozitivan trend se prelio i na industrijsku proizvodnju (grafikon 2.2). Međutim, rizik robne razmjene će ostati uveliko prisutan sve dok postoji naglašena nepredvidivost u pogledu kretanja pandemije. S aspekta finansijske stabilnosti, produžene restriktivne mjere ili ponovno uvođenje strožih ograničenja

prilikom kretanja, odraziće se na solventnost proizvodnog sektora, što stvara dodatne rizike kako po tržište rada tako i po stanje u bankarskom sektoru kroz kanal pogoršanja kvalitete kreditnog portfolija. Imajući u vidu dominantnu okrenutost bh. proizvodnog sektora ka EU, robni rizik je dominantno vezan za ovo tržište, i to prije svega Njemačku, Italiju, Sloveniju i Hrvatsku kao tržišta koja generišu 62,0% ukupnog izvoza roba iz BiH. Pad izvoza neminovno bi značio i kontrakciju industrijske proizvodnje koja je u najvećoj mjeri izvozno orijentisana. Industrijska proizvodnja predstavlja jednu od ključnih poluga ekonomije BiH, sa udjelom od 20,0% u BDP-u i 25,0% u strukturi ukupno zaposlenih osoba.

Grafikon 2.2: BDP, izvoz roba i industrijska proizvodnja (% godišnje promjene)

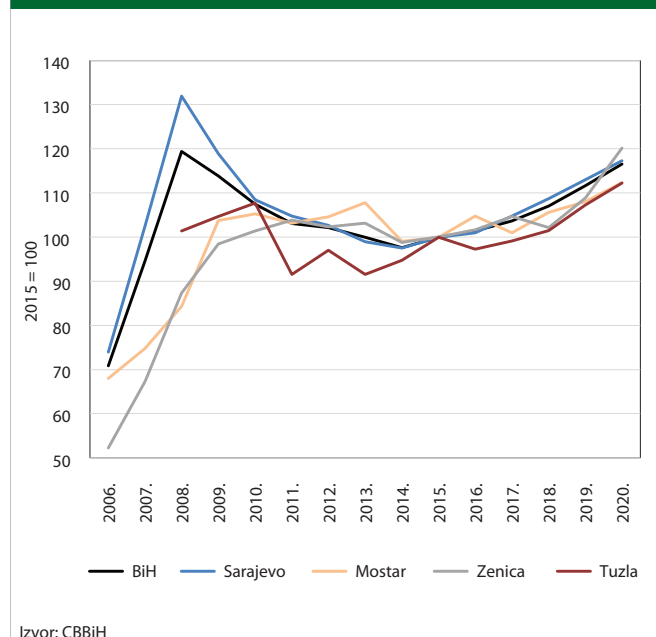
U 2020. godini pad obima aktivnosti su izbjegle uglavnom one ekonomske oblasti koje nisu prekidale svoje poslovanje ni tokom najrestriktivnijih mjera, kao što su poljoprivreda, finansijska djelatnost te građevinarstvo koje se često smatra ekonomskom oblasti koja može imati znatan potencijal za rast na bh. ekonomskoj mapi. Na rast građevinarskog sektora najviše je uticalo to što usljed pandemije nije došlo do potpunog zaustavljanja aktivnosti na infrastrukturnim gradilištima u oblasti cestogradnje (koji su u najvećoj mjeri finansirani iz kredita međunarodnih finansijskih institucija, prije svih EIB i EBRD).

S druge strane, restrikcije nastale s ciljem prevencije širenja koronavirusa značajno su se odrazile na tržište stambenih nekretnina. Naime, nakon rekordne 2019. godine bilježimo smanjenje ponude ali i potražnje na tržištu nekretnina. Broj

završenih stanova u 2020. godini je manji za 16,5% u odnosu na godinu dana ranije i nalazi se na najnižem nivou od 2015. godine. Pad broja završenih stanova, praćen je i padom obima prodaje. Površina prodatog stambenog prostora novogradnje manja je za 15,3%, dok je prodato 6,4% manje stambenih jedinica u odnosu na 2019. godinu. U 2020. godini takođe je zabilježeno i značajno smanjenje obima prometa nekretnina stare gradnje u odnosu na prethodne godine. U odnosu na 2019. godinu obim prometa nekretnina stare gradnje, mjeren površinom prodatog stambenog prostora, je manji za 28,2%. Naročito izražen pad je zabilježen u Zenici i Mostaru, gdje je obim prodanih stanova prepolovljen.

S druge strane, cijene na tržištu nekretnina nisu značajnije reagovala na recesijska kretanja, pa se efekat privredne stagnacije na cijene nekretnina može očekivati samo ukoliko recesija bude trajala duže od očekivanog. Uprkos padu obima prodaje u starogradnji, cijene u ovom segmentu su zabilježile rast u odnosu na prethodnu godinu, i to u svim gradovima obuhvaćenim indeksom cijena nekretnina (grafikon 2.3). Potrebno je imati na umu da se ulaganje u nekretnine i dalje smatra jednom od najsigurnijih dugoročnih ulaganja na bh. ekonomskom tržištu, te da zbog toga cijene na njemu reaguju sa znatnim zakašnjenjem u odnosu na druge segmente bh. ekonomije.

Grafikon 2.3: Indeks cijena nekretnina, godišnji prosjeci, 2015 = 100

Optimizam u pogledu oporavka tržišta nekretnina u narednim godinama još uvijek značajno nadmašuje potencijalne rizike kojima je ovo tržište izloženo. Stambeni

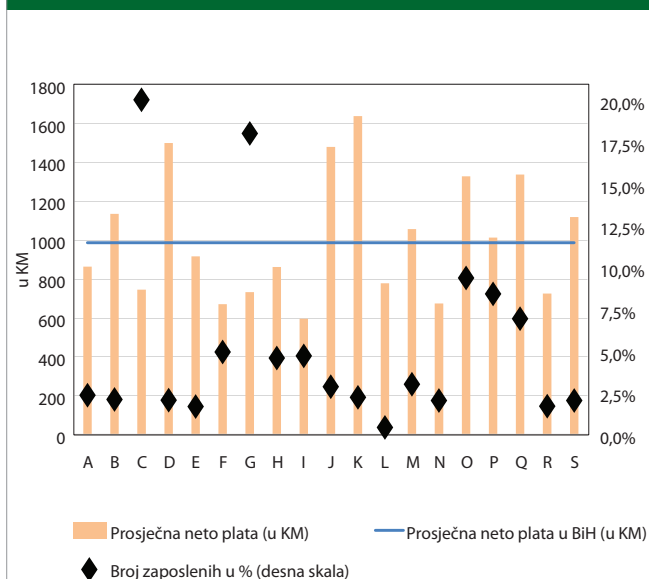
kreditu su i dalje u ekspanziji, te su sa krajem 2020. godine prvi put premašili udio od 10,0% ukupnih kredita na bh. bankarskom tržištu. U isto vrijeme, nastavljeno je i poboljšanje u pogledu kvaliteta portfolija stambenih kredita, što je uz dodatni efekt računovodstvenog otpisa u prethodnoj godini rezultiralo da se udio nekvalitetnih kredita u ukupnim stambenim kreditima smanji na svega 3,1% (sa 4,1% krajem 2019. godine). Rast kamatnih stopa na stambene kredite takođe nije zabilježen, pa je u prvom kvartalu 2021. godine, prosječna ponderisana kamatna stopa na stambene kredite na nivou od 3,7%. Uz ekonomski oporavak koji se ogleda kroz postepen rast privatne potrošnje, doznaka i kreditiranja, očekujemo da će i tržište nekretnina ponovo biti jedan od generatora ukupnih ekonomskih aktivnosti u zemlji. U isto vrijeme, eventualno sporiji ekonomski oporavak od očekivanog, ili ponovni šok, kroz nove restriktivne mjere bi zasigurno rezultirao i obratom trenda na tržištu nekretnina pa bi uz nastavak pada obima prodaje registrovali i pad cijena na tržištu nekretnina prvi put nakon 2009. godine.

Privatna potrošnja koja je bila ključna kategorija iza ekonomskog pada najprije je pogođena mjerama koje su dominantno uticale na trgovinu i uslužni sektor, da bi se recesijski udar naknadno odrazio i na smanjenje kupovne moći stanovništva kroz širok spektar kanala uticaja (od smanjenja priliva doznaka, do smanjenog kreditiranja stanovništva). Ipak, oficijelni statistički podaci sa tržišta rada nisu zabilježili drastično pogoršanje i pored jakog ekonomskog šoka. Naime, porast prosječne neto plate od 3,9% i rast stope nezaposlenosti od svega 20 baznih poena (sa 15,7% na 15,9%) zasigurno ne ukazuju na značajnije potrese na tržištu rada u 2020. godini. Ipak, detaljniji uvid u strukturu tržišta rada upućuje na i dalje nepovoljnu situaciju na tržištu rada, te na širok spektar rizika koji iz njega mogu proizaći.

Sa stanovišta ekonomske i finansijske stabilnosti u BiH, tržište rada je posebno bitno sa nekoliko aspekata: direktan uticaj na kupovnu moć i privatnu potrošnju (indirektno na stabilnost državnih finansija), uticaj na nivo cijena (inflaciju) putem domaće potražnje, te uticaj na nivo kredita i depozita u bankarskom sektoru (bankarske finansije). Ovi rizici su bili izraženi i prije izbijanja pandemije, te se očekuje da će prevladavati i u srednjem roku. Statistički porast prosječnih neto plata u 2020. godini dominantno je rezultat povećanja minimalne plate u RS-u s jedne,

te smanjenja zaposlenih na niskokvalificiranim radnim mjestima (koji su imali ispodprosječne plate) s druge strane. Naime, 60,0% zaposlenih radi u ekonomskim sektorima gdje je prosječna neto plata ispod ukupnog prosjeka (grafikon 2.4), što ostavlja malo razloga za optimizam da će se prikazani statistički rast neto plata pozitivno odraziti na ukupnu kupovnu moć bh. građana. Kupovna moć i dalje značajno zavisi od priliva doznaka iz inostranstva, koje su u 2020. godini iznosile 2,4 milijarde KM ili 7,0% BDP-a, što je rekordno nizak iznos personalnih transfera u odnosu na BDP. Smanjeno kreditiranje je stvorilo dodatni pritisak na ukupnu potrošačku dinamiku u BiH, čije se usporavanje ogleda i u rastu depozita građana na računima u bankama.

Grafikon 2.4: Tržište rada na kraju 2020. godine

Izvor: BHAS, CBBiH

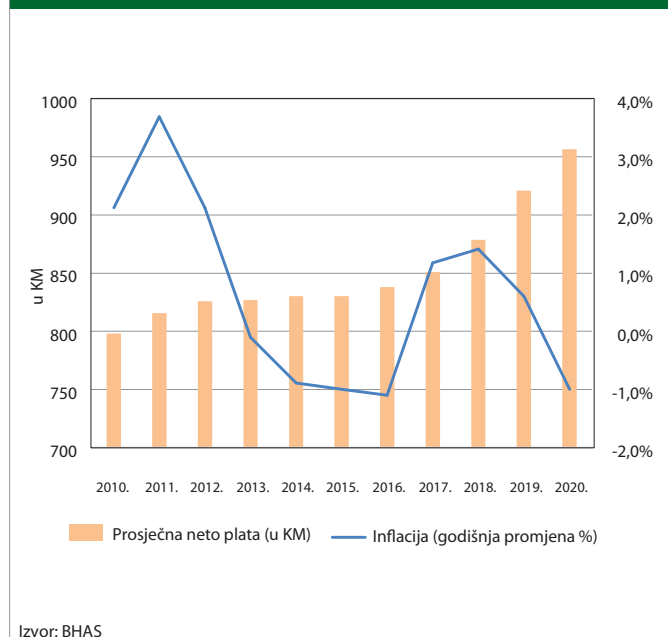
Legenda:

A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov
B	Vađenje ruda i kamena
C	Prerađivačka industrija
D	Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija
E	Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom, te djelatnosti sanacije okoliša
F	Građevinarstvo
G	Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala
H	Prevoz i skladištenje
I	Djelatnosti pružanja smještaja, te pripreme i usluživanja hrane
J	Informacije i komunikacije
K	Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja
L	Poslovanje nekretninama
M	Stručne, naučne i tehničke djelatnosti
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti
O	Javna uprava i odbrana, obavezno socijalno osiguranje
P	Obrazovanje
Q	Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite
R	Umjetnost, zabava i rekreacija
S	Ostale uslužne djelatnosti

Imajući u vidu da će tržištu rada trebati duže vrijeme da se prilagodi novonastalim ekonomskim prilikama, te da su i dalje na snazi restriktivne mjere u mnogim oblastima (naročito u ugostiteljstvu), u 2021. se može očekivati daljnji rast, ili u najboljem slučaju stagnacija stope nezaposlenosti, pa će stoga tržište rada i dalje predstavljati izvor potencijalnog finansijskog rizika. Za obrat trenda i ponovno jačanje tržišta rada biće potreban nešto duži period ekonomske stabilizacije, a što je izgledno tek u 2022. godini.

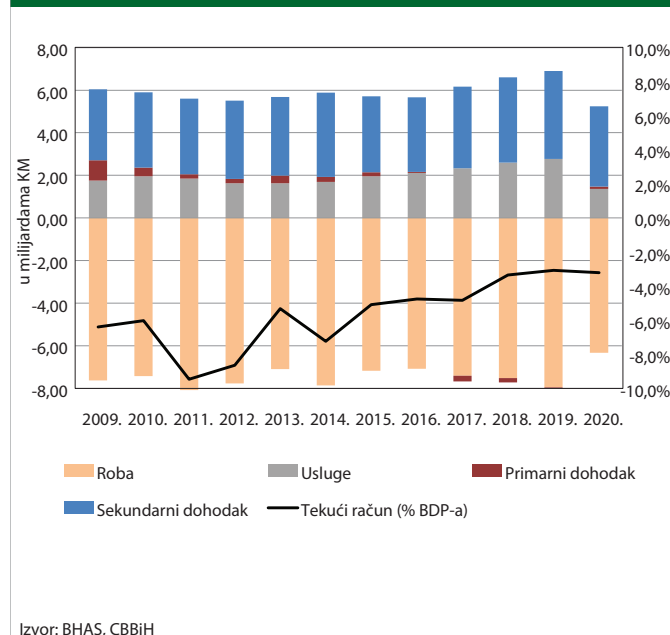
Usporavanje ekonomske aktivnosti te pad potrošnje domaćinstava odrazili su se i na potrošačke cijene, koje su od aprila 2020. godine ponovo u zoni deflacije (grafikon 2.5). Ukupan pad potrošačkih cijena u 2020. godini je iznosio -1,0%, što je prva godišnja stopa deflacije u BiH još od 2016. godine, kada je prekinut četverogodišnji deflacijski trend u BiH (period 2012.-2016.). Ipak pad potrošačkih cijena nije bio široko rasprostranjen među kategorijama indeksa potrošačkih cijena, pa je deflacija rezultat pada u svega 4 kategorije. Rizici vezani za potrošačke cijene u 2021. godini su u velikoj mjeri uravnoteženi, pa je moguće kretanje u oba smjera od prognozirane inflacijske stope od 0,5%. Veći rast cijena nafte i hrane na svjetskom tržištu zasigurno bi povukao i potrošačke cijene u BiH dublje u inflacijski teritorij. S druge strane, sa potražne strane se može očekivati uglavnom deflacijski pritisak.

Grafikon 2.5: Neto plate i inflacija

Deficit tekućeg računa nije zabilježio rast u onoj mjeri kao što se to prvobitno očekivalo, te je ostao na približno istom nivou kao i prethodne godine (1,09 milijardi KM ili 3,2% BDP-a). Ipak, eksterna ranjivost zemlje koja proizilazi iz platnobilansne pozicije je nešto lošija u odnosu na prethodnu godinu, posmatrajući strukturu tekućeg računa na kojem je zabilježeno veliko smanjenje robnog deficita, praćeno pogoršanjem ključnih suficitarnih kategorija, prije svega usluga i sekundarnog dohotka (grafikon 2.6).

Grafikon 2.6: Struktura tekućeg računa BiH

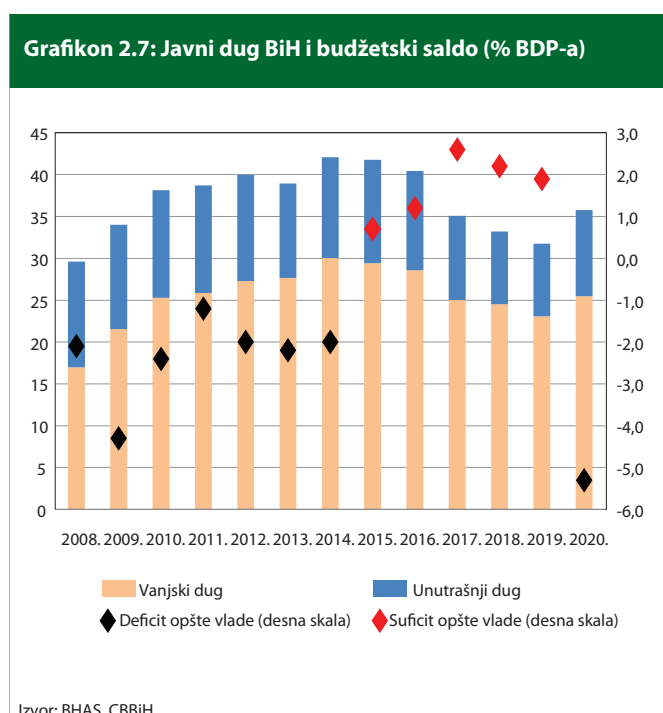

S druge strane platnog bilansa, izvori finansiranja na finansijskoj strani platnog bilansa i dalje značajno premašuju ostvareni deficit na tekućem računu, pa je ukupni platnobilansni suficit neupitan. Potrebno je istaći da je u strukturi neto stranog zaduživanja došlo do obrata trenda, u smislu da je nakon dvije godine došlo do povećanja ostalih investicija uzrokovanih neto zaduženjem sektora vlade. S druge strane, priliv direktnih stranih investicija je nešto slabiji u odnosu na godinu ranije te iznosi 645,4 miliona KM ili 1,9% ukupnog BDP.

Imajući u vidu pozitivna makroekonomska očekivanja za 2021. godinu te da je najveći ekonomski šok izazvan pandemijom koronavirusa iza nas, srednjoročni rizik od otežanog finansiranja deficita tekućeg računa je značajno umanjen, iako su određeni rizici još uvijek prisutni. U 2021. godini se može očekivati nastavak smanjenja robnog deficita, koji je u 2020. godini pao na rekordno nisku vrijednost od 18,6% BDP, ali ovaj put usljed nešto bržeg oporavka izvoza u odnosu na uvoz roba. Taj trend je već primjetan u prvom

kvartalu 2021. godine sa porastom izvoza roba od 16,6% u odnosu na 2,7%, koliko je porastao uvoz roba. S druge strane, i dalje ne možemo očekivati oporavak usluga s obzirom na to da je još dalek put do potpune normalizacije u pogledu nesmetanog kretanja ljudi i turističkih aranžmana. Stoga, ne možemo očekivati značajnije pomjeranje bilansa tekućeg računa izvan uobičajenih okvira viđenih u prethodnim godinama. Značajniji pritisak se može očekivati na strani finansijskog računa kroz nastavak smanjenja direktnih stranih investicija usljed nepovoljne makroekonomske klime i još uvijek prisutne neizvjesnosti, pa se mogu očekivati i nova zaduženja i rast javnog duga u 2021. godini.

Upravo je porast javnog duga obilježio 2020. godinu s aspekta finansijske stabilnosti. Nakon što se BiH suočila s prvim valom pandemije koronavirusa krajem prvog kvartala 2020., na različitim nivoima vlasti uveden je čitav niz restriktivnih mjera s ciljem usporavanja, prevencije i kontrole prenošenja virusa. U poredo sa uvođenjem restriktivnih mjera, vlasti na svim nivoima u BiH su donosile određeni broj ekonomskih mjera, uključujući i zakonska rješenja, s ciljem pomoći privredi u prevazilaženju novonastale situacije ekonomskog šoka. Sredstva za pomoć privredi u najvećoj mjeri su osiguravana kroz eksterna i interna zaduženja, imajući u vidu veliki pad izvornih prihoda u budžetima na svim nivoima. To je dovelo do rasta javnog duga, te zabilježenog fiskalnog deficita BiH prvi put nakon 2014. godine i samim tim jačanja rizika po finansijsku stabilnost koji proizlaze iz fiskalnog sektora (grafikon 2.7).

Zbog složenosti ustavne strukture zemlje i različitih nadležnosti, BiH nije imala jedinstven ekonomski plan i mjere za ekonomski oporavak. Vijeće ministara BiH je zbog ograničene nadležnosti moglo uraditi veoma malo, pa su entiteti preuzeli dominantu ulogu kod sprovođenja ekonomskih mjera. Ipak, ono što je jedinstveno za sve ekonomske mjere jeste da su one bile finansirane iz novih zaduženja, što kod međunarodnih finansijskih institucija, što na lokalnom tržištu kapitala.

Najvažnije zaduženje jeste ono kod MMF-a koji je već u aprilu 2020. godine odobrio 333 miliona eura hitne pomoći u okviru Instrumenta za brzo finansiranje (RFI). Na domaćem tržištu, u toku 2020. godine dva bh. entiteta su ukupno emitovala 905 miliona KM dužničkih vrijednosnih papira, što je najveća vrijednost emisija zabilježena u toku jedne godine na lokalnom tržištu kapitala još od 2015. godine.

Zaduženja entiteta na lokalnom tržištu u 2020. godini su realizovana po nešto nepovoljnijim uslovima u odnosu na prethodne godine, u smislu nešto viših kamatnih stopa postignutih na registrovanim aukcijama. I dalje, bankarski sektor je ostao jedan od najvećih kreditora sektora vlade. Izloženost prema vladinim vrijednosnim papirima u 2020. godini povećala se za 402,2 miliona KM i predstavlja 5,2% ukupne aktive, dok komercijalni krediti banaka plasirani sektoru vlade bilježe postepeni rast u posljednje tri godine i čine 2,9% ukupne aktive bh. bankarskog sektora. U prvom kvartalu 2021. godine dodatno se povećala zaduženost sektora vlade kod komercijalnih banaka po osnovu povećanja dužničkih vrijednosnih papira i kreditnih obaveza (tabela 2.1.).

Tabela 2.1: Potraživanja komercijalnih banaka od sektora vlade

u milionima KM

Potraživanja	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	03.2021.
Centralna vlada	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	11,6	13,6
Krediti	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	11,6	13,6
Vrijednosni papiri	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0
Vlada na nivou entiteta	1.589,6	1.633,3	1.624,8	1.735,3	2.006,8	2.439,4	2.543,6
Krediti	600,9	424,6	410,0	517,3	580,1	605,7	640,3
Vrijednosni papiri	988,7	1.208,7	1.214,9	1.218,0	1.426,6	1.833,7	1.903,3
Vlada kantona	209,7	218,2	206,2	160,5	127,2	90,0	82,4
Krediti	209,7	218,2	200,2	154,5	114,5	80,9	73,4
Vrijednosni papiri	0,0	0,0	6,0	6,0	12,7	9,1	9,0
Vlada na nivou općina	304,5	282,2	293,1	295,6	308,7	350,7	344,0
Krediti	301,9	280,2	291,0	285,7	297,7	341,0	334,2
Vrijednosni papiri	2,6	2,0	2,1	9,9	11,0	9,8	9,7
UKUPNO	2.103,8	2.133,9	2.124,2	2.191,5	2.442,7	2.891,7	2.983,6
Krediti	1.112,5	923,2	901,2	957,5	992,3	1.039,2	1.061,5
Vrijednosni papiri	991,3	1.210,7	1.223,0	1.234,0	1.450,4	1.852,6	1.922,1

Izvor: CBBiH

Tekstni okvir 2: Pregled mjera za stabilizaciju i pomoć privredi koje su poduzete u BiH u toku pandemije COVID-19

Uvođenje mjera za suzbijanje pandemije koronavirusa nakon proglašenja vanrednog stanja u BiH sredinom marta 2020. godine, dovelo je do slabljenja ili potpunog zaustavljanja aktivnosti u mnogim ekonomskim djelatnostima, što je imalo snažne negativne efekte na sve segmente domaće ekonomije. U nastavku je dat pregled mjera koje su vlade i regulatori provodili u cilju pomoći sektorima pogođenim krizom, koje su doprinijele očuvanju finansijske stabilnosti.

Vijeće ministara BiH

- oslobađanje od obračuna i plaćanja indirektnih poreza i povrata već plaćenih indirektnih poreza na doniranu opremu i sredstva za potrebe prevencije, suzbijanja i otklanjanja epidemije prouzrokovane virusom korona (COVID-19), uključujući lijekove i sanitarna vozila;
- obavezna primjena preferencijalnog tretmana domaćeg na godinu dana, počev od 1. juna 2020. godine.

Vijeće ministara BiH zajedno s entitetskim vladama

- kreditni aranžman kod MMF-a od 330 miliona KM za hitno djelovanje u suzbijanju ekonomskih posljedica pandemije.

Vlada FBiH

- umanjenje ili potpuno oslobađanje od plaćanja zakupnine za korištenje poslovnih prostora kojima upravlja Služba za zajedničke poslove organa i tijela FBiH;
- podsticaji za poljoprivredu, više sredstava preusmjereno je na sjetvu;
- obustava rokova u sudskim postupcima za vrijeme trajanja nesreće na teritoriji FBiH;

- odgađanje prinudne naplate putem javne prodaje za vrijeme trajanja stanja nesreće;
- uspostavljanje sistema kontrole cijena kroz ograničenje marži u trgovinama i ograničenje marži za društva koja obavljaju trgovinu na veliko i malo naftnim derivatima;
- subvencioniranje doprinosa za obavezna osiguranja;
- obustava obračuna i plaćanja zatezne kamate na javne prihode, ukidanje obaveza plaćanja akontacije poreza na dobit, ukidanje obaveza plaćanja akontacije poreza na dohodak od samostalne djelatnosti, prekidanje obračuna zateznih kamata na zakašnjela plaćanja u dužničko-povjerilačkim odnosima;
- uspostava Garantnog fonda u Razvojnoj banci FBiH za održavanje i poboljšanje likvidnosti kompanija.

Vlada RS

- hitna isplata povrata poreza i doprinosa za povećanje plata u 2019. godini;
- prolongiranje plaćanja poreskih obaveza (poreza na dobit i poreza na dohodak) po godišnjoj poreskoj prijavi za 2019. godinu;
- preuzimanje obaveze zdravstvenog fonda za pokrivanje troškova liječenja za sve pacijente, bez obzira da li su osigurani ili ne;
- preuzimanje obaveze za isplatu doprinosa za zdravstveno i penziono osiguranje za oko 40.000 radnika koji su direktno bili pogođeni zatvaranjem, odnosno vladinim mjerama;
- isplata minimalne plate za april, za sve uposlenike sektora koji su bili pogođeni mjerama zatvaranja;
- uspostava modela garancije kredita;
- tromjesečni moratorijum na otplatu glavnice i kamate uz produženje roka otplate za tri mjeseca pravnim licima i preduzetnicima, kojima su sredstva plasirana putem

finansijskih posrednika ili direktno iz fondova kojim upravlja Investiciono-razvojna banka Republike Srpske a.d.;

- odgađanje plaćanje prve rate poreza na promet nepokretnosti;
- smanjenje godišnjeg paušalnog iznosa poreza na dohodak.

Vlade oba entiteta su objavile i mjere pod nazivom COVID 2. Drugi set mjera je usmjeren na najviše pogođene sektore: turizam, aerodrome, zdravstvo i za izvoz prerađivačke industrije.

Agencije za bankarstvo

Supervizorske mjere za banke

- omogućavanje odobravanja moratorija na kredite, uvođenja grace perioda, produženja krajnjeg roka za otplatu, odobravanja dodatnih iznosa izloženosti za prevazilaženje poteškoća s likvidnošću klijenta te prilagođavanje plana otplate kredita u skladu sa smanjenjem prihoda;
- odgoda i/ili otkazivanje isplate dividende za vrijeme trajanja odluka o privremenim mjerama;
- mogućnost korištenja zaštitnog sloja za očuvanje kapitala;
- zadržavanje postojeće klasifikacije kredita za klijente prilikom odobravanja posebnih mjera;
- revidiranje limita ročne usklađenosti;
- smanjenje pondera rizika za izloženosti prema regionalnim vladama;
- niža stopa pokrića očekivanih kreditnih gubitaka za nove dugoročne izloženosti odobrene u funkciji privrednog rasta;
- revidiranje limita za visinu otvorene devizne pozicije u EUR valuti.

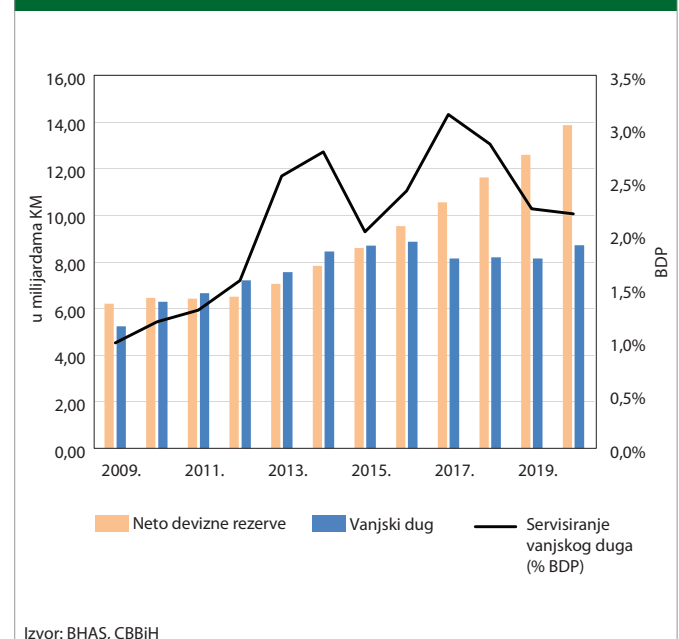
Supervizorske mjere za lizing društva i mikrokreditne organizacije

- mogućnost odgode plaćanja obaveza, restrukturiranja obaveza ili druge olakšice koje imaju za posljedicu modifikaciju izloženosti odobrene fizičkim i pravnim licima radi oporavka od negativnih posljedica uticaja pandemije na kreditnu i otplatnu sposobnost klijenta.

Posljedično, ukupan javni dug BiH na kraju 2020. godine iznosio je 12,15 milijardi KM, što predstavlja historijski najviši nominalni iznos javnog duga BiH. Od ukupne vrijednosti 71,3% (8,7 mlrd KM) se odnosi na vanjski dug, a 28,7% (3,5 mlrd KM) se odnosi na unutrašnji dug. Dominantna okrenutost prema vanjskim izvorima finansiranja u 2020. godini, rezultirala je u tome da je vanjski dug dosegao najviši iznos u modernoj bh. historiji.

Posmatrajući kriterije iz Maastrichta u pogledu javne zaduženosti, BiH još uvijek spada u red umjereno zaduženih zemalja sa udjelom duga od 35,8% u odnosu na BDP. Ipak, u 2020. godini je prekinut četverogodišnji trend pada javne zaduženosti u odnosu na BDP, a sasvim je izvjesno da u narednom periodu možemo očekivati nastavak rasta vanjske zaduženosti, što će svakako povećati i vanjsku ranjivost zemlje. Već početkom 2021. godine, BiH je potpisala Memorandum o razumijevanju između Evropske unije i BiH o kreditnoj liniji u vrijednosti od 250 miliona eura kroz program makrofinansijske pomoći, a izvjesni su i novi pregovori između BiH i MMF-a o novom finansijskom aranžmanu vrijednom 750 miliona eura. Rast zaduženja kod međunarodnih finansijskih kreditora između ostalog je bio jedan od generatora rasta deviznih rezervi, koje su na kraju 2020. godine dosegle rekordnu nominalnu vrijednost od 13,87 milijardi KM ili 40,8% BDP-a, što je takođe historijski najviši nivo deviznih rezervi u odnosu na BDP. Važnost sektora vlade takođe se ogleda i kroz promet na domaćem tržištu kapitala. Naime, sektor vlade je ostao dominantan igrač na dvije domaće berze sa udjelom od oko 70,0% u ukupnom prometu na SASE i BLSE, prvenstveno kroz primarne emisije javnog duga. Od ukupnog prometa ostvarenog na bh. berzama u iznosu od 1,2 milijarde KM, svega 300 miliona KM je ostvareno u prometu na drugim segmentima tržišta.

Grafikon 2.8: Devizne rezerve i vanjski dug

Uprkos očekivanom rastu javnog duga i povećanom pritisku na fiskalnu stabilnost, vjerovatnoća za značajnije narušavanje fiskalne pozicije BiH u pogledu rasta ili servisiranja javnog duga nije značajna. Servisiranje duga do sada nikada nije bilo narušeno, što zbog visoke likvidnosti samih budžeta, što zbog zakonskog okvira koji pozicionira servisiranje duga kao prioritet pri raspodjeli prihoda. Sličnog stajališta su međunarodne rejting agencije, koje su zadržale dugoročni kreditni rejting BiH. Međunarodna rejting agencija Standard and Poor's (S&P) potvrdila je kreditni rejting BiH „B“ sa stabilnim izgledima početkom marta 2021. godine. Ranije u augustu 2020. godine, međunarodna rejting agencija Moody's Investor Service takođe je potvrdila da kreditni rejting BiH ostaje „B3“ sa stabilnim izgledima. Analitičari između ostalog navode i to da umjeren nivo duga i fiskalno ograničavanje posljednjih godina pružaju fiskalni prostor da odgovore na ekonomske šokove.

Indikatori fiskalne stabilnosti u 2020. godini upućuju na povećan rizik, što je u potpunosti očekivano imajući u vidu ukupne makroekonomske rizike sa kojom je bh. ekonomija suočena. Osnovna odlika prethodne godine jeste smanjena naplata prihoda, što je direktna posljedica restriktivnih mjera, a što je u konačnici rezultiralo prvim konsolidovanim deficitom na nivou BiH još od 2014. godine. Naime, ukupan budžetski deficit na nivou BiH iznosio je 5,3% BDP-a, premašivši tako i iznos deficita zabilježen tokom globalne finansijske krize iz 2009. godine. Prema kalkulaciji rizika fiskalne održivosti (tabela 2.2), skoro svi indikatori rizika u 2020. godini se i dalje nalaze u sigurnom području prema definisanim referentnim nivoima, ali je primjetno pogoršanje vrijednosti indikatora u odnosu na 2019. godinu. Izuzetak od sigurnog područja predstavlja ciklično prilagođen primarni saldo (% potencijalnog BDP-a), što je sasvim očekivano imajući u vidu jačinu pada budžetskih prihoda

u 2020. godini i ostvareni deficit. Da bi se nadomijestio pad prihoda, zabilježeno je povećanje potreba za finansiranjem i posljedično ukupnog javnog duga u procentima BDP-a. Iako su ova dva indikatora zabilježila značajno pogoršanje u odnosu na 2019. godinu i dalje se nalaze u sigurnom području. Potrebno je imati u vidu da je na pogoršanje vrijednosti ovih indikatora, osim rasta nominalnog iznosa duga i iznosa potrebnog za finansiranjem, uticao i pad nominalne vrijednosti BDP-a. S obzirom na to da je rast duga u 2020. godini, uglavnom rezultat povećane zaduženosti kod međunarodnih finansijskih institucija (kreditni sa dugoročnim rokom otplate), smanjen je iznos kratkoročnog duga i kao postotak ukupnog duga i kao postotak deviznih rezervi u odnosu na iznos inostranog kratkoročnog duga. Pogoršanje indikatora u odnosu na 2019. godinu je u značajnoj mjeri očekivano ali je rizik fiskalne održivosti i dalje umjeren imajući u vidu da su indikatori u sigurnom području, tj. u granicama referentnog nivoa.

Ekonomski oporavak koji se očekuje u 2021. godini, još uvijek sa sobom nosi visok stepen neizvjesnosti i finansijskih rizika. Materijalizacija pozitivnih očekivanja će dominantno zavisiti od brzine globalnog ekonomskog oporavka, prije svega u zemljama EU, ali i ekonomsko-stabilizacijskih mjera unutar same zemlje. Niska statistička baza zasigurno će osigurati da se ne ponovi tehnička recesija, ali sasvim je izvjesno da se obim ekonomske aktivnosti neće moći vratiti na predrecesijski nivo još barem nekoliko godina. Stoga, prema trenutnim projekcijama Centralne banke BiH, očekuje se realni ekonomski rast od 3,4% u 2021. godini u odnosu na 2020. godinu. Iako se očekuje da rast BDP-a bude sektorski široko rasprostranjen, takođe je potrebno imati na umu da negativni rizici prožimaju sve projicirane komponente BDP-a, pa su stalna prilagođavanja makroekonomskih prognoza sasvim izvjesna u nestabilnim makroekonomskim

Tabela 2.2: Indikatori rizika fiskalne održivosti

Indikator	Sigurno područje	Referentni nivo	Nivo u BiH	Promjene u odnosu na prethodnu godinu
r - g ¹	<	1,1	-0,76	0,33
Javni dug sektora generalne Vlade (% BDP-a)	<	42,8%	35,8%	3,8%
Ciklički prilagođen primarni saldo (% potencijalnog BDP-a) ²	>	-0,5%	-4,0%	-5,1%
Potrebe za finansiranjem (% BDP-a)	<	20,6%	9,4%	7,6%
Udio kratkoročnog duga u ukupnom dugu, preostala ročnost	<	44,0%	11,5%	-0,7%
Dug denominiran u inostranoj valuti (osim eura) ³	<	40,3%	28,4%	-0,6%
Prosječno dospijeće javnog duga (godine)	>	2,3	6,3	-0,1
Kratkoročni inostrani javni dug (% deviznih rezervi), preostala ročnost	<	61,8%	5,0%	-1,1%

Izvor: CBBiH, MFT BiH, BHAS, Fiskalno vijeće BiH, MMF, Ministarstva finansija FBiH i RS, CBBiH
Napomena:

¹ r - Implisitna kamatna stopa na dug sektora Vlade umanjena za deflator BDP-a (pomični prosjek za pet godina); g - stopa rasta realnog BDP-a (pomični prosjek za pet godina)

² Za 2020. godinu korištena je projekcija MMF-a iz oktobra 2021. godine

³ U kalkulaciju javnog duga denominiranog u inostranim valutama, nije uključen dio javnog duga koji je denominiran u euru zbog fiksog kursa domicilne valute i eura.

uslovima. Izvoz roba i usluga, kao i investicije, će u najvećoj mjeri zavisiti od eksternih kretanja, dok će ukupna potrošnja (privatna i državna) kao i uvoz roba i usluga dominantno zavisiti od internih faktora u samoj zemlji.

3. Domaćinstva

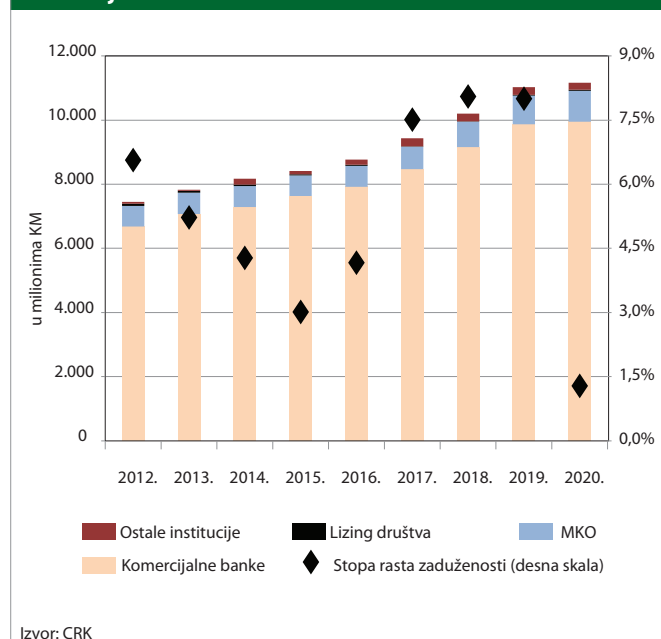
Negativne posljedice pandemije koronavirusa odrazile su se i na sektor domaćinstava. Smanjenje ekonomske aktivnosti te nepovoljna kretanja na tržištu rada koja su doprinijela padu potrošnje uz pojačan rizik od pada raspoloživog dohotka, dodatno su povećala neizvjesnosti kod sektora domaćinstva i njihovu spremnost za potrošnju i zaduživanje. Iako u 2020. godini nije evidentirano pogoršanje kvaliteta kreditnog portfolija u segmentu stanovništva, te se na nivou sektora bilježi pad nekvalitetnih kredita, treba imati u vidu da je ovakav trend u značajnoj mjeri rezultat otpisa nekvalitetnih potraživanja, kao i to da su moratoriji koji su uvedeni na otplatu kredita klijentima pogođenim pandemijom COVID-19 u toku 2020. godine doprinijeli sprečavanju rasta nekvalitetnih kredita, koji se očekuje po prestanku važenja privremenih mjera agencija za bankarstvo. Višegodišnji trend pada kamatnih stopa na kredite stanovništvu u 2020. godini je zaustavljen, a značajnije promjene u kamatnim stopama nisu evidentirane u prvom kvartalu 2021. godine. Iako su ukupni depoziti stanovništva i dalje u porastu, u 2020. godini je zaustavljen višegodišnji trend rasta dugoročnih oročenih depozita stanovništva, a pad oročenih depozita, kako do jedne tako i preko jedne godine, nastavljen je i u 2021. godini. Za razliku od aktivnih, pasivne kamatne stope nastavile su se snižavati i u 2020. godini.

Uslijed šoka izazvanog pandemijom koronavirusa na nivo ekonomske aktivnosti u zemlji, u 2020. godini došlo je do smanjenja potrošnje sektora stanovništva i pogoršanja uslova na tržištu rada te je posljedično zabilježeno i usporavanje rasta zaduženosti ovog sektora u odnosu na prethodne godine. Ukupna zaduženost stanovništva na kraju 2020. godine, prema podacima iz CRK, iznosila je 11,17 milijardi KM i u odnosu na kraj prethodne godine porasla je za skromnih 1,3%². Blagi rast zaduženosti stanovništva evidentan je kako kod komercijalnih banaka tako i kod drugih finansijskih institucija. Stopa zaduženosti stanovništva kod komercijalnih banaka je neznatno povećana (0,8%) u odnosu na kraj prethodne godine, ali su komercijalne banke i dalje ostale glavni kreditori sektora stanovništva. Zaduzenost kod ovih finansijskih institucija

² U 2019. godini je zabilježen rast ukupne zaduzenosti domaćinstava od 8,0%, a u 2018. godini rast od 8,1%.

u ukupnoj zaduzenosti učestvuje sa 89,2%, što i dalje daje najveći doprinos rastu ukupne zaduzenosti stanovništva. Zaduzenost domaćinstava kod mikrokreditnih organizacija je takođe porasla, te je prema podacima iz CRK u odnosu na kraj 2019. godine veća za 7,9%. Petogodišnji trend rasta zaduzenosti kod mikrokreditnih organizacija ukazuje na to da i dalje postoji značajan broj domaćinstava koja nisu u mogućnosti da ispune uslove za odobravanje kredita u komercijalnim bankama, već su prinuđena da se zadužuju po znatno nepovoljnijim uslovima i daleko višim kamatnim stopama kod mikrokreditnih organizacija³, koje imaju fleksibilnije politike odobravanja kredita. Zaduzenost domaćinstava prema lizing kompanijama u 2020. godini je takođe nešto viša, međutim ove institucije u ukupnoj zaduzenosti domaćinstava imaju zanemarivo malo učešće, svega 0,29% (grafikon 3.1).

Grafikon 3.1: Zaduzenost stanovništva prema finansijskim institucijama

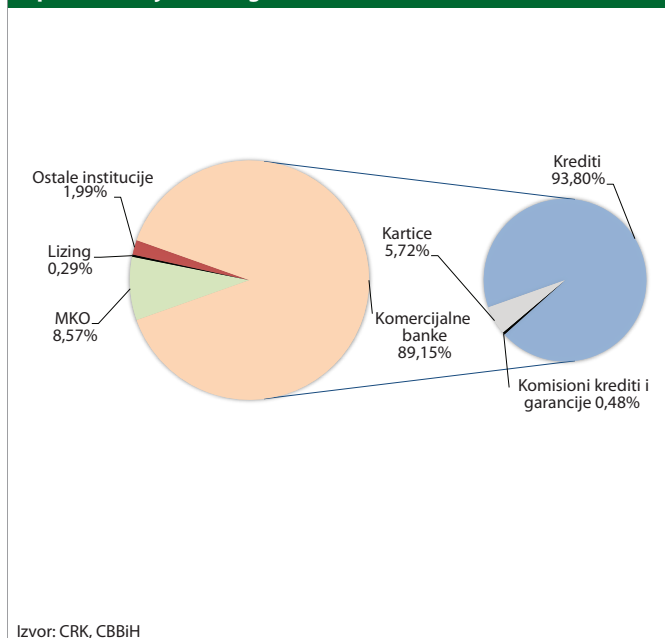

Struktura zaduzenosti stanovništva u komercijalnim bankama prema tipu zaduzenja u proteklom periodu nije se značajnije mijenjala. Kao i prethodnih godina i u 2020. godini najveći dio zaduzenosti stanovništva se odnosi na zaduzenost po kreditima u komercijalnim bankama, koja je u 2020. godini zabilježila rast od 1,1% u odnosu na prethodnu godinu. Za razliku od prethodne godine, kod ostalih tipova potraživanja je u toku 2020. zabilježeno blago smanjenje zaduzenosti koje nije uticalo na strukturu ukupne zaduzenosti. Udio zaduzenosti po klasičnim kreditima u ukupnoj zaduzenosti stanovništva u komercijalnim

³ Prosječna ponderisana efektivna kamatna stopa u 2020. godini na kredite kod MKO u FBiH je iznosila 23,98%, dok je prosječna ponderisana efektivna kamatna stopa na kredite kod MKO u RS iznosila 23,55%.

bankama nastavio je da raste i u odnosu na kraj 2019. godine porastao je za 25 baznih poena, tako da se na njih odnosi čak 93,8% zaduženosti stanovništva u komercijalnim bankama (grafikon 3.2).

Grafikon 3.2: Zaduzenost stanovništva prema institucijama i tipu zaduzenja, 2020. godina

U 2020. godini nastavljen je trend rasta izdatih platnih kartica u BiH. Međutim, evidentirano je smanjenje ukupnog iskorištenog dijela limita po karticama kao i prosječne zaduženosti stanovništva po platnoj kartici. Iako se, prema podacima iz CRK, broj kartica sa odgođenim plaćanjem smanjio, ukupan broj aktivnih platnih kartica je povećan, usljed povećanja broja debitnih i kreditnih kartica. Odobreni limit raspoloživ za pozajmljivanje po aktivnim karticama je takođe zabilježio blagi rast, prvenstveno zbog rasta broja izdatih kreditnih kartica, dok je iskorišteni dio limita zabilježio smanjenje vrijednosti po svim tipovima kartica u odnosu na kraj prethodne godine (tabela 3.1) ⁴.

Trend smanjenja prosječne zaduženosti stanovništva po kreditnim karticama nastavljen je i u 2020. godini. Iznos zaduženja po platnoj kartici manji je kod svih tipova kartica, a ukupno zaduženje stanovništva po platnoj kartici manje je za 4,2% u odnosu na kraj 2019. godine. Ovo smanjenje je posljedica smanjenja iskorištenog iznosa po karticama u iznosu od 3,1% u odnosu na prethodnu godinu. Ovakvom trendu zaduženosti stanovništva po kreditnim karticama u velikoj mjeri doprinose visoki troškovi koje sa sobom nosi ovaj vid zaduživanja. Iako je bilo očekivano da će u 2020. godini zbog pandemije COVID-19 doći do porasta zaduženosti po svim tipovima kartica, opredjeljenje stanovništva na smanjenu ili odgođenu potrošnju rezultiralo je smanjenjem ovog vida zaduženja.

Tokom 2020. godine zabilježen je pad zaduženosti stanovništva po osnovu kredita za opštu potrošnju, dok su stambeni krediti i krediti za poslovnu djelatnost zabilježili rast u odnosu na kraj prethodne godine. U strukturi potraživanja od stanovništva prema namjeni, kao i prethodnih godina dominiraju krediti za opštu potrošnju, u koje su uključena i potraživanja po svim tipovima kartica (grafikon 3.3). Nakon devet godina uzastopnog rasta, krediti koji su namijenjeni opštoj potrošnji su u toku 2020. godine zabilježili smanjenje svoje vrijednosti za 3,3%. Smanjenje tražnje za ovom vrstom kredita je posljedica smanjene potrošnje sektora stanovništva uzrokovane negativnim efektima pandemije te strahom i pojačanom neizvjesnosti od ekonomskih kretanja kako na domaćem tako i na svjetskom tržištu. Znatno broj domaćinstava svoju potrošnju finansira uz pomoć ovih kredita, odobrenih prekoračenja po karticama, nenamjenskim ili potrošačkim kreditima, a kreditima za opštu potrošnju se jednim dijelom vrši i finansiranje stambenih potreba, s obzirom da određeni broj građana

Tabela 3.1: Potraživanja od stanovništva, kartice

	Broj aktivnih kartica		Odobreni iznos		Iskorišteni iznos		Zaduženje po kartici	
	2020.	Godišnja promjena	2020.	Godišnja promjena	2020.	Godišnja promjena	2020.	Godišnja promjena
Debitne kartice	718.842	1,4%	860.408.567	1,9%	363.008.559	-1,6%	505	-2,9%
Kreditne kartice	261.556	0,8%	357.914.676	-0,8%	169.375.788	-5,3%	648	-6,1%
Kartice sa odgođenim plaćanjem	147.888	-1,7%	160.942.518	-1,5%	36.852.666	-8,3%	249	-8,3%
UKUPNO	1.128.286	0,9%	1.379.265.761	0,8%	569.237.012	-3,1%	505	-4,2%

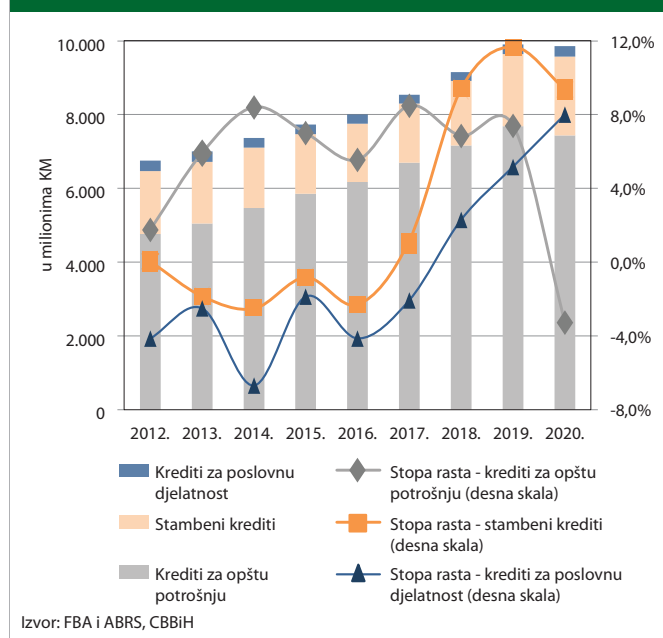
Izvor: CRK

⁴ Prilikom analize u obzir nisu uzete debitne kartice bez odobrenog iznosa dozvoljenog prekoračenja i po kojima ne postoji zaduženost stanovništva, a koje su banke evidentirale u CRK.

nije u mogućnosti da ispuni tražene kriterije banaka za odobravanje stambenog kredita.

Nakon što je u 2017. godini zaustavljen višegodišnji trend smanjenja zaduženosti stanovništva po osnovu stambenih kredita, krediti za ovu namjenu već četvrtu godinu zaredom bilježe visoke godišnje stope rasta. Stambeni krediti su u toku 2020. godine zabilježili rast od 9,4% u odnosu na prethodnu godinu, a njihovo učešće u ukupnim kreditima stanovništvu nastavilo je rasti treću godinu zaredom i na kraju posmatranog perioda iznosilo je 21,7%. Zaduzenost stanovništva po osnovu kredita za poslovnu djelatnost je u 2020. godini porasla za 8,0%, međutim njihovo skromno učešće u ukupnoj zaduzenosti stanovništva se nije značajnije povećalo i iznosi 2,8%.

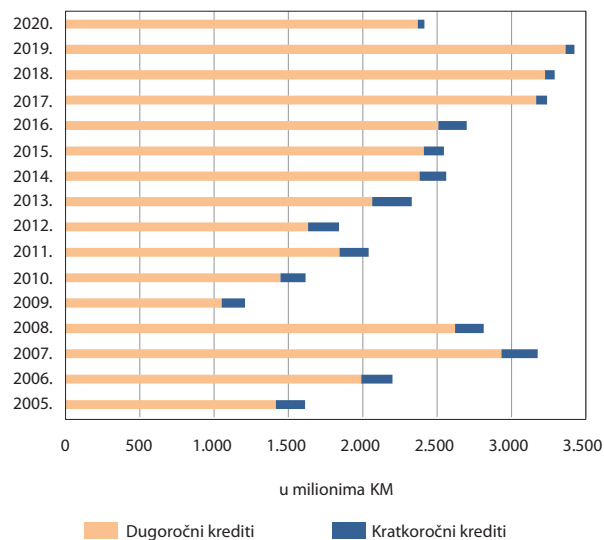
Grafikon 3.3: Krediti stanovništvu po namjeni i kreditni rast

Prema podacima CBBiH, u 2020. godini evidentirano je 2,42 milijarde KM novoodobrenih kredita stanovništvu, što predstavlja znatno smanjenje (29,5%) u odnosu na prethodnu godinu. Pored toga što su nepovoljna kretanja na tržištu rada i neizvjesnost u pogledu daljnjeg razvoja situacije vezano za koronavirus doveli do znatnog smanjenja potrošnje i tražnje za kreditima, na slabiju kreditnu aktivnost značajno su uticale mjere koje su banke provodile u cilju ublažavanja negativnih posljedica pandemije, a koje su se prvenstveno odnosile na odobravanje moratorija na kredite stanovništvu. U ovoj evidenciji se pod novoodobrenim kreditima smatraju i ranije odobreni reprogramirani krediti, kao i odobreni zamjenski krediti, dok se krediti pod moratorijima nisu evidentirali kao novoodobreni krediti. Tako je, prema evidencijama o novoodobrenim kreditima, u odnosu na prethodnu godinu, u 2020. godini sektoru

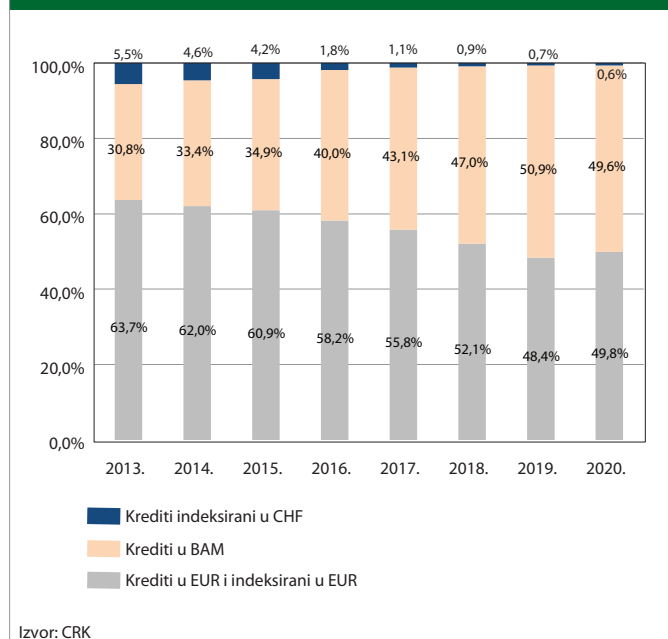
stanovništva odobreno ili reprogramirano preko 1 milijarde KM manje kredita, pri čemu je smanjenje zabilježeno kako u kategoriji dugoročnih tako i u kategoriji kratkoročnih kredita (grafikon 3.4). Realno je očekivati da će posljedice pandemije koronavirusa biti izražene u sektoru stanovništva u kratkom ili eventualno srednjem roku, što bi posljedično moglo dovesti do jačanja finansijskih ranjivosti ovog sektora.

Grafikon 3.4: Novoodobreni krediti stanovništvu

U valutnoj strukturi kredita stanovništvu dominiraju krediti sa valutnom klauzulom u euro. Uzimajući u obzir postojeći režim valutnog odbora u BiH i opredjeljenost da se isti zadrži i u narednom periodu, ove zaduzenosti ne predstavljaju razlog za zabrinutost zbog izloženosti valutnom riziku. Iako je u 2020. godini zabilježeno blago povećanje udjela kredita u EUR valuti i indeksiranih u EUR, prethodnih godina je primjetan trend značajnog smanjenja udjela kredita indeksiranih u stranoj valuti u ukupnim kreditima stanovništvu, što ovaj rizik dodatno umanjuje. Prema podacima iz CRK, krediti u EUR valuti i krediti sa valutnom klauzulom u EUR, u 2020. godini su rasli po godišnjoj stopi od 4,1%, dok su krediti u KM valuti zabilježili pad od 1,6%. Učešće kredita stanovništvu u stranim valutama i sa valutnom klauzulom ima kontinuirani trend pada, a smanjenje učešća ovih kredita u ukupnim kreditima bilo je najizraženije u 2018. godini. Budući da se najveći dio ovih kredita odnosi na kredite indeksirane u EUR valuti, ne može se govoriti o efektivnom ublažavanju valutnog rizika. Zaduzenost stanovništva po kreditima indeksiranim u CHF se smanjila sa 5,5%, koliko je iznosila u 2013. godini na zanemarivo učešće (0,6%) u ukupnim kreditima stanovništvu na kraju 2020. godine (grafikon 3.5).

Grafikon 3.5: Valutna struktura kredita stanovništvu

U 2020. godini zabilježen je pad kratkoročnih i dugoročnih kredita stanovništvu po svim kategorijama ročnosti, izuzev u kategoriji dugoročnih kredita odobrenih na period duži od deset godina. Preostala zaduženost po kreditima do jedne godine manja je za 18,9% u odnosu na kraj prethodne godine. Kratkoročni i dugoročni krediti stanovništvu u domaćoj valuti do pet godina ročnosti zabilježili su znatan pad u odnosu na prethodnu godinu naspram dugoročnih kredita ugovorene ročnosti preko pet i deset godina koji su zabilježili rast. Ovakva kretanja su očekivana ako se imaju u vidu ranije navedeni trendovi u 2020. godini: manji iznos novih zaduženja po osnovu kredita za opštu potrošnju, moratoriji i reprogrami na ranije ugovorene kredite te rast zaduženja po osnovu stambenih kredita koji se u pravilu odobravaju na duže rokove dospijeca. U konačnici, evidentan je blagi rast kreditne zaduženosti stanovništva u odnosu na prethodnu godinu (1,1%), pri

čemu je zabilježen pad kredita stanovništvu u domaćoj valuti od 1,6% te rast kredita odobrenih ili indeksiranih u EUR od 4,1% u odnosu na 2019. godinu (tabela 3.2).

Uprkos posljedicama pandemije koronavirusa, kreditni rizik se tokom 2020. godine nije materijalizovao.

Prvenstveno zahvaljujući aktivnostima koje su banke poduzimale, poput računovodstvenog i trajnog otpisa nekvalitetnih kredita i efikasnijeg upravljanja kreditnim rizikom, nivo nekvalitetnih kredita je smanjen za 79 baznih poena i na kraju 2020. godine je iznosio 5,8% (grafikon 3.6). Takođe, do pogoršanja kvaliteta kreditnog portfolija na nivou sektora nije došlo zahvaljujući i privremenim mjerama agencija za bankarstvo, prvenstveno moratorija na kredite domaćinstvima koja su direktno pogođena posljedicama pandemije i nisu bila sposobna nastaviti uredno servisirati svoj dug.

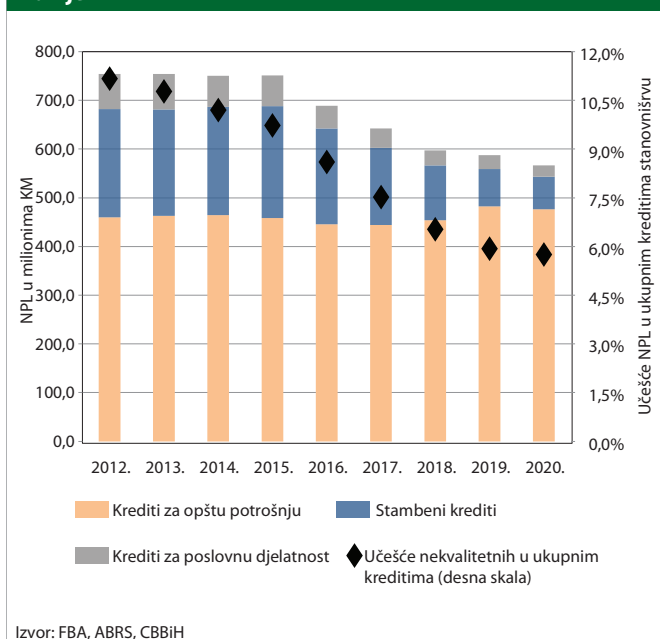
Učešće nekvalitetnih u ukupnim kreditima stanovništvu u 2020. godini smanjeno je u svim kategorijama kredita po namjeni. Najveće smanjenje nivoa nekvalitetnih kredita u ukupnim kreditima u iznosu od 1,7% zabilježeno je u kategoriji kredita za obavljanje poslovne djelatnosti sektora domaćinstva, dok su stambeni krediti i krediti za opštu potrošnju smanjili svoje učešće za 1,0% i za 0,6% respektivno. Posmatrajući kvalitet kreditnog portfolija prema namjeni kredita, za razliku od prethodnih godina kada je najveće smanjenje nekvalitetnih kredita, kako u apsolutnom tako i u relativnom iznosu zabilježeno u kategoriji stambenih kredita, u 2020. godini najveće smanjenje nekvalitetnih kredita je zabilježeno u kategoriji kredita za opštu potrošnju. Tako su nekvalitetni krediti za opštu potrošnju na kraju 2020. godine bili manji za 64 miliona KM ili za 11,9% u odnosu na kraj prethodne godine. Nekvalitetni krediti za stambenu izgradnju su nastavili trend pada i u posmatranom periodu su manji za 13,8 miliona KM ili 17,0%, dok su nekvalitetni krediti za obavljanje poslovne djelatnosti smanjeni za 2,8 miliona KM ili 10,7%.

Tabela 3.2: Krediti stanovništvu, ročna i valutna struktura

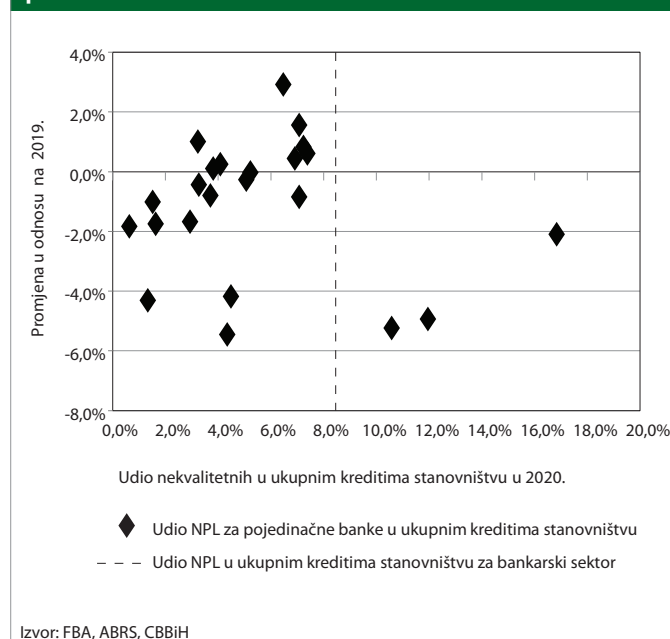
u KM

Ostatak duga i dospjela nenaplaćena glavnica, u hiljadama KM								
Ročnost / Valuta	BAM		Kreditni u stranoj valuti i kreditni s valutnom klauzulom				UKUPNO	
	2020.	Godišnja promjena	EUR		CHF		2020.	Godišnja promjena
do 1 godine	57.425	-21,0%	4.929	17,3%	0	0,0%	62.354	-18,9%
1 - 3 godine	200.754	-34,0%	55.758	-9,5%	3.311	-23,6%	259.824	-29,8%
3 - 5 godina	511.555	-32,7%	96.192	-40,1%	25.971	-4,3%	633.718	-33,1%
5 - 10 godina	1.847.674	5,6%	1.030.635	-39,3%	19.039	-18,9%	2.897.348	-16,5%
preko 10 godina	2.012.317	10,6%	3.465.839	36,2%	5.212	-23,2%	5.483.369	25,5%
UKUPNO	4.629.726	-1,6%	4.653.353	4,1%	53.534	-13,3%	9.336.613	1,1%

Izvor: CRK

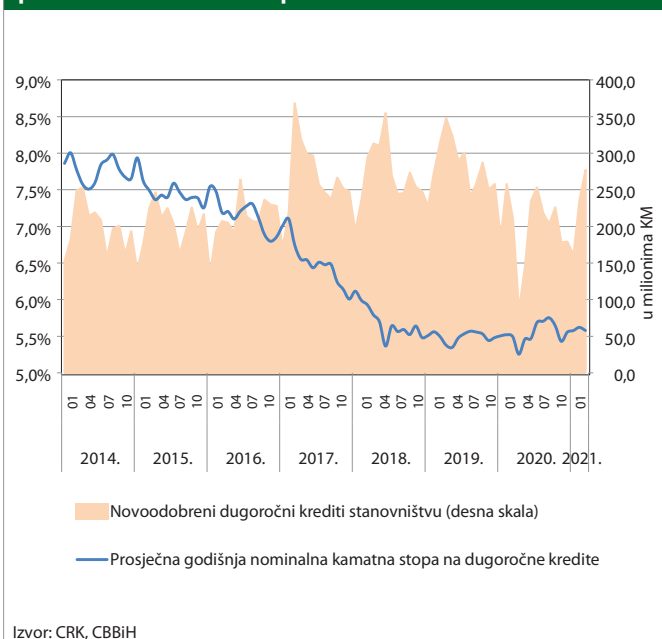
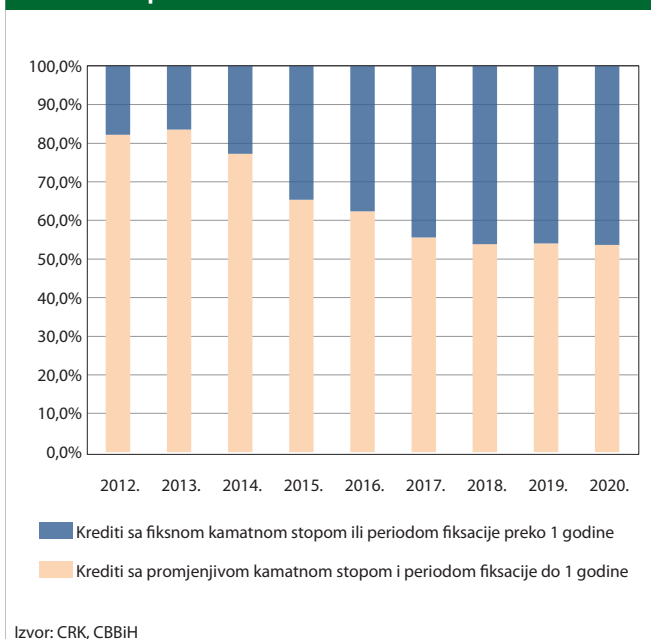
Grafikon 3.6: Nekvalitetni krediti u sektoru stanovništva po namjeni

Posmatrajući kvalitet kreditnog portfolija u segmentu stanovništva po pojedinačnim bankama, evidentno je da se udio nekvalitetnih u ukupnim kreditima stanovništva u 2020. godini smanjio kod većine banaka u sektoru, uključujući i banke sa najvećom koncentracijom nekvalitetnih kredita (grafikon 3.7). Međutim, u toku 2020. godine došlo je do porasta nekvalitetnih kredita u apsolutnom iznosu u kategoriji kredita opšte potrošnje kod šest banaka kod kojih se povećalo i njihovo učešće u ukupnim kreditima. Ovo bi mogao biti indikator da su banke u proteklim godinama odobravale nenamjenske i zamjenske kredite uz blaže kriterije, što je omogućilo domaćinstvima da se u velikoj mjeri zadužuju te da je prekomjerno zaduživanje jednog dijela domaćinstava bilo neodrživo sa aspekta prihoda koje ostvaruju. Negativni efekti pandemije koronavirusa dodatno povećavaju rizik od nemogućnosti servisiranja preuzetih obaveza stanovništva te je u narednom periodu moguće očekivati pogoršanje kvaliteta portfolija kredita sektora domaćinstva.

Grafikon 3.7: Nekvalitetni u ukupnim kreditima stanovništvu, po bankama

U uslovima i dalje niskih kamatnih stopa na međunarodnim finansijskim tržištima i pored povećanih neizvjesnosti, kamatne stope na kredite stanovništvu nisu zabilježile veće promjene u 2020. godini. Prosječna nominalna kamatna stopa na dugoročne kredite u 2020. godini je iznosila 5,56% i viša je za 8 baznih poena u odnosu na prethodnu godinu. Višegodišnji trend smanjenja kamatnih stopa je očigledno zaustavljen, a njihovo zadržavanje na niskim nivoima unatoč jačanju rizika koji su posljedica pandemije, može ukazivati da su kamatne stope na domaćem tržištu dosegle minimalne vrijednosti. Povoljniji uslovi zaduživanja stanovništva u prethodnih nekoliko godina jednim dijelom su dali doprinos rastu tražnje za kreditima koja je usljed negativnih efekata pandemije koronavirusa u 2020. godini, značajno smanjena. U toku prva tri mjeseca 2021. prosječna ponderisana kamatna stopa na dugoročne kredite se nije značajnije promijenila i ostala je na nivou prosječne ponderisane kamatne stope zabilježene u toku 2020. godine (grafikon 3.8).

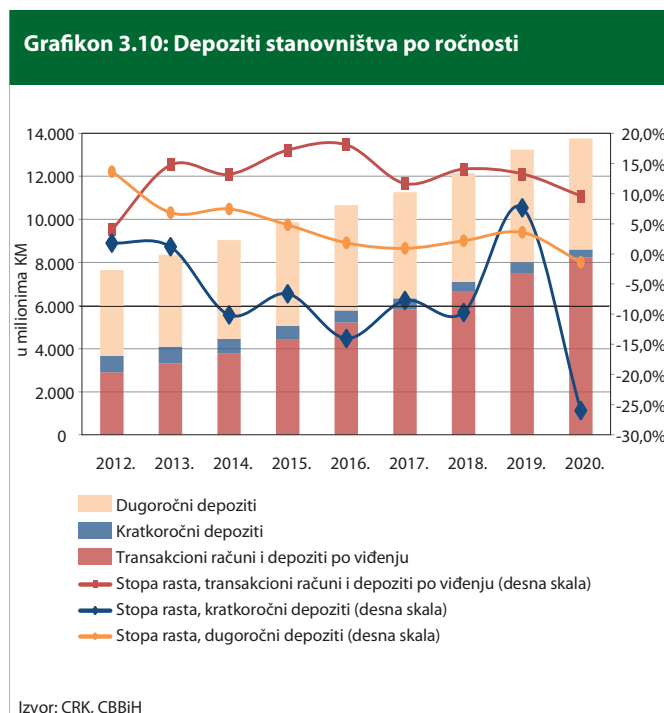
Grafikon 3.8: Novoodobreni dugoročni krediti i prosječne ponderisane kamatne stope**Grafikon 3.9: Novoodobreni krediti prema periodu fiksacije kamatne stope**

Iako se do kraja godine ne očekuje značajniji rast kamatnih stopa, kako u eurozoni tako i u BiH, izloženost domaćinstava riziku promjene kamatnih stopa se ne smije potcijeniti, posebno ako se uzme u obzir da u ukupnim kreditima stanovništvu prevladavaju krediti odobreni sa varijabilnom kamatnom stopom ili s periodom fiksacije kamatne stope do jedne godine. Međutim, s obzirom na povećanje neizvjesnosti vezano za pitanje rasta raspoloživog dohotka stanovništva i zaposlenosti, čak i potencijalni blaži rast kamatnih stopa bi za jedan dio domaćinstava predstavljao značajno opterećenje i dodatno bi otežao otplatu kreditnih obaveza. Kamatni rizik se u bankarskom sektoru BiH posljednjih godina djelimično ublažavao povećanim obimom kreditiranja uz fiksnu kamatnu stopu ili produžavanjem perioda fiksacije kamatne stope. Takođe, prilikom reprogramiranja ranije odobrenih kredita, često se zaključuju ugovori sa povoljnijim uslovima po klijenta, među kojima je i fiksiranje kamatne stope koja je do tada bila promjenjiva. Udio kredita sa varijabilnom kamatnom stopom ili periodom fiksacije do jedne godine u novoodobrenim kreditima stanovništvu, smanjivao se od 2014. godine, uporedo sa padom prosječnih kamatnih stopa na novoodobrene kredite. Ovi krediti su na kraju 2020. godini činili 53,7% ukupnih novoodobrenih kredita stanovništvu, što je za 39 baznih poena manje u odnosu na kraj 2019. godine (grafikon 3.9).

U 2020. godini zabilježeno je smanjenje kratkoročnih i dugoročnih oročenih depozita stanovništva, ali su ukupni depoziti stanovništva nastavili svoj trend rasta usljed povećanja sredstava na transakcijskim računima i rasta depozita po viđenju. Prema podacima CBBiH, depoziti stanovništva su na kraju godine iznosili 13,76 milijardi KM, što je za 3,9% više u odnosu na iznos depozita stanovništva na kraju 2019. godine. Najveći doprinos rastu ukupnih depozita stanovništva, kako u apsolutnom tako i u relativnom iznosu, daje rast sredstava na transakcijskim računima, koja su zabilježila porast od 13,4%, kao i rast depozita po viđenju, koji su rasli po stopi od 5,2%. Depoziti oročeni na period do jedne godine, koji su u ranijim godinama iskazivali trend pada sa izuzetkom 2019. godine, u 2020. godini su doživjeli značajan pad od 26,0%. S druge strane, prekinut je desetogodišnji trend rasta dugoročnih depozita koji su u 2020. godini zabilježili smanjenje od 1,4% u odnosu na 2019. godinu (grafikon 3.10). Usljed neizvjesnosti i povećanih rizika izazvanih pandemijom koronavirusa u martu 2020. godine, kada je znatan broj građana ostao bez jednog dijela ili cjelokupnih primanja, došlo je do povlačenja sredstava iz banaka i smanjenja ukupnih depozita stanovništva za 2,3% u odnosu na prethodni mjesec. Međutim, već u aprilu su iznosi na transakcijskim računima i depoziti po viđenju počeli rasti, a sredstva na transakcijskim računima su već na kraju maja skoro pa dostigla stanje sa kraja februara 2020. S druge strane, nivo kratkoročnih te posebno dugoročnih depozita stanovništva se nastavio smanjivati u aprilu i maju 2020. godine. Domaćinstva su usljed neizvjesnosti zbog povećanja potencijalnih rizika u pogledu razvoja situacije

sa pandemijom nisu odlučivala na zaključivanje novih depozitnih ugovora ili više nisu bila u prilici da štede zbog pada svojih prihoda, tako da su dospjela oročena sredstva jednim dijelom držala kao depozite po viđenju ili su ih preusmjeravala u potrošnju.

Prema podacima Agencije za osiguranje depozita BiH za 2020. godinu u kategorijama depozita koji premašuju iznos osiguranog štednog uloga od 50 hiljada KM bilježi se znatno veći rast u odnosu na kategoriju depozita do 50.000 KM. Depoziti u kategoriji preko 50 hiljada KM su u posmatranom periodu ostvarili rast u odnosu na 2019. godinu kako u pogledu broja zaključenih depozitnih ugovora (4,2%) tako i prema iznosu oročenja (5,0%). S druge strane, iako u pogledu broja zaključenih depozitnih ugovora kategorija depozita do 50 hiljada KM bilježi znatan pad, vrijednost ovih depozita je povećana za 2,6% u odnosu na prethodnu godinu. Ako se u obzir uzme i činjenica da se od ukupnog broja depozitnih računa svega 2,2% odnosi na depozite preko 50 hiljada KM, te da među depozitnim računima do 50 hiljada KM, u koje su uključeni i svi tekući računi stanovništva, prevladavaju depozitni računi sa manjim iznosima sredstava⁵, može se zaključiti da se štednja stanovništva povećala u posmatranom periodu. Međutim, samo manji dio stanovništva ima mogućnost za štednju, a posebno za štednju značajnijeg iznosa sredstava.

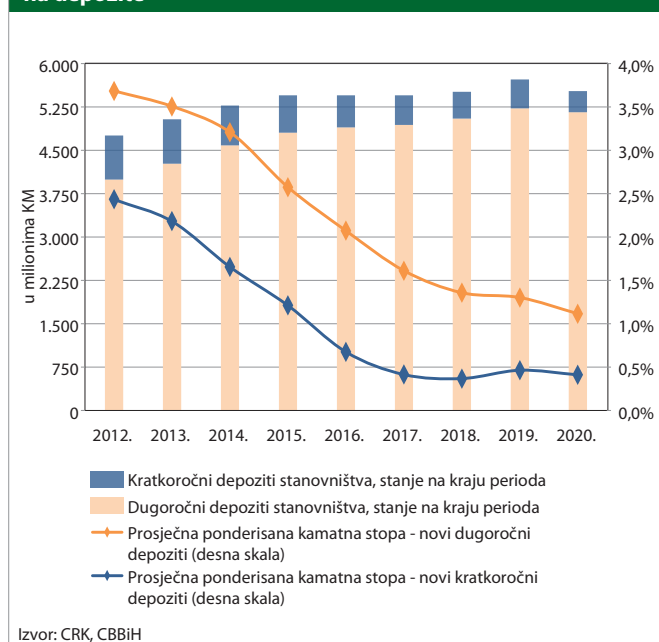

⁵ Prosječni iznos sredstava na depozitnim računima u kategoriji depozita do 50 hiljada KM na kraju 2020. godine je iznosio 2.867 KM.

Depoziti stanovništva su nastavili iste trendove i u prva četiri mjeseca 2021. godine i krajem aprila su zabilježili rast od 3,7% u odnosu na kraj 2020. godine. Rast ukupnih depozita je prevashodno posljedica rasta depozita na transakcijskim računima i depozita po viđenju naspram kratkoročnih i dugoročnih depozita koji su nastavili trend pada.

Pasivne kamatne stope su nastavile padati i u 2020. godini. Prosječna ponderisana kamatna stopa na depozite stanovništva sa dogovorenim dospeljem (oročeni depoziti) u 2020. godini je iznosila 0,98% i za 19 baznih poena je niža u odnosu na prethodnu godinu, dok su prosječne ponderisane kamatne stope na dugoročne i kratkoročne depozite stanovništva niže za 19, odnosno za 5 baznih poena. Prosječne ponderisane kamatne stope nastavile su značajnije padati od januara 2020. godine do decembra kada su zabilježile blagi rast iznad godišnjeg prosjeka (grafikon 3.11).

Grafikon 3.11: Oročeni depoziti stanovništva i kamatne stope na depozite

4. Preduzeća

Ukupna zaduženost sektora nefinansijskih preduzeća prema domaćim finansijskim posrednicima u 2020. godini je ostala na približno istom nivou zaduženosti iz prethodne godine. Kreditna aktivnost je bila nešto slabija u odnosu na prethodnu godinu. U finansiranju svojih poslovnih aktivnosti sektor preduzeća se, kao i prethodnih godina najviše oslanjao na kreditnu podršku banaka. Prosječne kamatne stope na kredite zadržale su se na niskim nivoima, što je omogućavalo zaduženje preduzeća po relativno povoljnim uslovima. Nastavljeno

je smanjenje nekvalitetnih kredita u sektoru nefinansijskih preduzeća pod uticajem početka primjene novih regulatornih propisa te mjera koje su banke poduzimale prema klijentima u cilju ublažavanja negativnih efekata pandemije. Valutni rizik i dalje ne predstavlja značajniji izvor rizika, dok je kamatni rizik blago povećan. Porast rizika u sektoru nefinansijskih preduzeća je moguć nakon isteka privremenih mjera koje su donijele vlade i regulatori u cilju ublažavanja negativnih ekonomskih posljedica pandemije.

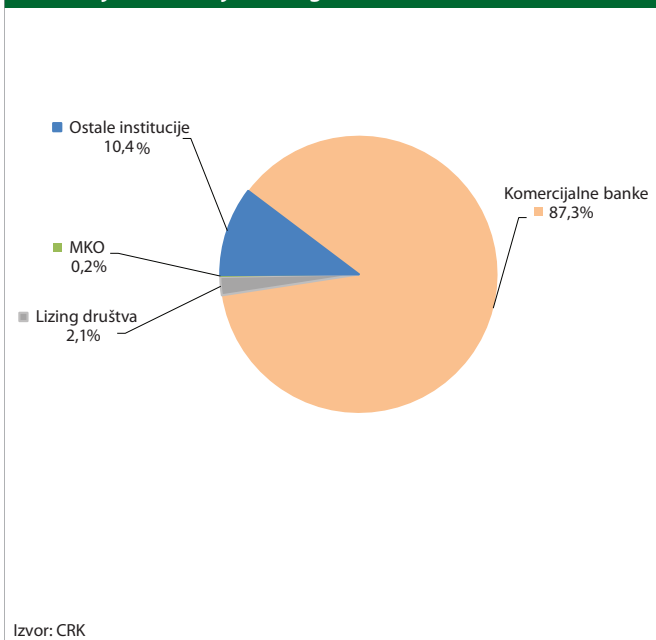
Obim vanjskotrgovinske razmjene u 2020. godini zabilježio je smanjenje usljed pada vrijednosti uvoza, kao i vrijednosti izvoza, zbog usporavanja svjetske ekonomije izazvanog pandemijom Covid-19. Ukupna vrijednost izvoza u 2020. godini je iznosila 10,52 milijarde KM, što predstavlja smanjenje za 977,3 miliona KM u odnosu na prethodnu godinu, odnosno pad od 8,5%. Najznačajniji izvozni proizvodi i dalje su Bazni metali, odnosno *Željezo i čelik i proizvodi od željeza i čelika i Aluminij i proizvodi od aluminija*. Međutim, izvoz ovih proizvoda je zabilježio izraženiji pad u odnosu na prethodnu godinu od 17,1%. Vrijednost izvoza željeza i čelika je smanjena za 20,3%, zbog smanjenja tražnje na svjetskom tržištu, koja se počela oporavljati u trećem kvartalu 2020. godine, što je izazvalo i skok u cijenama krajem 2020. godine i u 2021. godini. Izvoz proizvoda od čelika i željezne rude je takođe zabilježio pad od 7,3%. Padu izvoza ove grupe proizvoda najviše je doprinio pad izvoza aluminija i proizvoda od aluminija od 33,1%. Iz grupe najznačajnijih izvoznih proizvoda, proizvodi mineralnog porijekla su, kao i prethodne godine, zabilježili najveći pad izvoza u 2020. godini (18,7%). Rafinerija nafte Bosanski Brod je u procesu remonta i gasifikacije i tokom cijele 2020. godine, što je negativno uticalo na proizvodnju i izvoz naftnih derivata, koji je smanjen za 57,5%. Takođe, izvoz električne energije je smanjen za 13,5% u odnosu na prethodnu godinu.

Ostvarena vrijednost robnog uvoza u 2020. godini iznosila je 16,9 milijardi KM i u odnosu na prethodnu godinu manja je za 2,6 milijardi KM ili za 13,4%. Pad uvoza je rezultat smanjenja obima vanjskotrgovinske razmjene usljed restrikcija uvedenih s ciljem sprečavanja širenja pandemije koronavirusa, zatvaranja granica i otkazivanja ugovora. U svim kategorijama sa najvećom nominalnom vrijednošću uvoza je zabilježen pad uvoza. *Mineralna goriva, mineralna ulja i proizvodi njihove destilacije* bilježe najveći pad vrijednosti uvoza od 39,4% u odnosu na prethodnu godinu,

usljed usporavanja privredne aktivnosti i pada cijena nafte koji su bili izraženiji u prvoj polovini godine. Uvoz proizvoda *Bazni metali, Aluminija i proizvoda od aluminija, Željezo i čelik, Proizvodi od željeza i čelika* bilježi smanjenje od 7,2%, dok uvoz *mašina i aparata i električnih uređaja* bilježi pad od 8,8%. Veće smanjenje uvoza od smanjenja izvoza je rezultiralo povećanjem pokrivenosti uvoza izvozom, koja je u 2020. godini iznosila 62,3%, a samim time i smanjenjem trgovinskog deficita od 20,0% čija je vrijednost na kraju godine iznosila 6,4 milijarde KM.

U tabeli A3 u Statističkom dodatku prikazane su grupe s najvećim udjelom u vanjskotrgovinskoj razmjeni te procijenjeni cjenovni efekti i efekti promjene u obimu izvezenih i uvezenih roba na vrijednost izvoza i uvoza u najznačajnijim robnim grupama u odnosu na 2019. godinu. Kriza izazvana pandemijom COVID-19 u 2020. godini je imala negativan uticaj na globalnu ekonomiju, a time i vanjskotrgovinsku razmjenu naše zemlje.

Ukupna zaduženost sektora nefinansijskih preduzeća prema domaćim finansijskim posrednicima u 2020. godini je ostala na približno istom nivou zaduženosti iz prethodne godine. Prema podacima iz CRK, ukupna zaduženost pravnih lica prema svim grupama finansijskih posrednika na kraju 2020. godine iznosi 13,5 milijardi KM. Mjereno udjelom u BDP-u, ukupna zaduženost preduzeća prema svim grupama finansijskih posrednika iznosi 39,6% BDP-a. Zaduzenost sektora preduzeća na domaćem finansijskom tržištu, najvećim dijelom se odnosi na zaduzenost prema bankarskom sektoru, dok je zaduzivanje na tržištu kapitala i dalje neznatno. Zaduzenost pravnih lica u bankarskom sektoru čini 87,3% ukupnog duga prema svim finansijskim posrednicima u BiH (grafikon 4.1).

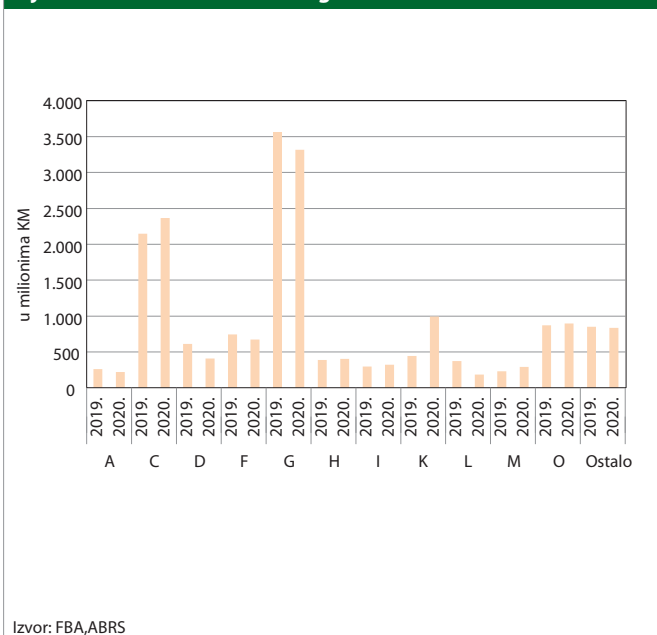
Grafikon 4.1: Zaduzenost preduzeća prema finansijskim institucijama na kraju 2020. godine

Prema CRK podacima ukupan dug pravnih lica prema bankama u BiH na kraju 2020. godine iznosi 11,4 milijarde KM ili 33,6% BDP-a. Učešće duga pravnih lica prema mikrokreditnim organizacijama i lizing društvima je i dalje zanemarivo u ukupnom dugu, iako dug pravnih lica prema mikrokreditnim organizacijama u 2020. godini bilježi povećanje od 26,5%, dok je ukupan dug pravnih lica prema lizing društvima veći za 1,5% poredeći sa prethodnom godinom.

U 2020. godini kreditna aktivnost u sektoru nefinansijskih preduzeća nešto je slabija u odnosu na prethodnu godinu. Tokom 2020. godine sektoru nefinansijskih privatnih preduzeća od strane komercijalnih banaka u BiH odobreno je 3,47 milijardi KM novih kredita, što u odnosu na prethodnu godinu predstavlja smanjenje od 5,1%. Na dinamiku odobravanja novih kredita djelovali su i moratoriji, koji su tretirani kao već postojeći krediti te se nisu evidentirali kao novi ugovori o kreditu. Entitetske agencije za bankarstvo donijele su odluke o privremenim mjerama koje banke, mikrokreditne organizacije i lizing društva primjenjuju za oporavak od negativnih ekonomskih posljedica uzrokovanih pandemijom Covid-19. Mjerama iz ovih odluka se omogućava moratorij na otplatu kredita, kao i prilagođavanje načina i dinamike otplate kredita za klijente koji su pogođeni negativnim ekonomskim efektima pandemije. Vrijedi istaći da je, za razliku od prethodne godine, u 2020. godini finansiranje većih investicijskih projekata u sektoru nefinansijskih preduzeća kreditima banaka poraslo,

s obzirom da je iznos novoodobrenih dugoročnih plasmana u kategoriji preko jedan milion eura veći za 8,4%, u odnosu na prethodnu godinu.

Djelatnosti kojima je bankarski sektor najviše izložen su zabilježile pad bruto dodane vrijednosti, kao posljedica pandemije COVID-19, uz pad zaduzenosti. U 2020. godini je zabilježen pad bruto dodane vrijednosti u većini djelatnosti, a najizraženiji je bio u djelatnostima: G (*Trgovina na veliko i malo*), H (*Prevoz i skladištenje*), I (*Hotelijerstvo i ugostiteljstvo*), a zatim djelatnostima: B (*vađenje ruda i kamena*) i C (*Prerađivačka industrija*). S druge strane, rast bruto dodane vrijednosti tokom 2020. godine su zabilježile samo *Djelatnosti javnog sektora i Stručne, tehničke i pomoćne uslužne djelatnosti*. Tradicionalno, izloženost bankarskog sektora u BiH najveća je prema preduzećima iz djelatnosti *Trgovina i Prerađivačka industrija* i potraživanja bankarskog sektora prema preduzećima iz ove dvije djelatnosti čine 52,0% ukupnih potraživanja. Uslijed usporavanja ekonomske aktivnosti zbog pandemije koronavirusa, te negativnog uticaja na poslovanje preduzeća i pada bruto dodane vrijednosti u ovim djelatnostima, došlo je do smanjenja kreditnog zaduženja preduzeća iz djelatnosti *Trgovina* za 6,9%. U djelatnosti *Prerađivačka industrija* je, nakon pada zabilježenog u prvoj polovini godine, u trećem kvartalu, uslijed poboljšanja makroekonomskog okruženja i stanja u ovoj industriji, zabilježen rast, te je na kraju godine rast zaduženja preduzeća iz ove djelatnosti iznosio 10,2%. Najveće povećanje kreditne zaduženosti je zabilježeno u *Finansijskim djelatnostima i djelatnosti osiguranja* za čak 122,0%. Na ovo povećanje na sistemskom nivou, primarni uticaj imale su aktivnosti jedne banke koja je značajno povećala kreditnu izloženost prema nerezidentnim bankarskim institucijama. Znatniji rast zaduženja bilježe i preduzeća iz *Stručnih, naučnih i tehničkih djelatnosti* od 25,5%. U djelatnosti *Poslovanje nekretninama* bilježi se pad zaduženja za 50,9%, a u djelatnosti *Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija* pad od 33,1% (grafikon 4.2).

Grafikon 4.2: Potraživanja od preduzeća prema odabranim djelatnostima u 2019. i 2020. godini

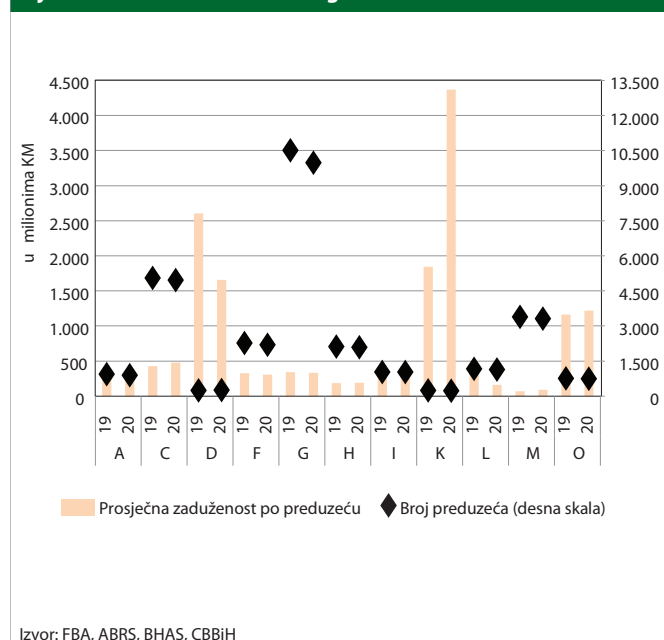
Izvor: FBA,ABRS

Legenda:

A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov
C	Prerađivačka industrija
D	Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija
F	Građevinarstvo
G	Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala
H	Prevoz i skladištenje
I	Djelatnosti pružanja smještaja, te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)
K	Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja
L	Poslovanje nekretninama
M	Stručne, naučne i tehničke djelatnosti
O	Javna uprava i odbrana, obavezno socijalno osiguranje
OSTALO	
E	Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom, te djelatnosti sanacije okoliša
J	Informacije i komunikacije
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti
P	Obrazovanje
Q	Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite
R	Umjetnost, zabava i rekreacija
S	Ostale uslužne djelatnosti

Posmatrajući prosječnu zaduženost preduzeća, ukupan broj preduzeća bilježi smanjenje, dok je u većini djelatnosti došlo do povećanja prosječne zaduženosti. Usljed ranije pomenutog povećanja izloženosti jedne banke u sistemu nerezidentnim bankarskim institucijama, u djelatnosti K (*Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja*) došlo je do znatnog povećanja prosječne zaduženosti od 137,2%, uz čak nešto manji broj preduzeća u odnosu na prethodnu godinu.

U svim djelatnostima, osim D (*Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija*) je zabilježen pad broja preduzeća (grafikon 4.3) ⁶.

Grafikon 4.3: Prosječna zaduženost preduzeća po odabranim djelatnostima u 2019. i 2020. godini

Izvor: FBA, ABRS, BHAS, CBBiH

U 2020. godini je došlo do smanjenja duga po osnovu kredita sa 8,2 milijarde KM iz 2019. godine na 8,1 milijardu KM, odnosno za 1,0%. Nakon prošlogodišnjeg smanjenja udjela klasičnih kredita sa ugovorenom ročnosti preko 10 godina, u 2020. godini je zabilježeno blago povećanje udjela ovih kredita za 0,36 procentnih poena. Prema podacima iz CRK, u 2020. godini je došlo do smanjenja duga po osnovu klasičnih kredita preduzećima u kategorijama ročnosti do 1 godine, 1 do 3 godine i 3 do 5 godina, dok je u kategorijama 5 do 10 godina i preko 10 godina došlo do povećanja duga. U sektoru preduzeća, prema ugovorenoj ročnosti, kao i prethodnih godina preovladavaju dugoročni krediti. Krediti sa ugovorenom ročnošću do 1 godine bilježe smanjenje u 2020. godini za 20,3% u odnosu na prethodnu godinu. Krediti sa ugovorenom ročnošću 1 do 3 godine bilježe smanjenje za 7,3% u odnosu na prethodnu godinu, dok krediti ročnosti 3 do 5 godina bilježe smanjenje za 2,9%. Krediti ročnosti 5 do 10 godina su porasli za 5,6%, dok su krediti ročnosti preko 10 godina porasli za 1,3%. Posmatrajući strukturu dugoročnih kredita, najveće učešće i dalje imaju krediti sa ugovorenom ročnošću od 5 do 10 godina, od 44,0%, što je porast od 2,8 procentnih poena u odnosu na prethodnu godinu (tabela 4.1).

⁶ Podaci o broju preduzeća su preuzeti od Agencije za statistiku BiH iz Informacije Jedinice Statističkog poslovnog registra 30.06.2020., a odnose se na broj preduzeća na dan 30.06.2020. i 30.06.2019. godine.

Tabela 4.1 : Krediti preduzećima, ročna i valutna struktura ostatka duga

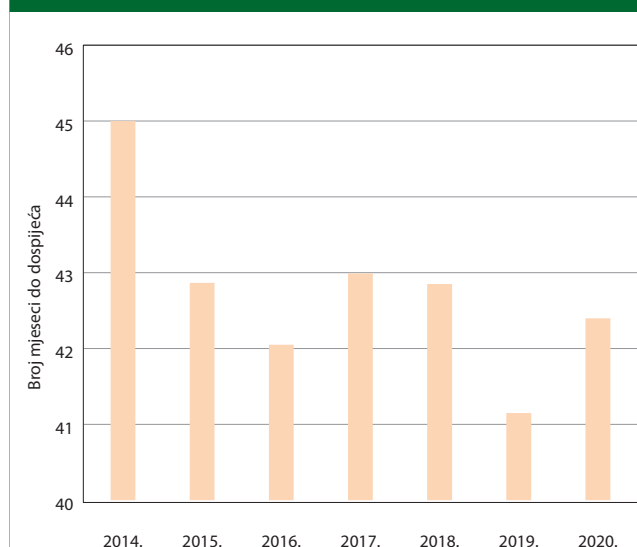
u hiljadama KM

Ročnost	Ostatak duga i dospjela nenaplaćena glavnica						UKUPNO
	BAM	Kreditni u stranoj valuti i krediti s valutnom klauzulom				EUR	
		CHF	USD	KWD			
do 1 godine	409.655	140.748	0	18.873	0	569.275	
1 do 3 godine	760.512	468.992	0	33.816	0	1.263.320	
3 do 5 godina	758.551	655.289	215	0	402	1.414.458	
5 do 10 godina	1.370.031	2.193.687	284	0	439	3.564.442	
preko 10 godina	389.353	896.502	151	378	32	1.286.415	
UKUPNO	3.688.101	4.355.218	650	53.067	873	8.097.910	

Izvor: CRK

Prosječno ponderirano dospjeće kredita⁷ u sektoru preduzeća izračunato prema preostaloj ročnosti na kraju 2020. godine iznosi 42,4 mjeseca i u odnosu na prethodnu godinu duže je za 1,3 mjeseca (grafikon 4.4).

Grafikon 4.4: Prosječno dospjeće po kreditima

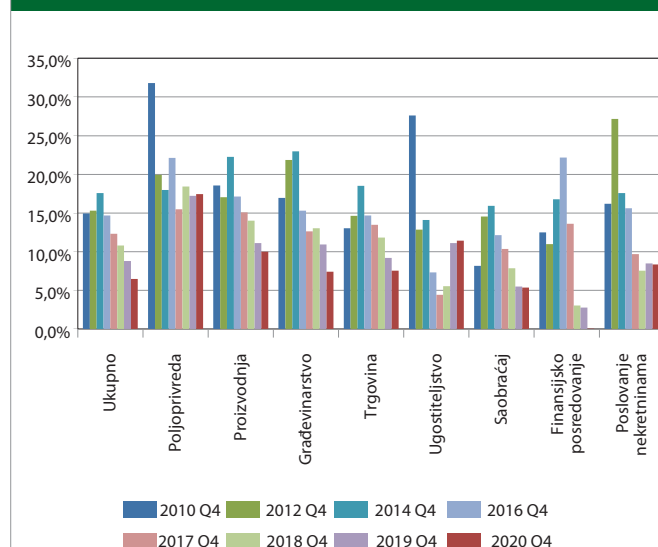
Izvor: CRK, CBBiH

Kreditni rizik sektora preduzeća u 2020. godini je smanjen, iako i dalje postoji relativno visok nivo nekvalitetnih kredita ovog sektora u bilansima pojedinih banaka. Udio nekvalitetnih kredita u ukupnim kreditima u sektoru preduzeća na kraju 2020. godine iznosio je 6,5%, što je za 2,3 procentna poena manje u odnosu na prethodnu godinu. U prethodnim periodima poduzimane su aktivnosti u bankama na rješavanju problema nekvalitetnih

⁷ Prilikom računanja prosječnog dospjeća kredita korišteni su podaci o kreditima na kraju godine koje komercijalne banke izvještavaju u CRK. Prosječno dospjeće kredita na kraju svake godine izračunato je kao ponderirani prosjek preostalog dospjeća, gdje je kao ponder korišten ostatak duga po svakom pojedinačnom kreditu.

kredita prodajom dijela portfolija nekvalitetnih kredita kompanijama ovlaštenim za otkup potraživanja, kao i trajnim otpisom nekvalitetnih potraživanja. Primjena regulatornih propisa koji uključuju i računovodstveni otpis bilansne izloženosti dvije godine nakon što je banka knjigovodstveno evidentirala očekivane kreditne gubitke u visini od 100,0% bruto knjigovodstvene vrijednosti te izloženosti i istu proglasila u potpunosti dospjelom, osim izloženosti po osnovu finansijskog lizinga, značajno je uticala na kontinuirano poboljšanje ovog indikatora od početka 2020. godine. Posljedično, kod većine banaka u sistemu zabilježen je niži nivo kreditnog rizika koji proizilazi iz poslovanja sa sektorom preduzeća. Posmatrajući kvalitet kreditnog portfolija po djelatnostima, u skoro svim grupama ekonomskih djelatnosti registrirano je smanjenje nekvalitetnih kredita u ukupnim kreditima u 2020. godini, izuzev u djelatnostima *Poljoprivreda i Hotelijerstvo i ugostiteljstvo* (grafikon 4.5).

Grafikon 4.5: Učešće nekvalitetnih u ukupnim kreditima preduzećima, po djelatnostima

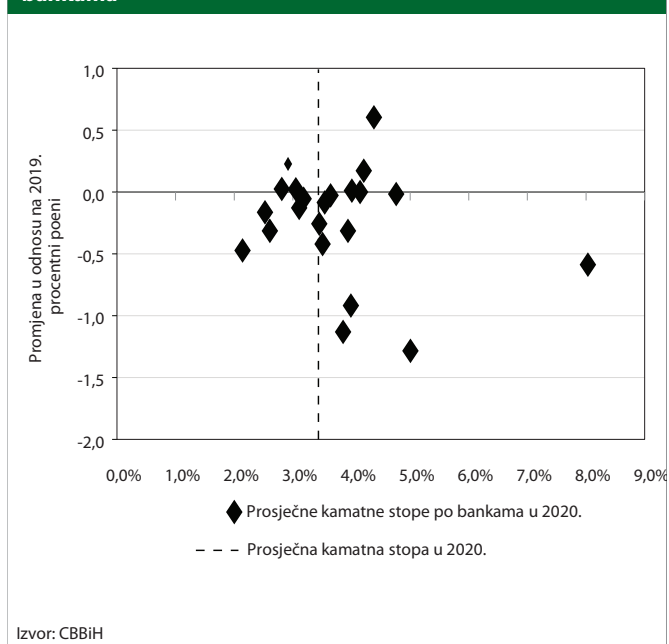
Izvor: FBA, ABRIS, CBBiH

Poredeći sa prethodnom godinom, izloženost sektora preduzeća valutnom riziku nije se značajnije mijenjala. Valutni rizik prema euru u postojećem monetarnom režimu ne predstavlja značajan izvor rizika po poslovanje preduzeća. Dug preduzeća po osnovu klasičnih kredita denominiran ili indeksiran u euro valuti, na kraju 2019. godine iznosi 53,8% od ukupnih potraživanja banaka od sektora preduzeća. U odnosu na prethodnu godinu, njihovo učešće je smanjeno za 1,9 procentnih poena. Istovremeno, povećano je učešće kredita odobrenih u domaćoj valuti za 2,5 procentnih poena, te je na kraju 2020. godine ostatak duga po osnovu ovih kredita činio 45,5% ukupne zaduženosti sektora preduzeća. Učešće duga denominiranog u ostalim valutama iznosi svega 0,7% i bilježi smanjenje od 0,5 procentnih poena u odnosu na prethodnu godinu. Posmatrano po kategorijama ročnosti, u kategoriji ročnosti do 1 godine i od 1 do 3 godine najveći dio duga, kao i prethodne godine denominiran je u KM valuti, dok je u svim ostalim kategorijama ročnosti najveći dio duga denominiran u euru.

Okruženje niskih kamatnih stopa na novoodobrene kredite u sektoru nefinansijskih preduzeća je okarakterisalo i 2020. godinu. Prema podacima CBBiH, prosječna kamatna stopa⁸ u sektoru nefinansijskih preduzeća u 2020. godini je iznosila 3,31% i u odnosu na prethodnu godinu niža je za 0,11%. Izuzimajući šest banaka, kod svih ostalih banaka u sistemu, zabilježen je pad prosječne kamatne stope (grafikon 4.6). Prosječna kamatna stopa kretala se u rasponu od 2,14% do 8,03%. U 2020. godini prosječna kamatna stopa na novoodobrene kredite u domaćoj valuti je niža u odnosu na prethodnu godinu i iznosi 3,07%. Prosječna kamatna stopa na novoodobrene kredite indeksirane u stranoj valuti je takođe smanjena u odnosu na prethodnu godinu i iznosi 1,54%. Na niske kamatne stope na domaćem bankarskom tržištu, prvenstveno su uticali povoljni finansijski uslovi na međunarodnim tržištima i dalje niski troškovi finansiranja banaka, kao i konkurencija između banaka na domaćem bankarskom tržištu i visok nivo likvidnosti. Izvjesno je da će banke zadržati politiku niskih aktivnih kamatnih stopa sve dok budu u mogućnosti amortizovati pritisak na neto kamatne marže iz operativnih prihoda, u povoljnim uslovima zaduživanja na međunarodnim tržištima.

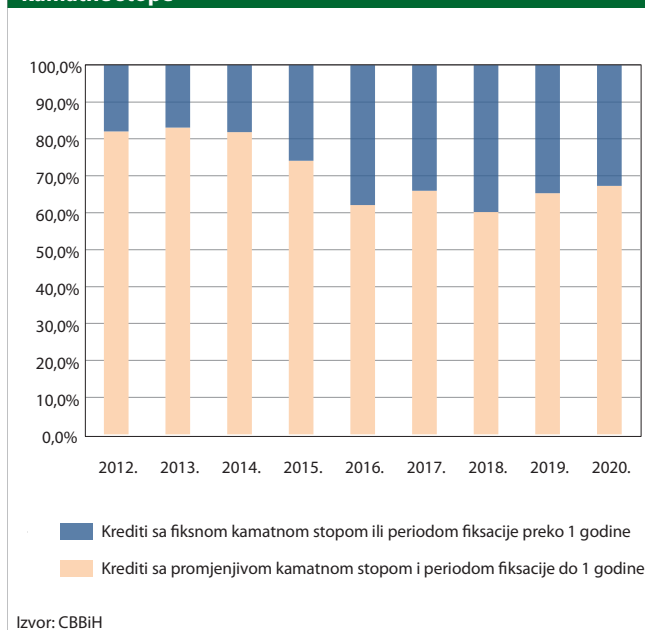
⁸ Zvanične kamatne stope se redovno objavljuju na web stranici CBBH, a za analitičke potrebe vrši se kalkulacija, odnosno ponderisanje kamatnih stopa obimom odobrenih kredita iz svih kategorija.

Grafikon 4.6: Kamatne stope na kredite preduzećima, po bankama

Tokom 2020. godine došlo je do povećanja izloženosti kamatnom riziku sektora preduzeća, usljed nešto intenzivnijeg kreditnog zaduženja uz promjenjivu kamatnu stopu. Od 2018. godine blago raste udio kredita sa promjenjivom kamatnom stopom odnosno inicijalnim periodom fiksacije kamatne stope do jedne godine u strukturi novoodobrenih kredita, te je i u 2020. godini bio veći za 2,0% u odnosu na prethodnu godinu, na nivou od 67,3% (grafikon 4.7). U slučaju rasta kamatnih stopa, klijenti koji imaju zaključene ugovore sa promjenjivom kamatnom stopom mogu biti izloženi indirektnom kreditnom riziku.

Grafikon 4.7: Novoodobreni krediti prema periodu fiksacije kamatne stope

5. Finansijski posrednici

Ukupna aktiva finansijskih posrednika u 2020. godini, zadržana je na nivou iz prethodne godine. Pad vrijednosti imovine evidentan je kod osiguranja i investicionih fondova, dok su zahvaljujući mjerama regulatora, ostali finansijski posrednici uspjeli održati i čak blago povećati vrijednost imovine. Struktura finansijskog sektora je nepromijenjena, pri čemu i dalje dominantno učešće u ukupnoj aktivni finansijskih posrednika ima bankarski sektor (tabela 5.1).

stopa. Nepovoljna ročna struktura izvora finansiranja i dalje predstavlja jedan od ključnih rizika po finansijsku stabilnost. Dobre kapitalne pozicije banaka i visoke ocjene u segmentu likvidnosti trebale bi omogućiti bankama da budu ključan faktor u ublažavanju negativnih posljedica na bh. ekonomiju u narednom periodu.

U 2020. godini aktiva bankarskog sektora ostvarila je znatno slabiji rast, u iznosu od 1,2%, u odnosu na prethodnu godinu kada je godišnja stopa rasta aktive iznosila 8,9%. Iako nije

Tabela 5.1: Vrijednost imovine finansijskih posrednika

Ročnost	2018.		2019.		2020.	
	Vrijednost, milioni KM	Učešće, %	Vrijednost, milioni KM	Učešće, %	Vrijednost, milioni KM	Učešće, %
Banke ¹⁾	29.854,2	88,5	32.508,2	88,7	32.905,0	88,8
Lizing kompanije ¹⁾	297,2	0,9	323,7	0,9	343,8	0,9
Mikrokreditne organizacije ¹⁾	887,5	2,6	991,0	2,7	1.078,8	2,9
Investicijski fondovi ²⁾	887,3	2,6	852,1	2,3	811,1	2,2
Društva za osiguranje i reosiguranje ³⁾	1.818,7	5,4	1.966,9	5,4	1.911,0	5,2
UKUPNO	33.744,8		36.641,9		37.049,7	

Izvor:

1 - FBA i ABRS

2 - Komisija za vrijednosne papire FBiH i Komisija za hartije od vrijednosti RS

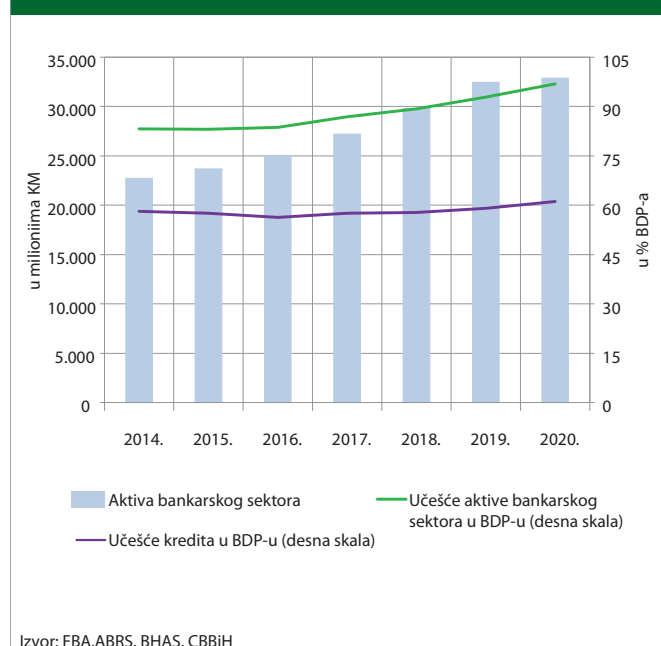
3 - Entitetske agencije za nadzor osiguravajućih društava, Agencija za osiguranje u BiH
CBBiH

5.1. Bankarski sektor

Negativne posljedice pandemije koronavirusa koje su dovele do značajnog pada ekonomske aktivnosti usljed ograničenog kretanja ljudi, roba i usluga te pojačanih neizvjesnosti i rizika, odrazile su se djelimično i na bankarski sektor BiH. Preduzete mjere za ublažavanje negativnih ekonomskih posljedica od strane entitetskih nadležnih agencija u vidu odobrenih moratorija za otplatu dospjelih obaveza te druge posebne preduzete mjere, uticale su na ublažavanje negativnih posljedica pandemije i na njihovo ograničeno prelijevanje na kreditne institucije. Odsustvo kreditnog rasta u 2020. godini je posljedica smanjena tražnje za kreditima, kao i pooštavanja kreditnih standarda u poslovnim politikama banaka u uslovima nepovoljnih ekonomskih kretanja. I pored nepovoljnih okolnosti poslovanja u 2020. godini, poboljšani su skoro svi indikatori finansijskog zdravlja. Bankarski sektor BiH je u posmatranom periodu bio adekvatno kapitalizovan, poboljšan je kvalitet aktive te je održana značajna likvidnost. Ipak, uslijed pada ekonomske aktivnosti značajno je smanjena neto dobit u odnosu na prethodne godine. Povećana je izloženost sektoru vlade usljed povećane kupovine entitetskih vrijednosnih papira. Nastavljen je dinamičan rast depozita domaćih rezidentnih sektora u okolnostima niskih kamatnih

zabilježen kreditni rast, uslijed snažnog pada ekonomske aktivnosti, aktiva bankarskog sektora izražena u procentima BDP-a je na kraju 2020. godine dostigla najveći zabilježeni nivo, od 96,9%, dok je učešće kredita u BDP-u na kraju posmatranog perioda iznosilo 61,1% (grafikon 5.1).

Grafikon 5.1: Aktiva i krediti u postocima BDP-a

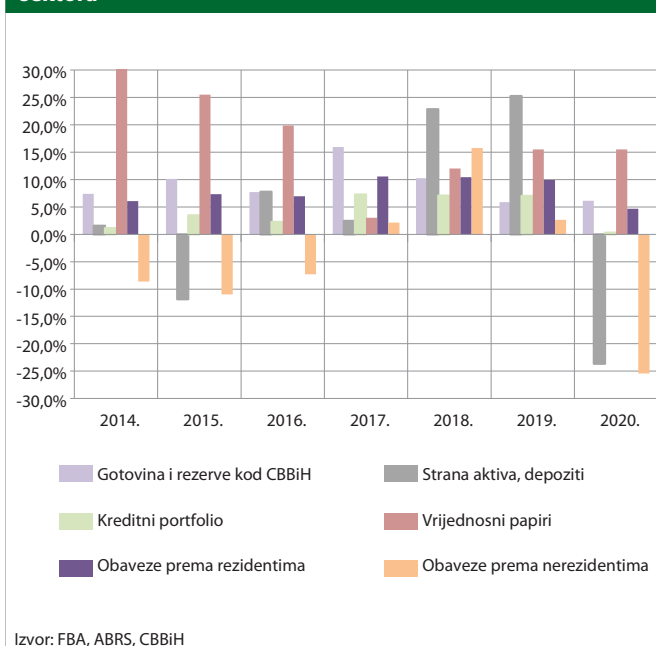

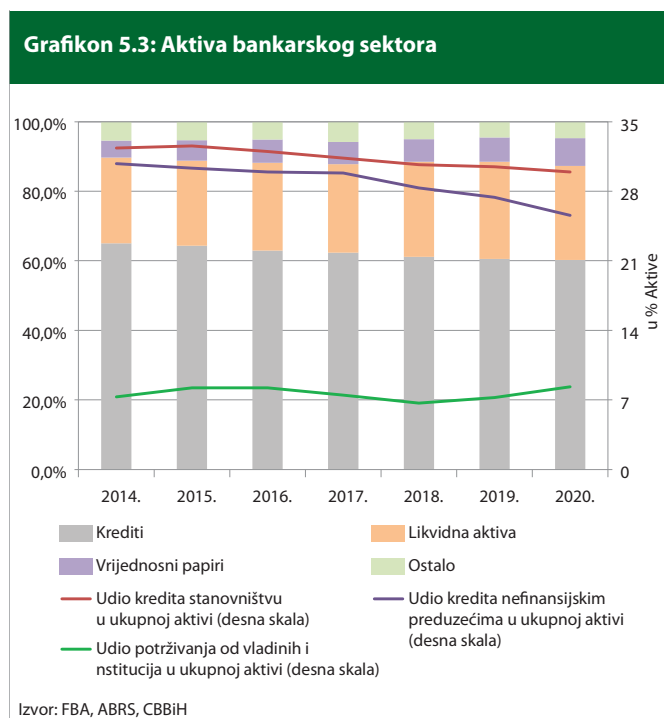
Za razliku od prethodnih godina, u 2020. godini kao ključna kretanja u bilansima banaka mogu se istaći snažan pad stranih depozita u aktivi, nepromijenjena vrijednost kreditnog portfolija i značajno smanjenje obaveza prema nerezidentima. U prethodne dvije godine banke su, u nastojanju da minimiziraju troškove negativne naknade na višak sredstva iznad obavezne rezerve, jedan dio viška likvidnih sredstava sa računa rezervi kod CBBiH preusmjeravale na račune kod inostranih banaka, što je dovelo do rasta strane aktive. U 2020. godini zabilježen je znatan pad depozita kod inostranih banaka, dok je na računima rezervi kod Centralne banke BiH zabilježen rast gotovog novca i novčanih sredstava po stopi od 6,1%. Poslovanje banaka u okolnostima loših makroekonomskih indikatora i neizvjesnosti koje nosi pandemija uticalo je na prilagođavanje poslovnih modela banaka te na pooštavanje kreditnih standarda. CBBiH je provela anketu o kreditnoj aktivnosti banaka krajem 2020. i početkom 2021. godine, čiji je cilj da se stekne uvid u kretanje standarda i uslova kreditiranja komercijalnih banaka te sagleda ponuda i potražnja za kreditima u BiH. Rezultati ankete pokazuju da je na strani ponude došlo do pooštavanja uslova za kreditiranje, uz istovremeno smanjivanje potražnje stanovništva i preduzeća za kreditima. Glavni razlozi koji utiču na pooštavanje kreditnih uslova vezani su za percepciju rizika, a što je posljedica pogoršanih ekonomskih okolnosti vezanih za recesiju. U prvom kvartalu 2021. godine, uslovi za kreditiranje stanovništva i preduzeća i dalje su pooštreni, ali s nešto manjim intenzitetom u odnosu na 2020. godinu. Izražena očekivanja u pogledu ponude govore da se ne očekuje skoro ublažavanje kreditnih uslova, a u pogledu potražnje očekuje se blagi porast potražnje kredita kod stanovništva i kratkoročnih kredita kod preduzeća. Ovakav razvoj na tržištu je očekivan s obzirom na ekonomske posljedice pandemije uzrokovane koronavirusom, a slični trendovi se zapažaju i u drugim ekonomijama.

Obaveze prema rezidentima su, nakon trogodišnjeg dinamičnog rasta, zabilježile manji rast, dok su obaveze prema nerezidentima znatno manje nego u prethodnoj godini. Godišnja stopa rasta portfolija vrijednosnih papira ostala je na prošlogodišnjem nivou (15,5%) i u najvećoj mjeri se odnosila na investicije u vrijednosne papire entitetskih vlada (grafikon 5.2).

Grafikon 5.2: Promjene najvažnijih stavki bilansa bankarskog sektora

Nakon tri godine dinamičnog rasta kreditne aktivnosti, u 2020. godini zabilježeno je znatno usporavanje kreditnog rasta, pri čemu je iznos plasiranih kredita neznatno veći u odnosu na kraj 2019. godine. U toku 2020. godine ukupna aktiva bankarskog sektora je pod uticajem smanjenog kreditnog rasta i uz rast učešća vrijednosnih papira povećana za 397 miliona KM ili 1,2% u odnosu na prethodnu godinu, što predstavlja najniži rast aktive u posljednjih osam godina. U posmatranom periodu banke su zabilježile neznatno povećanje kreditnog portfolija u iznosu od 64 miliona KM ili 0,3% u odnosu na prethodnu godinu. Iako imaju nizak udio u ukupnoj aktivi od 8,4%, domaći i strani vrijednosni papiri su u 2020. godini ostvarili najveći nominalni i procentualni rast od 371 milion ili 15,5% u ukupnoj aktivi u odnosu na prethodnu godinu (grafikon 5.3).

Udio ukupnih kredita u aktivi bankarskog sektora nije se značajnije mijenjao u odnosu na prethodnu godinu i na kraju 2020. godine iznosio je 63,1%, dok je vrijednost ukupnih kredita iznosila 20,7 milijardi KM, što je na nivou prošlogodišnjeg iznosa. Od ukupnih kredita u 2020. godini, 9,9 milijardi KM ili 47,5% odnosi se na kredite stanovništvu, 8,4 milijarde KM ili 40,6% na kredite plasirane privatnim nefinansijskim preduzećima, dok se na kredite vladinim institucijama odnosi 882,9 miliona KM ili 4,3%.

Za razliku od prethodnih godina u kojima je evidentan stabilan kreditni rast, u sektoru nefinansijskih preduzeća, u 2020. godini zabilježeno je smanjenje ukupne vrijednosti plasiranih kredita ovom sektoru za 5,5%.

Takođe, nastavljeno je smanjenje učešća kredita plasiranih nefinansijskim preduzećima u ukupnoj aktivi, koje na kraju 2020. godine iznosi 25,6% i niže je za 1,8 procentnih poena u odnosu na prethodnu godinu. U sektoru stanovništva zabilježena je značajno slabija kreditna aktivnost u odnosu na prethodne godine, na koju su znatno uticale mjere koje su banke provodile u cilju ublažavanja negativnih posljedica pandemije, a koje su se prvenstveno odnosile na odobravanje moratorija na kredite stanovništvu. Nivo ukupnih potraživanja od stanovništva nije se značajnije mijenjao u odnosu na prethodnu godinu. U ovom sektoru je zabilježen pad kredita namijenjenih za opštu potrošnju, u koje su uključena i potraživanja po platnim karticama, dok su s druge strane, novoodbreni stambeni krediti nastavili

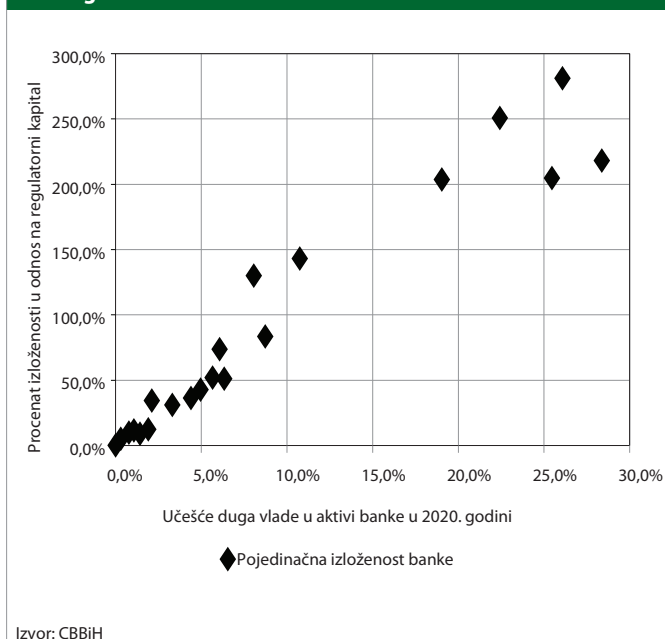
trend dinamičnog rasta po godišnjoj stopi od 9,4%. Učešće kredita stanovništvu u ukupnoj aktivi u 2020. godini iznosilo je 29,9% i u odnosu na prethodnu godinu smanjeno je za 51 bazni poen.

U 2020. godini izloženost bankarskog sektora prema sektoru vlade nastavila se povećavati i još uvijek se nalazi na umjerenom nivou. Ukupna izloženost bankarskog sektora prema sektoru vlade na kraju 2020. godine iznosila je 2,89 milijardi KM i veća je za 449 miliona KM ili za 18,4% u odnosu na prethodnu godinu. Banke su u 2020. godini povećale izloženost prema sektoru vlade najvećim dijelom po osnovu kupovine entitetskih vrijednosnih papira, a zabilježeno je i povećanje kreditnih plasmana vladinim institucijama, te je udio vladinog duga u ukupnoj aktivi bankarskog sektora dostigao nivo od 8,3%. Na nivou cjelokupnog bankarskog sistema, izloženost ka sektoru vlade na kraju 2020. godine je bila na nivou od 77,8% regulatornog kapitala bankarskog sistema⁹.

Na grafikonu 5.4 prikazana je pojedinačna izloženost banaka prema svim nivoima vlasti u BiH, uključujući i vanbudžetske fondove i fondove socijalne zaštite¹⁰. Na grafikonu možemo uočiti da pojedine banke imaju jako visoku izloženost ka sektoru vlade, relativno blizu maksimalne dozvoljene granice. U okolnostima niskih kamatnih stopa, banke sa skromnim stopama povrata na prosječnu aktivu i kapital, nastoje prilagoditi svoje poslovne modele situaciji na tržištu, te na osnovu povećanog investiranja u sektor vlade pokušavaju osigurati dodatne sigurne zarade. Na ovaj način ostvaruje se veća povezanost bankarskog sektora sa vladinim sektorom. Međutim, iako se rizici fiskalnog sektora BiH trenutno nalaze na niskom nivou, usljed tržišnih neizvjesnosti i smanjenih ekonomskih aktivnosti nastalih kao posljedica pandemije koronavirusa, može se očekivati značajnije jačanje ovih rizika kao i akumuliranje neravnoteža i u vladinom sektoru, što bi moglo povećavati ranjivost ovih banaka s obzirom na značajnu koncentraciju izloženosti tržišnom i kreditnom riziku.

⁹ Prema domaćim propisima, maksimalna dozvoljena izloženosti ka sektoru vlade iznosi do 300% regulatornog kapitala.

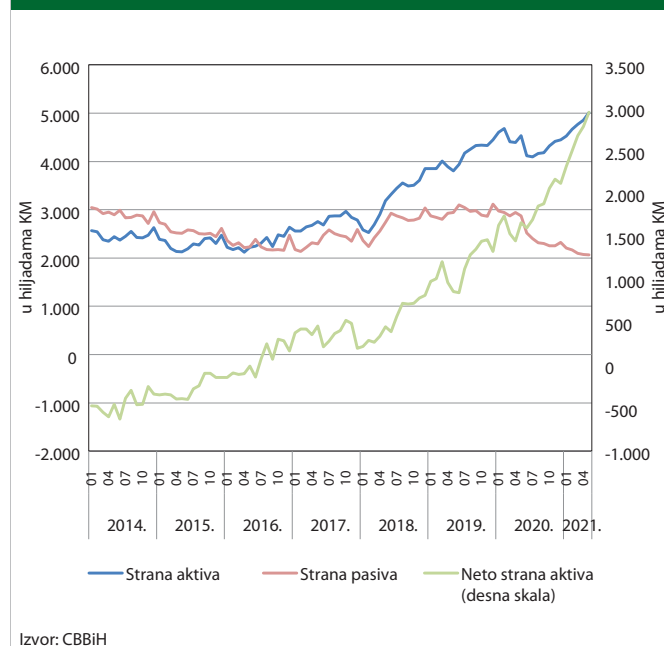
¹⁰ Podaci o pojedinačnim izloženostima banaka preuzeti iz monetarne i finansijske statistike CBBiH. U skladu sa metodologijom MMF-a, podaci o entitetskim vrijednosnim papirima uključuju i vrijednosne papire javnih preduzeća.

Grafikon 5.4: Izloženost ka sektoru vlade, po bankama, u 2020. godini

Višegodišnji trend rasta likvidne aktive prekinut je u 2020. godini i likvidna aktiva je na kraju godine iznosila 9,3 milijarde KM ili 2,0% manje u odnosu na prošlu godinu, dok je udio likvidne u ukupnoj aktivi smanjen i iznosi 29,3%. U okviru stavki likvidne aktive najviše su smanjena sredstva na računima depozita kod inostranih banaka i to za 604 miliona KM ili 23,7% u odnosu na kraj prethodne godine. Saldo računa rezervi¹¹ zabilježio je povećanje u iznosu od 154,5 miliona KM ili 2,7%, dok se gotovina u trezorima povećala za 268,8 miliona KM ili 21,3% u odnosu na prethodnu godinu.

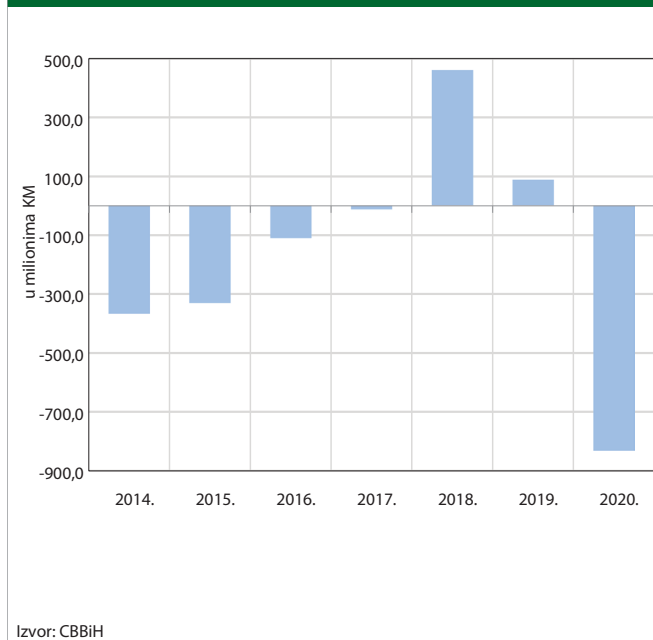
U 2020. godini zabilježeno je značajno smanjenje obaveza prema nerezidentima. Prema podacima CBBiH, strana pasiva bankarskog sektora zabilježila je smanjenje u iznosu od 794 miliona KM ili 25,5% u odnosu na kraj prethodne godine (grafikon 5.5). Smanjenje strane pasive bankarskog sektora ostvareno je pod uticajem smanjenja depozita i kreditnih obaveza prema ostalim nerezidentima te prema sestrinskim pravnim licima, dok su obaveze prema direktnim stranim ulagačima ostale na približno istom nivou kao i prethodne godine. S druge strane, strana aktiva komercijalnih banaka je u toku 2020. godine ostala na nivou prošlogodišnjeg iznosa od 4,4 milijarde KM i nije se značajnije mijenjala unatoč snažnom padu depozita kod nerezidenata.

Pod uticajem smanjenja strane pasive uz nepromijenjeni iznos strane aktive, neto strana aktiva je nastavila svoj višegodišnji trend rasta. Naime, od sredine 2016. godine kada se strana pasiva prvi put izjednačila sa stranom aktivom, banke su postale neto kreditori prema nerezidentima, godinama povećavajući iznos neto strane aktive.

Grafikon 5.5: Strana aktiva i pasiva komercijalnih banaka

Bankarski sektor BiH je u 2020. godini zabilježio neto odliv strane pasive u iznosu od 829,8 miliona KM (grafikon 5.6). Pad strane pasive je posljedica odliva po svim kategorijama strane pasive, a u najvećoj mjeri odliva obaveza prema povezanim društvima iz inostranstva. Depoziti povezanih pravnih lica su u 2020. godini u odnosu na prethodnu godinu smanjeni za čak 495,3 miliona KM ili 68,0%. Depoziti ostalih nerezidenata su takođe smanjeni za 141,3 miliona KM ili za 18,9%, dok su obaveze prema većinskim pravnim vlasnicima smanjene za 156,9 miliona KM ili za 16,6%. Zbog rasta depozita rezidentnih sektora i smanjene potrošnje te pooštrenih uslova kreditiranja usljed pojačanih tržišnih neizvjesnosti, došlo je do smanjenja stranih izvora finansiranja. U toku 2020. godine zabilježeno je povećanje finansiranja kreditne aktivnosti iz domaćih izvora. Međutim, bitno je istaći da je struktura domaćih izvora finansiranja dodatno pogoršana u posmatranom periodu usljed povećanja učešća kratkoročnih depozita.

¹¹ Iz podataka je isključena Razvojna banka Federacije BiH.

Grafikon 5.6: Tokovi strane pasive u bankarskom sektoru

Tekstni okvir 3: Mrežna analiza prelijevanja sistemskih rizika

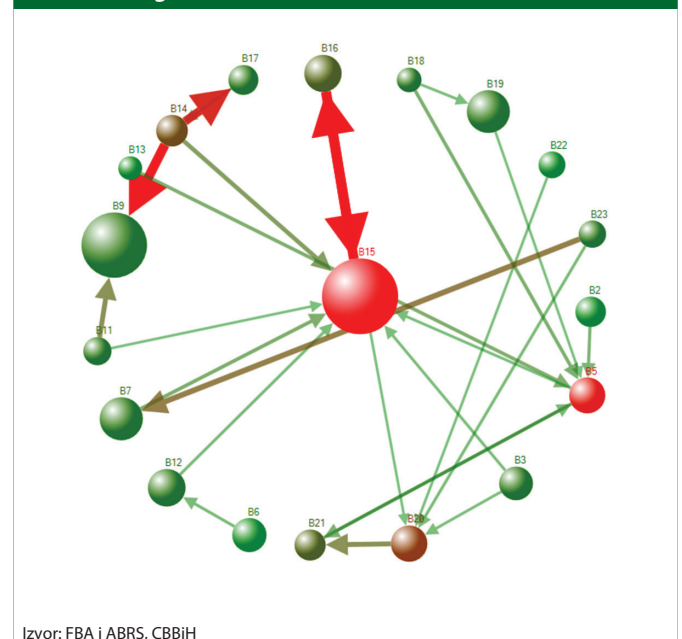
Svrha analize mrežne strukture u bankarskom sektoru BiH je procjena intenziteta potencijalnih šokova uslijed međusobne povezanosti, kao i prekogranične izloženosti domaćih komercijalnih banaka. Analiza je provedena na osnovu podataka na dan 31.12.2020. godine i to u dva pravca, kao: analiza međusobnih bilansnih izloženosti 23 komercijalne banke, uz simulaciju propasti svake od njih, i analiza prekogranične izloženosti domaćih komercijalnih banaka prema bankarskom i javnom sektoru 34 zemlje¹².

U analizi mrežne strukture fokus je na kreditnom riziku, a glavna pretpostavka u pogledu kreditnog šoka je maksimalni gubitak po osnovu neizmirenja obaveza, odnosno gubitak cjelokupnog iznosa potraživanja. Kao uslov postojanja međubankarske zaraze uzeta je situacija kada gubici prelaze dio regulatornog kapitala iznad iznosa kojim se ispunjava regulatorni minimum stope adekvatnosti kapitala, što bi dovelo do pada stope adekvatnosti kapitala pojedinačne banke ispod propisanog nivoa od 12,0%. Osnovni nalaz analize predstavlja broj potkapitalizovanih banaka proistekao uslijed neizmirenja obaveza pojedinačnih banaka ili određenog stranog bankarskog sistema. Banka se smatra potkapitalizovanom u slučaju pada stope adekvatnosti kapitala ispod minimalnog regulatornog zahtjeva.

¹² U analizu nisu uvršteni iznosi potraživanja i obaveza komercijalne banke prema nekoj od zemalja ukoliko isti čine manje od 1,0% ukupnog regulatornog kapitala te banke.

Nalazi analize međubankarske izloženosti ne ukazuju na postojanje velikih izloženosti na nivou sistema, kao i rizika finansijske zaraze na domaćem međubankarskom tržištu. Prema podacima agencija za bankarstvo, ukupne međubankarske izloženosti komercijalnih banaka u BiH na dan 31.12.2020. su iznosile 94,5 miliona KM i manje su za 11,2% u odnosu na kraj 2019. godine. Iznos ukupnih međubankarskih izloženosti komercijalnih banaka čini 2,5% ukupnog regulatornog kapitala bankarskog sektora, odnosno svega 0,3% ukupne aktive.

Mreža međubankarskih izloženosti u bankarskom sektoru BiH, prikazana na grafikonu TO 5.1, nije izrazito gusta, s obzirom na to da su na grafikonu prikazane samo međubankarske obaveze i potraživanja banaka na jedan određeni dan, dok prosječan obim prekonoćnih transakcija između pojedinih domaćih banaka nije bilo moguće uključiti u analizu.

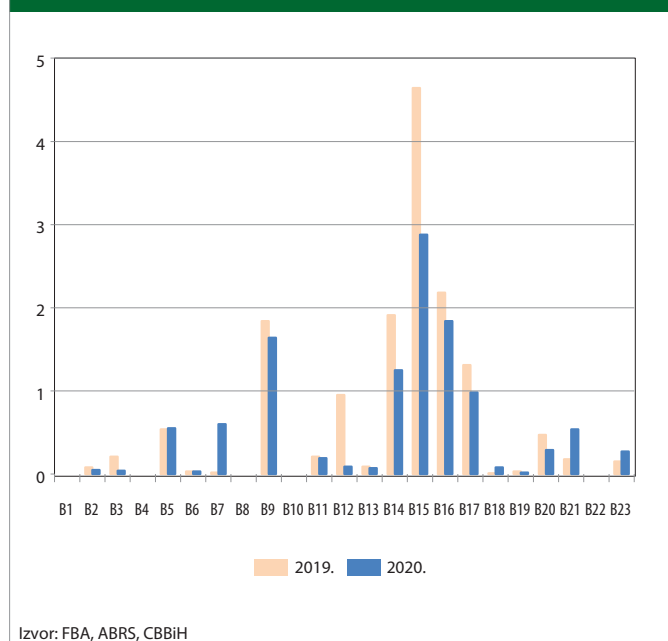
Grafikon TO3.1: Mreža međubankarske izloženosti, na dan 31.12.2020. godine

Veličina krugova na grafikonu TO 3.1., koji predstavljaju banke u bankarskom sektoru BiH, određena je iznosom ukupne aktive. Iznos međubankarskih izloženosti se prikazuje kroz debljinu veza te kroz njihovu boju koja je prikazana u spektru od zelene do crvene. Što su veze deblje i imaju intenzivniju crvenu boju, to su bilateralna potraživanja i obaveze između banaka veća. Boja krugova ukazuje na broj veza banke s drugim bankama. Takođe je prikazana u spektru od zelene do crvene boje. Banke označene jačom crvenom bojom povezane su s većim brojem banaka u domaćem bankarskom sektoru.

Kao i u slučaju mrežne analize provedene godinu dana ranije, rezultati mrežne analize provedene na osnovu podataka s kraja 2020. godine ne ukazuju na veće prijetnje po kapitalizovanost banaka, koje proizlaze iz međubankarskih izloženosti. Uslijed kreditnog šoka, uz pretpostavku da bi zbog neizmirivanja obaveza jedne banke druga banka imala gubitak u iznosu od 100,0% svojih potraživanja prema nesolventnoj banci, nijednoj banci ne bi bila narušena adekvatnost kapitala. Rezultati analize nisu bitno drugačiji ni ako se, pored kreditnog šoka, u analizu uključi i šok finansiranja. Ukoliko se za ovaj šok kao osnovna pretpostavka uzme gubitak od 50,0% iznosa izloženosti uslijed prestanka finansiranja koje nije moguće supstituirati, nalazi analize takođe ne ukazuju da bi se neka od banaka našla u ozbiljnijim problemima i da bi bila ugrožena njena kapitalizovanost. Pored male međubankarske izloženosti, na ovako povoljne rezultate analize najveći uticaj ima dobra kapitalizovanost banaka, koja je u odnosu na kraj 2019. godine dodatno poboljšana u većini banaka u sektoru.

Indeks zaraze i indeks ranjivosti takođe ukazuju na manje rizike u odnosu na prethodnu godinu (grafikoni TO 3.2 i TO 3.3). Indeks zaraze¹³ je kod većine banaka manji u odnosu na kraj 2019. godine, uključujući i banke s najvišim indeksom zaraze u sektoru. Navedeno ukazuje na manji značaj pojedinačnih banaka za ostale banke u sektoru, čime se smanjuje prosječni postotak gubitka banaka uslijed eventualne propasti jedne banke. U slučaju svega pet banaka, indeks zaraze je nešto veći nego na kraju 2019. godine.

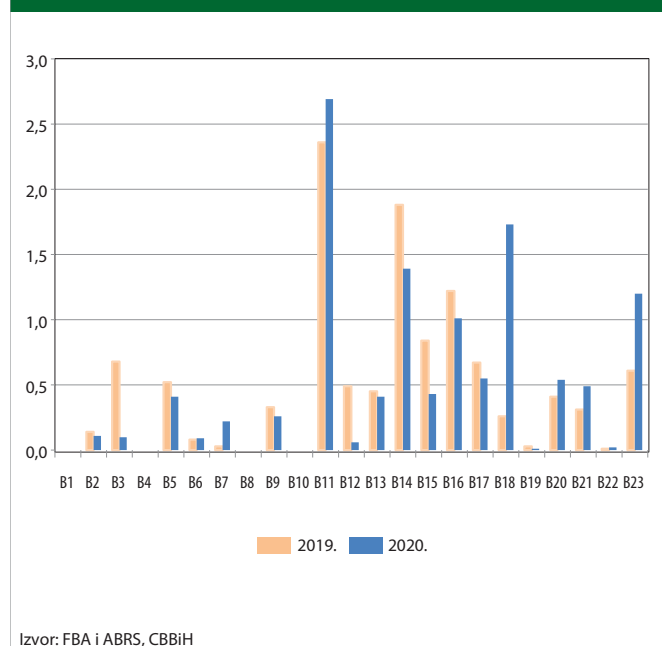
Grafikon TO3.2: Indeks zaraze po pojedinačnim bankama

¹³ Indeks zaraze ukazuje na značaj jedne banke po ostale banke u sektoru, odnosno pokazuje koliki je prosječni postotak gubitka drugih banaka uslijed eventualne propasti ove banke.

Indeks ranjivosti¹⁴ takođe pokazuje manju osjetljivost većine banaka u sektoru u slučaju nastupanja nesolventnosti drugih banaka u odnosu na kraj 2019. godine. Od sedam banaka koje u odnosu na kraj prethodne godine imaju veći indeks ranjivosti, kod dvije manje banke je došlo do nešto značajnijeg porasta prosječnog procenta gubitka uslijed eventualne propasti svih drugih banaka u sektoru, dok se kod jedne, takođe male banke u sektoru, koja iskazuje najveći indeks ranjivosti na kraju 2020. (grafikon TO 3.3), osjetljivost prema drugim bankama kontinuirano povećava od 2017. godine.

Grafikon TO3.3: Indeks ranjivosti po pojedinačnim bankama

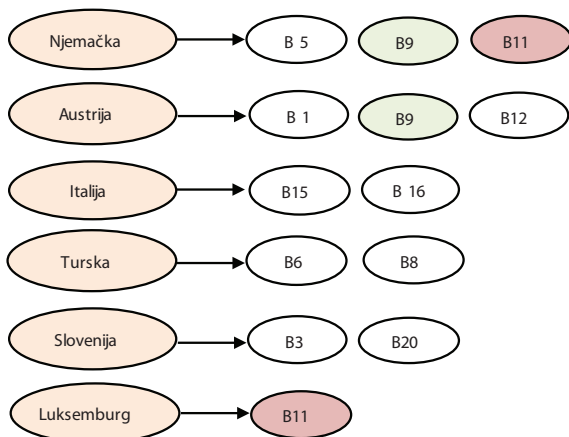

Kako bi se identifikovali strani bankarski sistemi od sistemskog značaja za banke u BiH, provedena je i mrežna analiza prekogranične povezanosti. Kao i u prethodne dvije godine, u analizu su uključena dva šoka: kreditni šok i šok finansiranja, a pretpostavke su identične onima koje su korištene u analizi međubankarskih povezanosti. Analiza prekogranične povezanosti je ukazala da veći rizik zaraze proizlazi iz prekograničnih izloženosti nego uslijed izloženosti na domaćem međubankarskom tržištu. Rezultati analize pokazuju da bi veliki šokovi u nekoliko zemalja prema kojima banke iz BiH imaju značajne izloženosti mogli imati direktne efekte zaraze po pojedine banke u BiH, međutim analiza nije ukazala na postojanje indirektnih efekata zaraze. Ukoliko se iz rezultata analize izuzme banka koja na kraju 2020. godine ima nižu stopu adekvatnosti kapitala od propisanog regulatornog minimuma, zabilježena je nešto manja osjetljivost banaka na prekogranične šokove u odnosu na proteklu godinu.

¹⁴ Indeks ranjivosti pokazuje koliko je banka osjetljiva u slučaju nesolventnosti drugih banaka, odnosno predstavlja prosječni procenat gubitka uslijed propasti svih drugih banaka u sektoru.

Eventualni veliki šokovi u šest zemalja bi se mogli prelići na jednu ili više banaka u BiH, a ukupno jedanaest banaka bi u slučaju velikih šokova u nekoj od zemalja i pod postavljenim pretpostavkama imale značajnije gubitke, koji bi doveli do pada stope adekvatnosti kapitala ispod regulatornog minimuma. Preljevanje rizika iz Njemačke i Austrije ključni je rizik prekogranične financijske zaraze po banke u BiH, dok značajne izloženosti pojedinih banaka postoje i prema Italiji, Turskoj i Sloveniji. Dvije banke su iskazale osjetljivost na eventualne šokove u dvije zemlje (grafikon TO 3.4). Za razliku od mrežne analize provedene na osnovu podataka sa 31.12.2019., evidentiran je manji broj zemalja iz kojih bi se mogla prenijeti zaraza na banke u BiH, kao i jedna banka manje koja iskazuje osjetljivost na prekogranične šokove. Takođe, dvije banke manje su iskazale osjetljivost na šokove iz više od jedne zemlje.

Grafikon TO3.4: Prekogranično preljevanje sistemskih rizika na banke u BiH

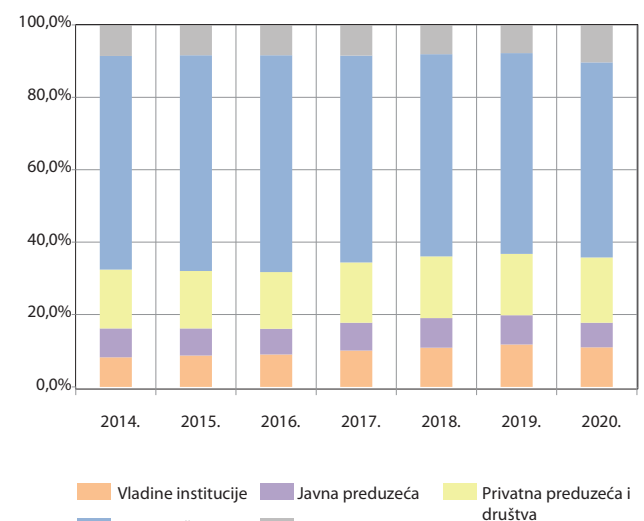
Izvor: CBBiH, FBA, ABRS, CBBiH

Manja osjetljivost banaka koja proizlazi iz međubankarskih izloženosti, kao i manja osjetljivost na prekogranične šokove, te nepostojanje indirektnih efekata zaraze rezultat je nešto manje izloženosti i bolje kapitalizovanosti banaka u 2020. godini. Iako mrežnom analizom nije identifikovan rizik širenja zaraze kroz sistem, već isključivo rizici uslijed prekograničnih izloženosti po pojedinačne banke, koji se ne bi prelići na druge banke u sektoru, ne treba zanemariti da se među bankama koje su osjetljive na šokove iz pojedinih zemalja, zbog svoje velike povezanosti prvenstveno s bankom majkom i sestrinskim kompanijama, nalazi i nekoliko većih banaka u sektoru. Prilikom konačne ocjene rizika koji proističu iz međubankarskih i prekograničnih izloženosti treba istaći da u predmetnu analizu zbog

limitiranosti podacima nisu uključene prosječne prekonoćne transakcije između banaka, kao i međupovezanost bankarskog sektora i ostalih financijskih sektora u zemlji. Takođe, pri ocjeni rizika koji proizlaze iz međubankarske i prekogranične izloženosti ne treba zanemariti ni postojeće rizike u zemlji i inostranstvu koji su posljedica pandemije koronavirusa, uslijed čega se, u zavisnosti od intenziteta preljevanja rizika iz realnog u financijski sektor, mogu očekivati i pojačani pritisci na kapitalizovanost, posebno manjih i slabije otpornih banaka.

U 2020. godini nastavljen je dinamičan rast depozita domaćih rezidentnih sektora. Ukupni depoziti na kraju godine iznosili su 26,18 milijardi KM i u odnosu na kraj 2019. godine zabilježili su porast od 9,8%. U strukturi ukupnih depozita najznačajniji su depoziti stanovništva koji u ukupnim depozitima učestvuju sa 53,8%. Ovi depoziti su na kraju 2020. godine iznosili 14,1 milijardu KM i zabilježili porast u iznosu od 889 miliona KM ili 6,7% u odnosu na prethodnu godinu. Depoziti privatnih preduzeća, koji u ukupnim depozitima učestvuju sa 18,1%, nastavili su trend rasta i u 2020. godini i povećali se za 698,4 miliona KM ili 17,3% u odnosu na prethodnu godinu. U 2020. godini zabilježen je slabiji rast depozita vladinih institucija od 1,8% u odnosu na prethodne godine, dok su depoziti javnih preduzeća zabilježili pad svoje vrijednosti u odnosu na kraj 2019. godine za 7,7% (grafikon 5.7).

Grafikon 5.7: Sektorska struktura depozita

Izvor: FBA, ABRS, CBBiH

Prema podacima CBBiH, na kraju 2020. godine depoziti na transakcijskim računima i depoziti po viđenju učestvuju

sa 33,2% i 26,7% u ukupnim depozitima stanovništva. Istovremeno, nastavljen je višegodišnji trend smanjivanja učešća dugoročnih depozita u ukupnim depozitima, tako da je učešće dugoročnih depozita u ukupnim depozitima u 2020. godini smanjeno za 2 procentna poena u odnosu na prethodnu godinu, na nivo od 37,5%.

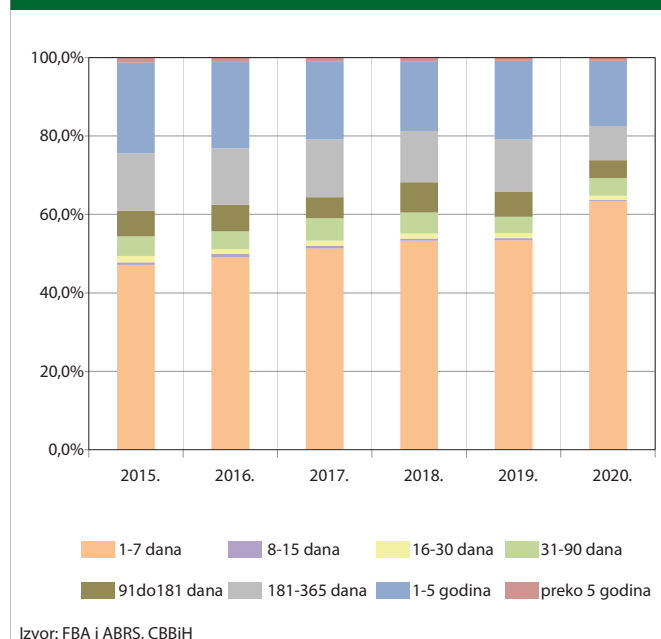
Depoziti stanovništva nastavili su višegodišnji trend rasta ponajviše zahvaljujući povećanju depozita na transakcijskim računima (537,9 miliona KM ili 13,4%) i depozita po viđenju (182,8 miliona KM ili 5,2%). S druge strane, iako su u 2019. godini ostvarili rast, u 2020. godini zabilježen je pad oročenih kratkoročnih i dugoročnih depozita. Naime, oročeni dugoročni depoziti stanovništva su na kraju godine iznosili 5,15 milijardi KM i smanjeni su za 72 miliona KM ili 1,4% u odnosu na 2019. godinu, dok su kratkoročni depoziti manji za 129 miliona KM ili za 26,0% i iznose 367,7 miliona KM. Slabljenje ekonomske aktivnosti i pojačane neizvjesnosti usljed pandemije izazvale su nesigurnost i strah kod stanovništva, što je dovelo do smanjenja lične potrošnje i povećalo je njihovu sklonost ka akumuliranju sredstava na računima banaka, što je dovelo do rasta depozita stanovništva na transakcijskim računima i depozitima po viđenju.

U 2020. godini usljed niskih kamatnih stopa i nepostojanja alternativnih oblika za sigurnije vidove investiranja, te pojačanih neizvjesnosti izazvanih pandemijom koronavirusa, dinamičan rast depozita na transakcijskim računima i depozita po viđenju značajno su doprinijeli smanjenju preostale ročnosti ukupnih obaveza bankarskog sektora u odnosu na prethodnu godinu.

Depoziti s rokom dospjeća od 1 do 7 dana su u 2020. godini ostvarili dinamičan rast u iznosu od 20,4% te su povećali svoj udio u ukupnim depozitima koji na kraju posmatranog perioda iznosi 63,4%. Za razliku od prethodne godine, udio depozita s rokom dospjeća od 1 do 5 godina smanjio se za 3,3 procentna poena sa 20,0% koliko je iznosio u 2019. godini na 16,7% koliko iznosi u 2020. godini, što je takođe doprinijelo pogoršanju ročne strukture depozita. Na osnovu podataka s kraja 2020. godine depoziti sa preostalom ročnosti kraćom od godinu dana čine 82,6% ukupnih depozita, te je udio ovih obaveza u ukupnim obavezama viši za 3,4 procentna poena u odnosu na prethodnu godinu. S druge strane, depoziti preostale ročnosti preko jedne godine su u posmatranom periodu smanjili svoje učešće u ukupnim depozitima na 17,4%, pri čemu dugoročni depoziti učestvuju sa samo 0,8% u ukupnim depozitima (grafikon 6.8).

Izrazito nepovoljna struktura izvora sredstava, koja je dodatno pogoršana u 2020. godini, uz pojačan rizik ročne transformacije kratkoročnih izvora u dugoročne plasmane, može predstavljati ograničavajući faktor budućem kreditnom rastu, naročito u trenutnim okolnostima snažne kontrakcije ekonomske aktivnosti izazvane pandemijom koronavirusa, gdje će za ekonomski rast i oporavak biti neophodno dugoročno kreditiranje privrede.

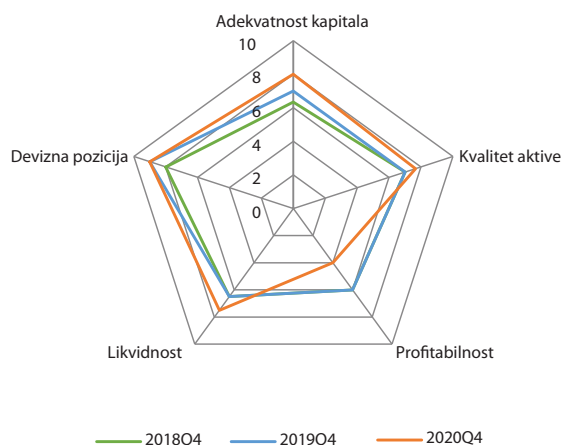
Grafikon 5.8: Struktura ukupnih depozita po preostaloj ročnosti

Ocjena stabilnosti bankarskog sektora sažeta je na dijagramu indikatora finansijskog zdravlja i prikazuje promjene glavnih indikatora na osnovu kojih se ocjenjuje adekvatnost kapitala, kvalitet aktive, profitabilnost, likvidnost i devizni rizik u bankarskom sektoru. Na dijagramu su prikazane ocjene za posljednju godinu i njihove vrijednosti za period s kojim se upoređuju, odnosno za prethodne dvije godine. Generalna ocjena indikatora stabilnosti bankarskog sektora u 2020. godini ukazuje da je bankarski sektor BiH stabilan, adekvatno kapitalizovan, visoko likvidan te da je i pored znatno smanjene profitabilnosti povećao otpornost na rizike (grafikon 5.9). Ocjena indikatora stabilnosti bankarskog sektora nalazi se na zadovoljavajućem nivou, pri čemu je zabilježeno poboljšanje indikatora u svim segmentima, izuzev u segmentu profitabilnosti, u kojem je ocjena značajno smanjena. U 2020. godini banke su poboljšale indikatore kapitalizovanosti usljed primjene novih regulatornih propisa i smanjenja ukupne izloženosti riziku te povećanjem regulatornog kapitala. Povećanjem kapitala,

banke su povećale svoju apsorpcijsku moć za potencijalne šokove, što je u okolnostima pandemije koronavirusa i njenih negativnih posljedica na cjelokupnu ekonomiju doprinijelo očuvanju stabilnosti bankarskog sektora BiH. Indikatori kvaliteta aktive nastavili su višegodišnji trend poboljšanja na nivou sistema, a poboljšanje kvaliteta kreditnog portfolija u posljednje tri godine uticalo je na poboljšanje ocjene u ovom segmentu. Smanjenje nekvalitetnih kredita na sistemskom nivou uz poboljšanje kvaliteta kreditnog portfolija prisutno je u gotovo svim bankama, tako da je kreditni rizik kod većine banaka ograničen. Bankarski sektor BiH je na kraju 2020. godine iskazao znatno manju neto dobit i ostvario niže vrijednosti indikatora povrat na prosječnu aktivu i povrat na prosječni kapital u poređenju s istim periodom prethodne godine. Visoke ocjene u segmentu likvidnosti, a naročito u segmentu devizne pozicije ukazuju da je bankarski sektor i dalje visoko likvidan, te da je zbog aranžmana valutnog odbora devizni rizik minimalan. Zahvaljujući kontinuiranom smanjenju učešća indeksiranih i kredita u stranim valutama u ukupnim kreditima, zabilježeno je blago poboljšanje ocjene u segmentu devizne pozicije.

Grafikon 5.9: Dijagram indikatora finansijskog zdravlja bankarskog sektora

Ocjena stabilnosti za svaku varijablu zasnovana je na pojednostavljenoj standardizaciji nekoliko indikatora koji predstavljaju osnovu za kvantifikaciju sintetičke ocjene stepena stabilnosti različitih segmenata poslovanja bankarskog sektora. Da bi indikatori bili uporedivi, potrebno ih je prvo transformisati odnosno standardizovati, nakon čega se u zavisnosti od dobivene vrijednosti z-scora svakom indikatoru dodjeljuje ocjena u skladu sa relativnim položajem u odnosu na njegovu empirijsku distribuciju. Povećanje udaljenosti od središta dijagrama za svaku varijablu, odnosno viša ocjena ukazuje na porast stabilnosti u sistemu, dok ocjene koje su bliže središtu upozoravaju na porast rizičnosti ili smanjenje otpornosti bankarskog sektora i u skladu s tim i veću prijetnju stabilnosti.

Izvor: CBBiH

Bankarski sektor BiH je na kraju 2020. godine adekvatno kapitalizovan i izuzimajući jednu banku, sve banke u sistemu ispunjavaju propisane regulatorne zahtjeve u pogledu adekvatnosti kapitala i stope finansijske poluge¹⁵. Osnovni kapital prema ukupnom iznosu izloženosti riziku i regulatorni kapital prema ukupnom iznosu izloženosti riziku na kraju 2020. godine iznose 18,1% i 19,2% respektivno, dok stopa finansijske poluge na nivou bankarskog sektora iznosi 10,19%. U 2020. godini zabilježeno je povećanje regulatornog kapitala za 50,3 miliona KM ili za 1,4% u odnosu na isti period prošle godine, dok je istovremeno osnovni kapital smanjen za isti procenat. Na nižu vrijednost osnovnog kapitala uticao je veći iznos iskazanih gubitaka kod jedne banke, dok je regulatorni kapital ipak zabilježio povećanje zahvaljujući rastu dopunskog kapitala, prvenstveno uslijed manjih ispravki vrijednosti za kreditni rizik u odnosu na prethodnu godinu.

Ukupan iznos izloženosti riziku iznosi 19,4 milijarde KM. Od ukupne izloženosti riziku na izloženosti ponderisane kreditnim rizikom odnosi se 17,37 milijardi KM ili 89,6% ukupne izloženosti riziku, izloženosti za tržišni rizik čine 213,9 miliona KM ili 1,1% ukupne izloženosti riziku, a izloženosti riziku za operativni rizik čine 1,8 milijardi KM ili 9,3% ukupne izloženosti riziku.

Osim jedne banke, čija se dokapitalizacija očekuje čim profunkcionira Komisija za vrijednosne papire FBiH, sve banke u sistemu su adekvatno kapitalizovane. Međutim, u slučaju nekoliko manjih banaka relativno mala smanjenja regulatornog kapitala ugrozila bi ispunjavanje propisanog nivoa adekvatnosti kapitala (grafikon 5.10)¹⁶. U pogoršanim makroekonomskim okolnostima izazvanim pandemijom koronavirusa očekuju se pritisci na kapitalizovanost bankarskog sektora, što bi u narednim periodima moglo ugroziti poslovanje banaka koje imaju znatno lošiju kapitalnu poziciju u odnosu na ostatak sistema. S druge strane, na grafikonu se uočava da bi većina banaka pri

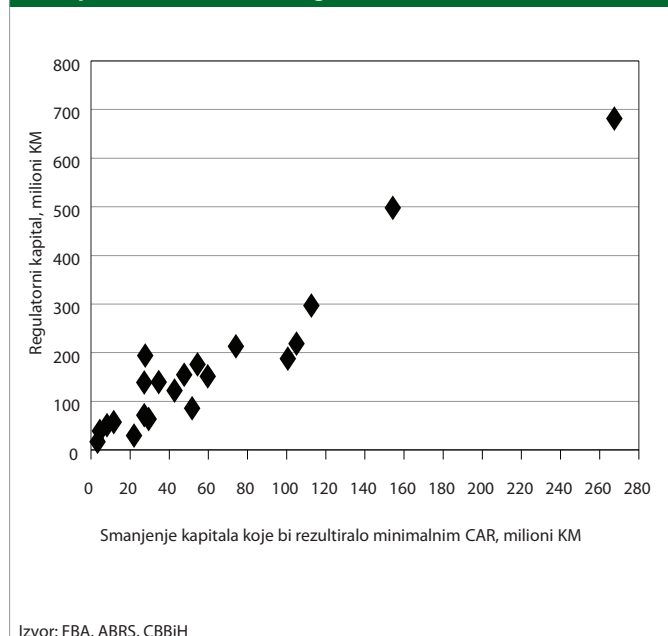
¹⁵ Odlukama o izračunavanju kapitala banaka („Službene novine FBiH“, broj 81/17 i „Službeni glasnik RS“, broj 74/17) propisana je metodologija izračuna i regulatorni okvir za praćenje visine finansijske poluge. Banke su dužne da osiguravaju i održavaju stopu finansijske poluge, kao odnos osnovnog kapitala i mjere ukupne izloženosti u iznosu od najmanje 6,0%. Ukupna izloženost predstavlja vrijednost izloženosti imovine bilansnih pozicija umanjene za ispravke vrijednosti i vanbilansnih stavki umanjene za rezerve za kreditne gubitke na koje se primjenjuju konverzijski faktori u skladu sa nivoom rizika kojima su vanbilansne stavke izložene.

¹⁶ Na grafikonu je prikazano za koliko bi se trebao smanjiti regulatorni kapital za svaku pojedinačnu banku, uz ukupni ponderisani rizik sa kraja 2020. godine, da bi se stopa adekvatnosti kapitala spustila na regulatorni minimum od 12,0%.

nepromijenjenom nivou rizične aktive mogla podnijeti značajno smanjenje regulatornog kapitala prije nego što bi im se CAR spustio na donju granicu regulatornog minimuma.

Grafikon 5.10: Efekat smanjenja regulatornog kapitala na CAR, po bankama, Q4 2020. godine

U 2020. godini nastavljen je petogodišnji trend poboljšanja indikatora kvaliteta aktive na sistemskom nivou, pri čemu je značajnije poboljšanje kvaliteta kreditnog portfolija prisutno u gotovo svim bankama u posljednje tri godine. Udio nekvalitetne u ukupnoj aktivni na kraju 2020. godine iznosi 4,0%, što predstavlja sniženje od 1,22 procentna poena u odnosu na kraj prethodne godine. Smanjenje nekvalitetne aktive na nivou sistema u najvećoj mjeri je rezultat računovodstvenog i trajnog otpisa aktive procijenjene kao gubitak i provedenih aktivnosti na naplati nekvalitetnih potraživanja. Riječ je o kreditima koji su se nalazili u bilansima banaka najmanje dvije godine a proglašeni su dospjelim i priznati su u trošak u 100,0% iznosu. U 2020. godini banke su otpisale 45,8 miliona KM aktive i 2 miliona KM kamate procijenjene kao gubitak. Najveći dio nekvalitetne aktive čine nekvalitetni krediti koji su u 2020. godini zabilježili smanjenje u iznosu od 262,7 miliona KM (17,1%). Aktivnosti koje banke sprovode vezano za otpis nekvalitetnih kredita kao i povoljni uslovi finansiranja koji se ogledaju u niskim kamatnim stopama takođe su manjim dijelom doprinijeli smanjenju nekvalitetnih potraživanja.

Za razliku od prethodne godine kada su ukupni krediti zabilježili godišnju stopu rasta od 7,0%, u 2020. godini zabilježeno je odsustvo kreditnog rasta i nivo ukupnih

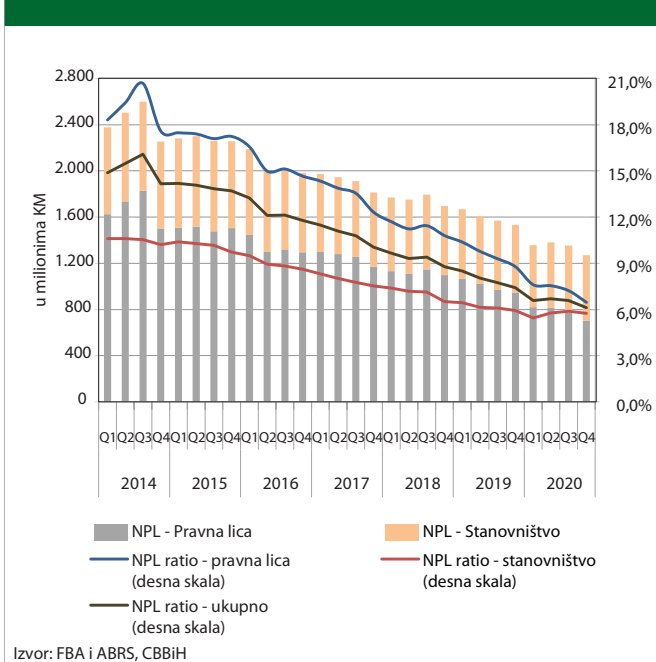
kredita se nije značajnije promijenio, te je ostao na nivou od 20,7 milijardi KM. Usljed početka primjene novih regulatornih propisa koji se odnose na obavezu računovodstvenog otpisa nekvalitetnih kredita, došlo je do značajnog smanjenja nekvalitetnih kredita u iznosu od 262,7 miliona KM ili 17,1%. Iako su ovi otpisi uticali i na ukupni nivo kredita, udio nekvalitetnih u ukupnim kreditima smanjen je za 1,29 procentna poena u odnosu na prethodnu godinu i na kraju 2020. godine iznosio je 6,12%. Prosječna pokrivenost nekvalitetnih kredita rezervisanjima na kraju 2020. godine na nivou bankarskog sektora iznosi 78,4% i u odnosu na prethodnu godinu je viša za 1,4 procentna poena.

Primjena regulatornih propisa koji uključuju i računovodstveni otpis nenaplativih potraživanja značajno je uticala na kontinuirano poboljšanje ovog indikatora od početka 2020. godine. Nizak nivo nekvalitetnih kredita u ukupnim kreditima je dijelom očuvan i zbog mjera koje su donijele agencije za bankarstvo, prvenstveno moratorija koje su banke uvele za klijente koji su se usljed pandemije koronavirusa našli u problemima s otplatom svojih dugovanja. Prema dostupnim informacijama entitetskih agencija za bankarstvo, na kraju 2020. godine na nivou sistema je ukupno 2,4 milijarde KM ili 11,5% od iznosa ukupnih kredita bilo obuhvaćeno nekom od privremenih mjera.

Federaciji BiH je privremenim mjerama obuhvaćena jedna milijarda KM ili 6,7%, dok je u Republici Srpskoj privremenim mjerama bilo obuhvaćeno 20,0% ili 1,4 milijarde KM ukupnih bruto kredita koje su plasirale banke.

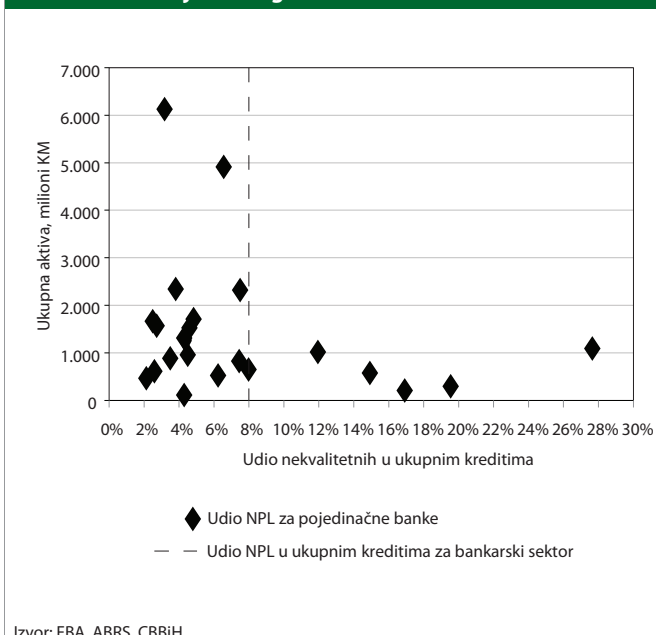
Udio nekvalitetnih u ukupnim kreditima značajnije je smanjen u sektoru preduzeća, za 2,3 procentna poena i na kraju 2020. godine je iznosio 6,5%, dok je u sektoru stanovništva ovaj indikator manji za 18 baznih poena u odnosu na kraj 2019. godine i iznosio je 5,8%.

Grafikon 5.11: Kvalitet kreditnog portfolija

Iako je u 2020. godini nastavljen trend slabljenja kreditnog rizika odnosno smanjenja nekvalitetnih u ukupnim kreditima kod gotovo svih banaka, kreditni rizik je i dalje izražen kod nekoliko manjih banaka u sistemu (grafikon 5.12). S obzirom na snažnu kontrakciju ekonomske aktivnosti i značajno pogoršanje makroekonomskih uslova kao negativnih posljedica pandemije koronavirusa, u narednom periodu može se očekivati rast kreditnog rizika na nivou bankarskog sektora. Pri tome, najviše će biti pogođene one banke koje pored izraženog kreditnog rizika imaju i slabe kapitalne pozicije.

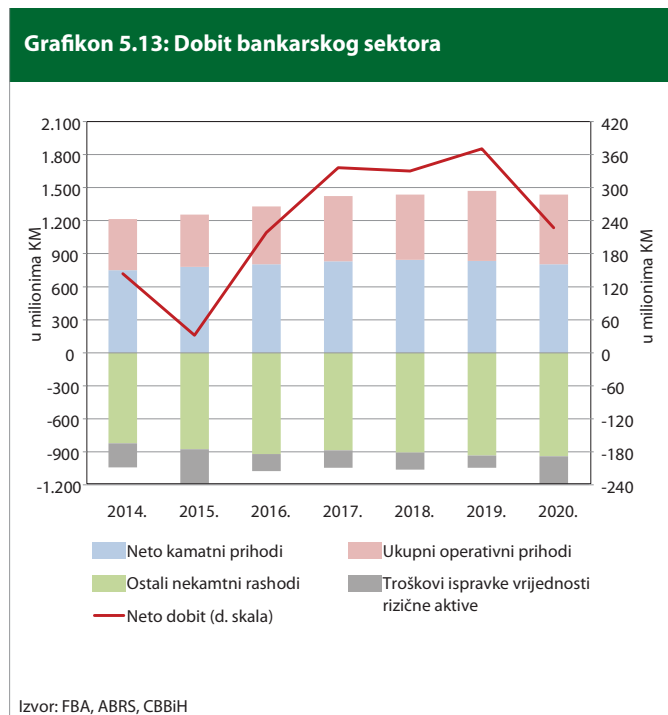
Grafikon 5.12: Udio nekvalitetnih u ukupnim kreditima po bankama na kraju 2020. godine

U 2020. godini nisu zabilježene veće promjene u pogledu izloženosti kamatnom riziku, unatoč tome što je u ukupnim novoodobrenim kreditima u toku godine povećan udio kreditnih plasmana odobrenih sa promjenjivom kamatnom stopom, odnosno inicijalnim periodom fiksacije kamatne stope do jedne godine, u odnosu na kreditne plasmane u 2019. godini. U sektoru stanovništva udio ovih kredita u ukupnim novoodobrenim kreditima stanovništvu je manji za 39 baznih poena u odnosu na prethodnu godinu i iznosi 53,7%. S druge strane, u sektoru preduzeća udio kredita sa promjenjivom i kamatnom stopom fiksacije do godinu dana se povećao za 2 procentna poena i iznosio je 67,3%. Udio ovih kredita u novoodobrenim kreditima u toku godine u oba sektora povećan sa 59,9% u 2019. na 61,7% u 2020. godini. Dugoročni izvori finansiranja banka se uglavnom ugovaraju uz varijabilnu kamatnu stopu, vezanu za EURIBOR kao referentnu kamatnu stopu, te je i logična preferencija banaka da odobravaju kredite uz promjenjivu kamatnu stopu kada se kreditiranje vrši iz tih izvora. Imajući u vidu da u strukturi izvora finansiranja banaka u BiH posljednjih pet godina (grafikon 5.8.) dominiraju kratkoročni domaći depoziti, a istovremeno je intenzivirano ugovaranje kreditnih plasmana uz fiksnu kamatnu stopu, banke očigledno smatraju da barem u srednjem roku neće morati pribjeći značajnijem povećanju pasivnih kamatnih stopa. Sa strajališta upravljanja rizicima, ugovaranje kredita sa fiksnim kamatnim stopama, odnosno dužim periodom fiksacije kamatne stope, za banku predstavljaju određeni vid zaštite od rasta indirektnog kreditnog rizika.

Bankarski sektor BiH je na kraju 2020. godine iskazao znatno manju neto dobit i ostvario niže vrijednosti indikatora povrat na prosječnu aktivu i povrat na prosječni kapital u poređenju s istim periodom prethodne godine. Neto dobit bankarskog sektora u 2020. godini iznosi 227,1 milion KM, što je za čak 38,7% manje nego na kraju prethodne godine. Pad dobiti bankarskog sektora je posljedica značajnog pada ukupnih prihoda uz istovremeno povećanje nekamatnih rashoda i troškova ispravke vrijednosti rizične aktive (grafikon 5.13). Troškovi ispravke vrijednosti rizične aktive su značajno porasli za 141,16 miliona KM u odnosu na isti period prošle godine uslijed primjene novih regulatornih propisa, pri čemu su najznačajnije povećanje iskazale dvije banke u sistemu koje su primjenjivale strože standarde u pogledu rezervisanja za očekivane kreditne gubitke u odnosu na regulatorne zahtjeve.

Najveći dio dobiti bankarskog sektora i dalje je skoncentrisan u nekoliko velikih banaka. Tako su dvije najveće banke ostvarile dobit koja je veća od polovine dobiti čitavog sektora, čak 52,4%, dok su četiri najprofitabilnije banke generisale 70,1% ukupne neto dobiti bankarskog sektora.

Osnovni izvori prihoda bankarskog sektora, kamatni prihodi, su pod uticajem smanjene kreditne aktivnosti, te niskih kamatnih stopa na kreditne plasmane stanovništvu i nefinansijskim preduzećima, nastavili trend pada u 2020. godini. Ukupni kamatni prihodi su na kraju 2020. godine iznosili 993,54 miliona KM i niži su za 35,4 miliona KM ili 3,4% u poređenju s istim periodom prethodne godine. Najveći uticaj na smanjenje ukupnih kamatnih prihoda imalo je smanjenje prihoda od plasiranih kredita koji su u odnosu na prethodnu godinu niži za 28,1 milion KM (3,1%). Istovremeno, smanjenje prihoda od plasmana drugim bankama u iznosu od 1,1 milion KM te smanjenje prihoda od depozita koje banke drže kod drugih depozitnih institucija u iznosu od 3,1 milion KM dodatno su uticali na pad kamatnih prihoda.

S druge strane, povoljni uslovi finansiranja za banke su u najvećoj mjeri doprinijeli smanjenju kamatnih rashoda na nivou bankarskog sektora. Ukupni rashodi po kamatama i ostali slični rashodi u 2020. godini iznosili su 189 miliona KM i niži su za 4,1 milion KM ili 2,1% u odnosu na isti period prethodne godine. Za razliku od ranijih godina kada su banke

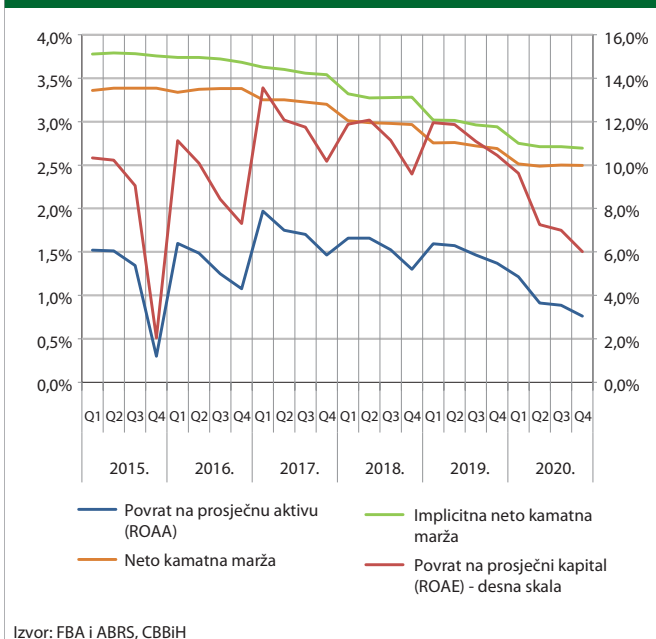
pad kamatnih prihoda u potpunosti uspijevale kompenzirati umanjem kamatnih rashoda, uticaj ušteda na kamatnim rashodima je u zadnje dvije godine oslabio. Neto kamatni prihodi su zabilježili smanjenje svoje vrijednosti, tako da su u 2020. godini manji za 31,3 miliona KM ili 3,7% u odnosu na prethodnu godinu.

Operativni prihodi, koji su u prethodnim godinama bili najveći generator rasta ukupnih prihoda u 2020. godini su zabilježili blagi pad (0,7%), najviše pod uticajem smanjenja naknada za izvršene usluge i smanjenja prihoda iz poslovanja s devizama, ali je trend rasta njihovog učešća u ukupnim prihodima nastavljen. Na kraju 2020. godine operativni prihodi u bankarskom sektoru su iznosili 631,35 miliona KM i njihov udio u ukupnom prihodu bankarskog sektora na kraju posmatranog perioda iznosio je 44,0%.

Indikatori profitabilnosti ROAA i ROAE na kraju 2020. godine iznose 0,76% odnosno 6,01% respektivno i bilježe smanjenje svoje vrijednosti u iznosu od 61 b.p. odnosno 4,44 procentna poena u odnosu na isti period prethodne godine. Pad indikatora profitabilnosti je posljedica značajnog smanjenja dobiti koje su banke iskazale na kraju 2020. godine u odnosu na blago povećanje prosječne aktive i kapitala (grafikon 5.14)¹⁷.

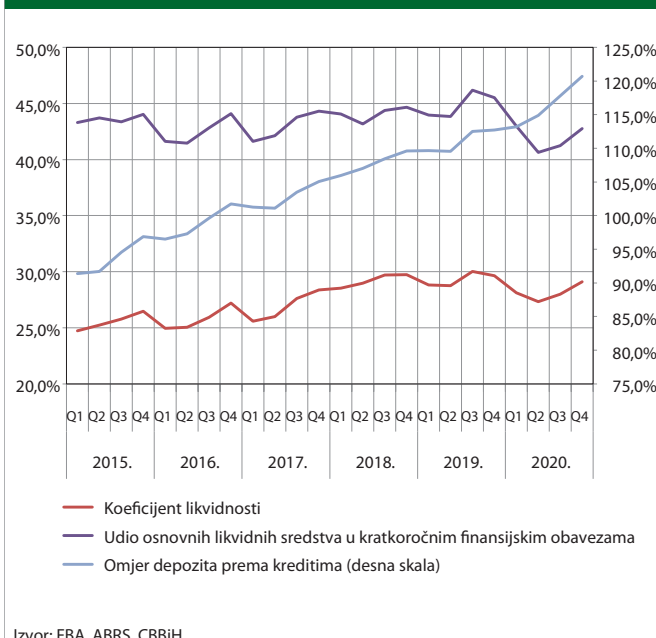
¹⁷ Implicitna neto kamatna marža predstavlja omjer neto kamatnih prihoda i prosječne kamatonosne aktive. Prosječna kamatonosna aktiva na kraju četvrtog kvartala izračunata je kao prosjek stanja kamatonosne aktive na kraju četvrtog kvartala prethodne godine i četvrtog kvartala tekuće godine.

Grafikon 5.14: Indikatori profitabilnosti

U toku 2020. godine zadržane su zadovoljavajuće vrijednosti indikatora likvidnosti bankarskog sektora i pored smanjenja osnovnih likvidnih sredstava. Međutim, ročna struktura izvora sredstava je i dalje nepovoljna, iz čega proizilazi rizik ročne transformacije za banke. Održavanje likvidnosti je osnovna obaveza banke i pretpostavka za njenu održivost na finansijskom tržištu te jedan od ključnih preduslova za jačanje povjerenja u stabilnost i sigurnost bankarskog sektora. Visoke ocjene indikatora likvidnosti bankarskog sektora u BiH zabilježene su i u toku 2020. godine, što je prije svega uzrokovano nastavkom trenda povećanja depozita (grafikon 5.15).

Grafikon 5.15: Indikatori likvidnosti

Na kraju 2020. godine likvidna sredstva su činila 29,1% aktive bankarskog sektora, dok je 42,7% kratkoročne pasive bilo pokriveno likvidnim sredstvima. Koeficijent pokrića likvidnosti (engl. Liquidity Coverage Ratio – LCR) koji predstavlja odnos između nivoa zaštitnog sloja likvidnosti i ukupnih neto likvidnosnih odliva (u trajanju od 30 kalendarskih dana tokom stresnog perioda) na nivou bankarskog sektora iznosi 247,1%. Na kraju 2020. godine sve banke ispunjavaju zahtjeve u pogledu LCR-a, a većina značajno iznad propisanog regulatornog minimuma¹⁸. Visoke vrijednosti indikatora likvidnosti na nivou sistema ukazuju da banke posjeduju značajne zaštitne slojeve likvidnosti, što će i pored rasta kratkoročnih obaveza banaka u 2020. godini doprinijeti očuvanju stabilnosti u pogoršanim makroekonomskim uslovima.

Tekstni okvir 4: Testovi na stres

Bankarski sektor u BiH je uprkos pogoršanim prilikama iz makroekonomskog okruženja zabilježio poboljšanje indikatora kapitalizovanosti i kvalitete aktive u odnosu na kraj 2019. godine, te je zahvaljujući dobroj polaznoj osnovi za testiranje na stres, stanju sa kraja 2020. godine uspio zadržati stabilnost i pri pretpostavljenim šokovima u testu na stres. I pored aktuelne situacije s pandemijom COVID-19, koja će se neminovno odraziti na kvalitet kreditnog portfolija i profitabilnost bankarskog sektora, bankarski sektor ne bi pretrpio značajnije smanjenje kapitalizovanosti u osnovnom scenariju u trogodišnjem periodu testiranja na stres. Rezultati testova na stres ukazuju da bi se kapitalizovanost na nivou sektora zadržala znatno iznad regulatornog minimuma od 12,0%, čak i u snažnijem ekstremnom scenariju koji podrazumijeva značajno dodatno pogoršanje makroekonomskih uslova u zemlji i inostranstvu.

CBBiH na kvartalnoj osnovi provodi top-down testove na stres za bankarski sektor u zemlji, koji su jedan od glavnih alata za ocjenu njegove otpornosti na potencijalne šokove iz makroekonomskog okruženja i bankarskog sektora. Testiranjem na stres se procjenjuje sposobnost kako cjelokupnog bankarskog sektora tako i pojedinačnih banaka da podnesu potencijalne gubitke koji bi nastali u slučaju materijalizacije pretpostavljenih šokova.

¹⁸ U skladu sa Odlukom o upravljanju rizikom likvidnosti banka („Službene novine FBiH“, br. 39/21) i Odlukom o upravljanju rizikom likvidnosti („Službeni glasnik RS“, br. 62/21) minimalni koeficijent pokrića likvidnosti iznosi 100,0%.

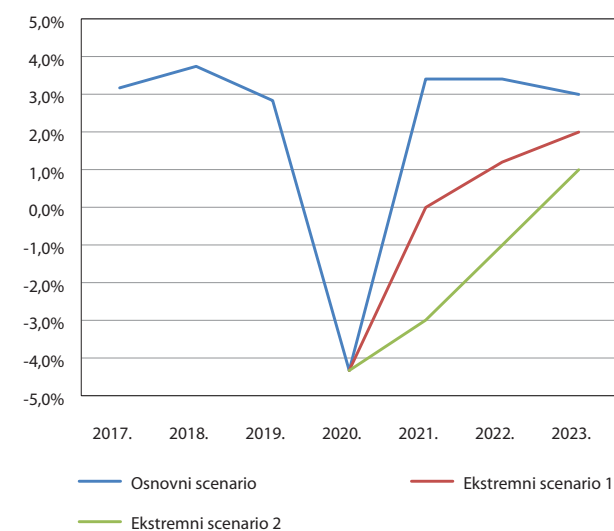
S ciljem procjene solventnosti bankarskog sektora, razmatrana su tri makroekonomska scenarija – jedan osnovni i dva ekstremna scenarija. Svaki scenario obuhvata projekcije velikog broja makroekonomskih i finansijskih varijabli za period 2021. – 2023. godina. Scenariji i pretpostavke za testiranje na stres koje se provodi na bazi podataka s kraja 2020. godine postavljeni su u svjetlu najnovijih prilika u makroekonomskom okruženju koje su i u 2021. godini determinisane pandemijom COVID-19, kao i očekivanih implikacija po bankarski sektor u BiH.

Osnovni scenario je zasnovan na projekcijama kretanja glavnih makroekonomskih indikatora i pretpostavkama CBBiH o kretanjima ostalih relevantnih indikatora u ekonomiji i bankarskom sektoru BiH te projekcijama kretanja na evropskim finansijskim tržištima Evropske centralne banke (ECB) i Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD). Test na stres sadrži dva ekstremna scenarija, koja se razlikuju po intenzitetu šoka, kao i vremenskom periodu potrebnom za oporavak ekonomske aktivnosti. Blaži ekstremni scenario pretpostavlja i dalje slabu ekonomsku aktivnost. U prvoj godini testiranja na stres pretpostavlja se isti nivo ekonomske aktivnosti kao u 2020. godini, a u naredne dvije godine se predviđa blagi ekonomski rast, koji i dalje nije dovoljan da bi se ekonomska aktivnost vratila na nivo od prije pandemije. Jači ekstremni scenario pretpostavlja nepredviđena negativna dešavanja u obuzdavanju pandemije COVID-19, koje bi mogle izazvati mutacije virusa, nedovoljna efikasnost vakcina u slučaju novih sojeva virusa, zastoji u proizvodnji i distribuciji ili samom procesu vakcinacije stanovništva, novi val zaraze uslijed preranog popuštanja mjera i druga neočekivana negativna zbivanja, koja bi dodatno oslabila ekonomiju, odnosno vodila nastavku pada ekonomske aktivnosti kako na globalnom nivou tako i u BiH. Pretpostavlja se nastavak pada vanjske i domaće potražnje te smanjenje priliva doznaka iz inostranstva. U ovom scenariju BDP bilježi pad u prve dvije godine testiranja na stres, a tek u 2023. godini počinje blagi ekonomski oporavak. Sam scenarij se bazira na izuzetno oštrim pretpostavkama i njegov cilj je da se procijeni otpornost bankarskog sektora na ekstremno jake šokove, nezavisno od toga da li su oni prouzrokovani isključivo pandemijom COVID-19 ili dodatnim šokovima po ekonomsku aktivnost, koji se ne mogu predvidjeti.

Kvantifikacija scenarija obuhvata projekcije makroekonomskih i finansijskih varijabli – kao što su realni BDP, inflacija, kamatne stope u eurozoni, dugoročne kamatne stope na kredite stanovništvu i preduzećima, cijene nekretnina i kreditni

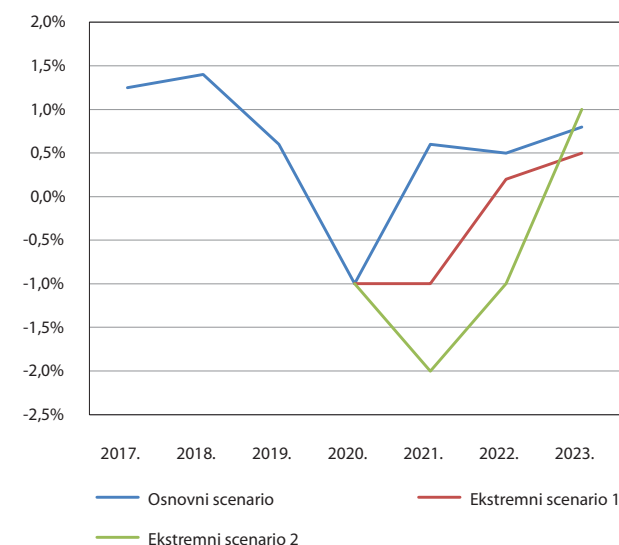
rast. U okvir za testiranje na stres uključen je i efekat rizika međubankarske zaraze, koji se bazira na mrežnoj analizi prelijevanja sistemskih rizika u bankarskom sektoru BiH. Efekti ovog rizika ocjenjuju se na kraju treće godine testa na stres, a s obzirom da međubankarske izloženosti nisu značajne, ovi efekti su izrazito slabi i gotovo da ne bi imali uticaj na stopu adekvatnosti kapitala na nivou bankarskog sektora. Grafikoni od TO4.1 do TO4.6 prikazuju osnovne pretpostavke korištene u scenarijima testova na stres.

Grafikon TO4.1: Realni rast BDP-a

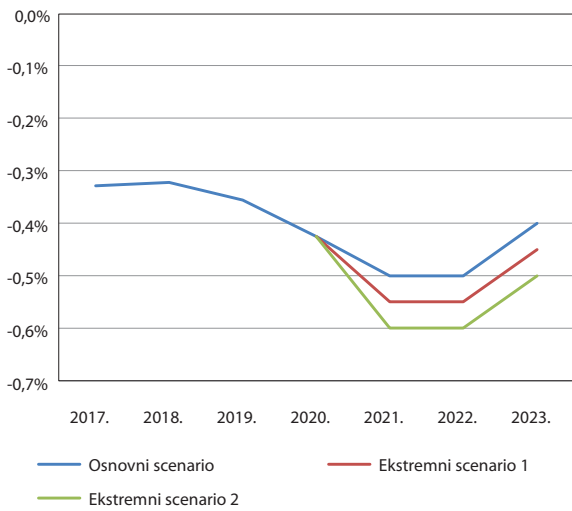
Izvor: CBBiH

Grafikon TO4.2: Stopa inflacije

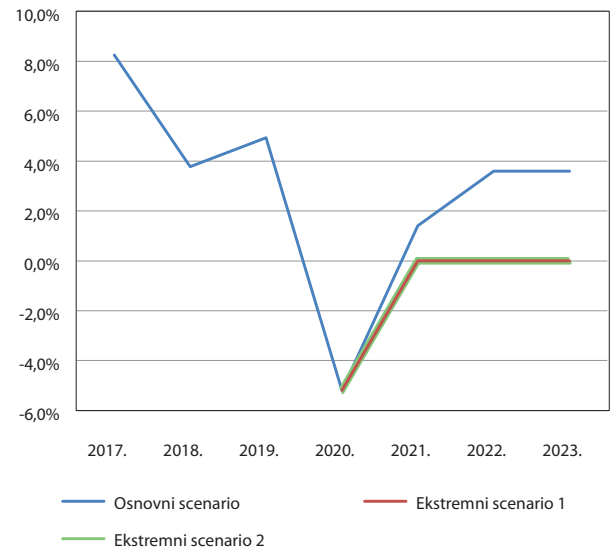
Izvor: CBBiH

Grafikon TO4.3: Euribor

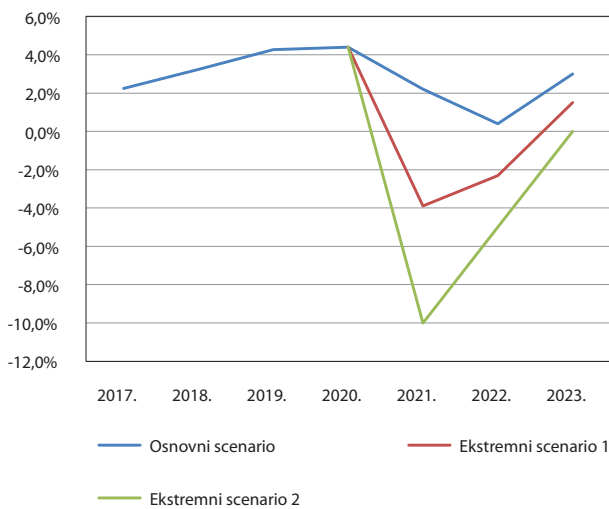
Izvor: CBBiH

Grafikon TO4.5: Kreditni rast, preduzeća

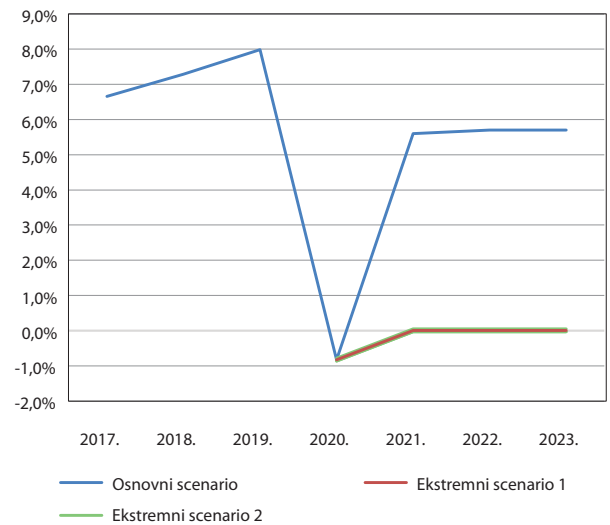
Izvor: CBBiH

Grafikon TO4.4: Rast cijena nekretnina

Izvor: CBBiH

Grafikon TO4.6: Kreditni rast, preduzeća

Izvor: CBBiH

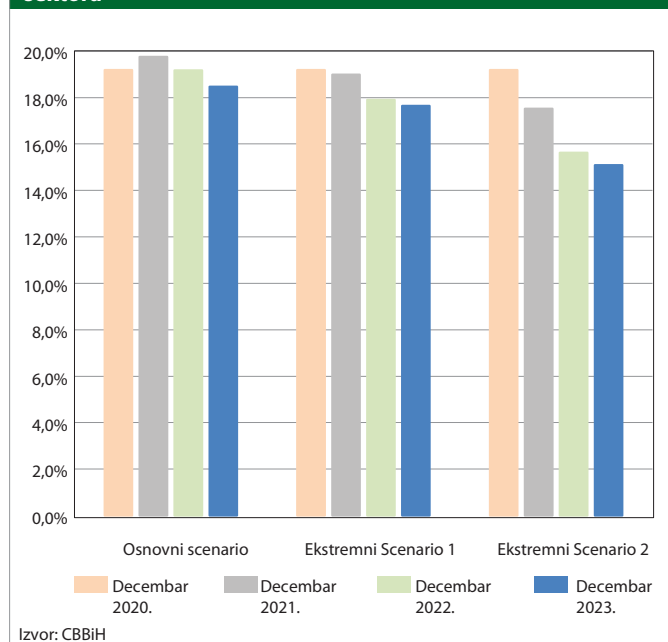
Utjecaj testova na stres na stopu adekvatnosti kapitala kvantifikovan je na osnovu početnog stanja na dan 31.12.2020. Iako će aktuelna situacija s pandemijom COVID-19 ostaviti posljedice po određene indikatore u bankarskom sektoru, poput kvaliteta kreditnog portfolija i profitabilnosti bankarskog sektora, pri postavljenim pretpostavkama u osnovnom scenariju bankarski sektor ne bi pretrpio značajnije smanjenje kapitalizovanosti u trogodišnjem periodu testiranja na stres. Posmatrajući rezultate testiranja na stres po pojedinačnim bankama, pored banke koja je i prema stvarnim podacima sa kraja 2020. godine imala stopu adekvatnosti kapitala nižu od regulatornog minimuma, pod pretpostavkom da banke ne bi

imale mogućnost dokapitalizacije, još jedna manja banka ne bi uspjela zadržati stopu adekvatnosti kapitala u propisanim regulatornim okvirima u trećoj godini osnovnog scenarija, a ukupne dokapitalizacijske potrebe ove dvije banke bi iznosile 36,4 miliona KM. Udio aktive ovih banaka u ukupnoj aktivni bankarskog sektora prema podacima sa kraja 2020. godine iznosi svega 5,2%, na osnovu čega se može konstatovati da u situaciji trenutnog šoka izazvanog pandemijom COVID-19 nisu identifikovani sistemski rizici po bankarski sektor u BiH.

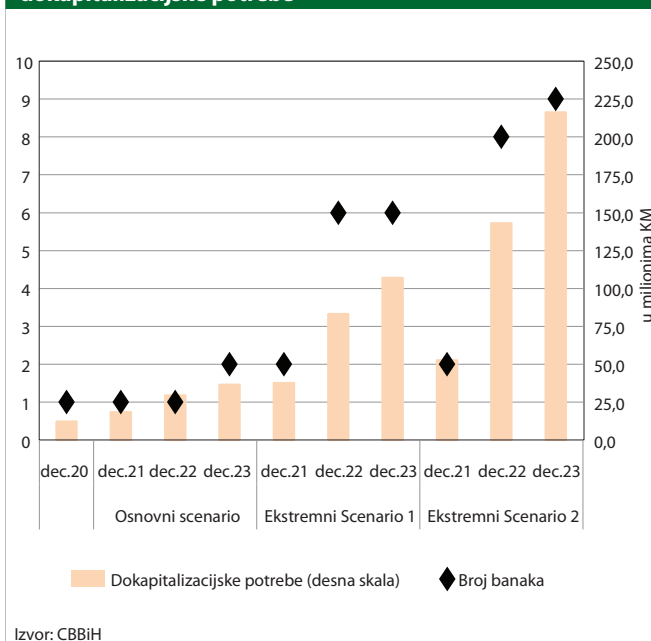
U slučaju materijalizacije šokova pretpostavljenih u ekstremnim scenarijima, bankarski sektor bi, prvenstveno

zahvaljujući postojećoj dobroj kapitalnoj osnovi, bio sposoban da apsorbira pretpostavljene šokove. U ekstremnom scenariju 1 stopa adekvatnosti kapitala na agregiranom nivou bi se smanjila sa početnih 19,2% na 17,6% (grafikon TO4.7). U ovom scenariju bi ukupno šest banaka došlo u situaciju da im stopa adekvatnosti kapitala bude niža od regulatornog minimuma već na kraju drugog perioda testiranja na stres. Ukupni kapital neophodan da bi se stope adekvatnosti kapitala ovih banaka vratile na regulatorni minimum od 12,0% u 2023. godini, iznosio bi 107 miliona KM. U ekstremnom scenariju 2, stopa adekvatnosti kapitala na agregiranom nivou pala bi na 15,1%, a ukupno devet banaka ne bi zadovoljilo minimalni propisani nivo kapitala. Dokapitalizacijske potrebe na nivou sistema bi iznosile 216,2 miliona KM, što predstavlja 0,6% bruto domaćeg proizvoda iz 2020. godine (grafikon TO4.8). I pored ovako snažnih šokova koji su pretpostavljeni u testovima na stres, bankarski sistem u cjelini bi zadržao stabilnost.

Grafikon TO4.7: Stopa adekvatnosti kapitala bankarskog sektora

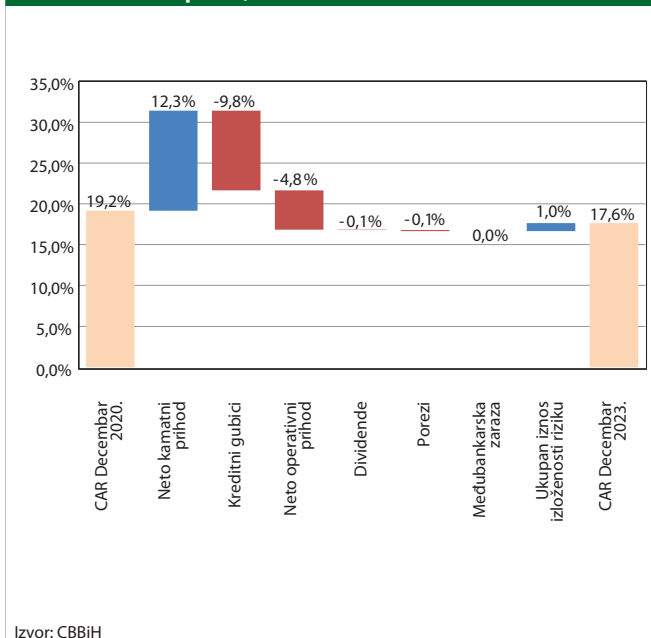

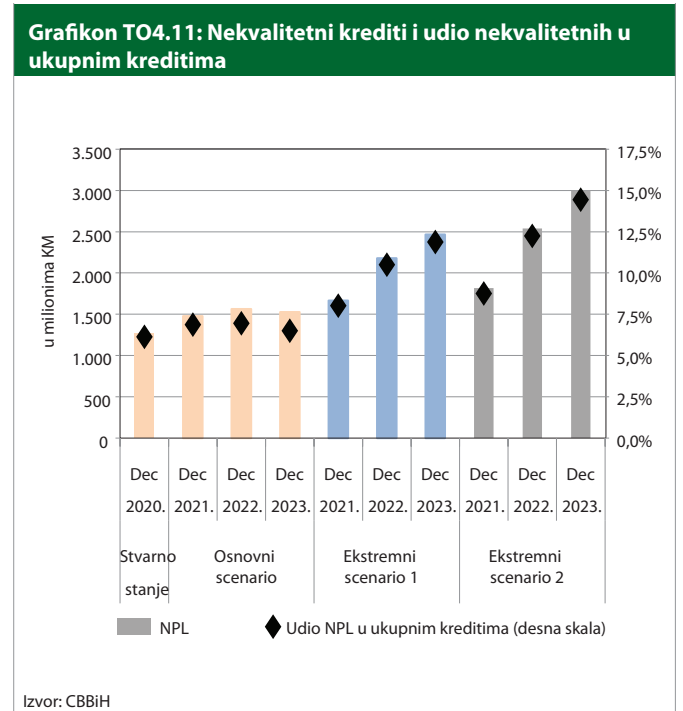
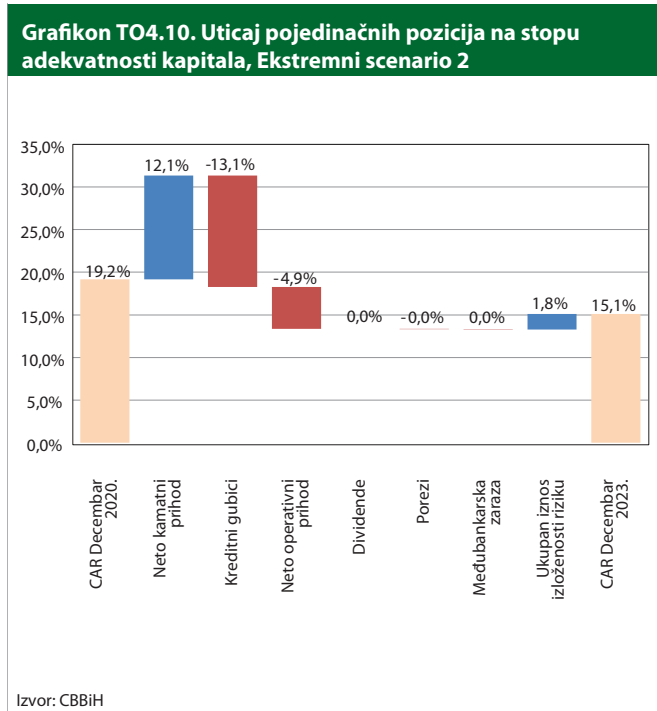
Grafikon TO4.8: Broj banaka sa nedostajućim kapitalom i dokapitalizacijske potrebe

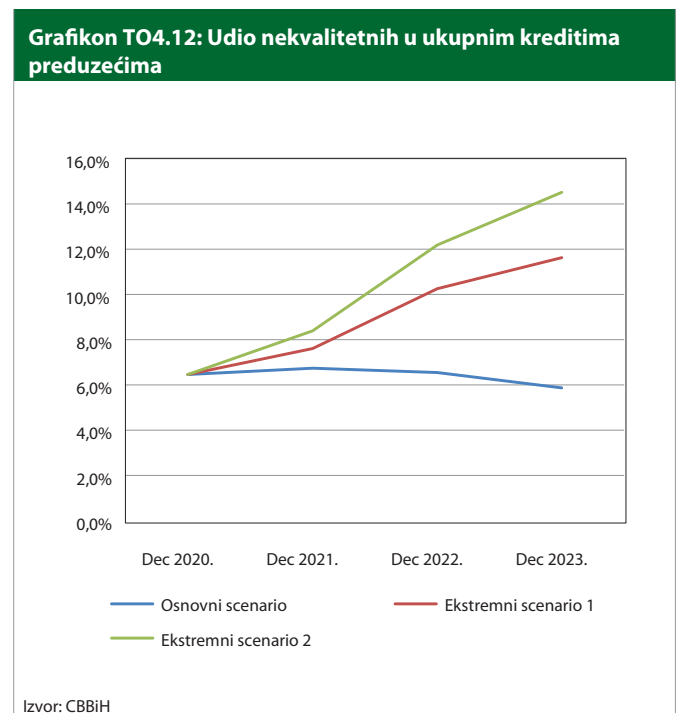
Na grafikonima TO4.9 i TO4.10 prikazan je doprinos pojedinih pozicija bilansa stanja i uspjeha na promjenu stope adekvatnosti kapitala na sistemskom nivou, kumulativno, u ekstremnim scenarijima, u periodu od kraja 2020. do kraja 2023. godine.

Grafikon TO4.9. Uticaj pojedinačnih pozicija na stopu adekvatnosti kapitala, Ekstremni scenario 1

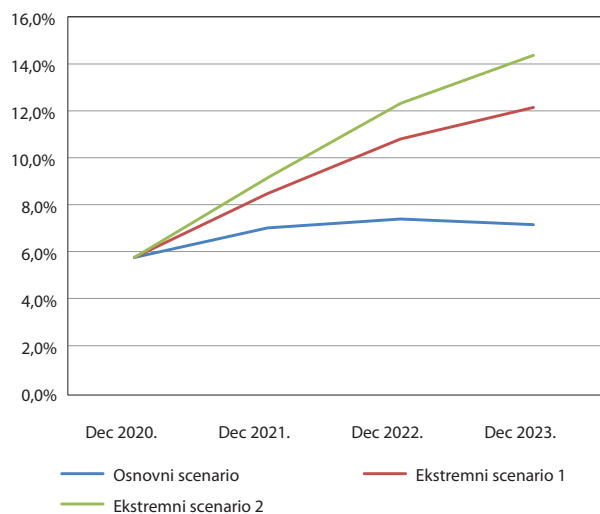

Kreditni rizik se u testovima na stres izdvaja kao najznačajniji rizik u bh. bankarskom sektoru. Rezultati testova na stres ukazuju da je kvalitet kreditnog portfolija veoma osjetljiv na promjene u makroekonomskim uslovima. Na pad stope adekvatnosti kapitala u trogodišnjem periodu dominantan uticaj imaju gubici po osnovu rasta rezervisanja usljed pogoršanja kvaliteta kreditnog portfolija. Indikator udio nekvalitetnih u ukupnim kreditima, kao osnovna mjera kreditnog rizika, u prve dvije godine osnovnog scenarija se blago pogoršava te posljedično rastu rezervisanja za kreditne gubitke. Njihov rast je posebno izražen u drugom periodu testiranja na stres, kao odgođeni efekat pandemije na rast nekvalitetnih kredita koji je bio usporen usljed primjene moratorija na otplatu kredita u prethodnom periodu. Predviđeni ekonomski oporavak bi se odrazio pozitivno na kvalitet kreditnog portfolija u trećoj godini testiranja na stres, te bi u konačnici na kraju 2023. godine osnovnog scenarija udio nekvalitetnih u ukupnim kreditima počeo da se smanjuje u odnosu na kraj 2022. godine. U ekstremnim scenarijima dolazi do značajnog rasta nivoa nekvalitetnih kredita, kao i udjela nekvalitetnih u ukupnim kreditima, kako u sektoru preduzeća tako i u sektoru stanovništva. Posljedično, banke će morati značajno povećati rezervisanja za kreditni rizik, što će se odraziti na njihovu profitabilnost. Na grafikonima od TO4.11 do TO4.13 prikazan je kvalitet kreditnog portfolija po godinama i scenarijima.

Grafikon TO4.13: Udio nekvalitetnih u ukupnim kreditima stanovništvu

Izvor: CBBiH

5.2. Nebankarski finansijski sektor

Sektor nebankarskih finansijskih institucija i dalje je slabo razvijen segment finansijskog tržišta, s veoma skromnim učešćem u ukupnoj aktivi finansijskih posrednika (tabela 5.1). Koronakriza nije ostavila značajnije posljedice u mikrokreditnom i lizing sektoru, djelimično i zbog toga što su ovi sektori bili tretirani privremenim mjerama agencija za bankarstvo. Najveći i najznačajniji segment nebankarskog finansijskog sektora, društva za osiguranje i reosiguranje, indirektno su pretrpila posljedice pandemije, koje se ogledaju u padu obračunatih premija u obje kategorije osiguranja, životnog i neživotnog.

Poslovanje mikrokreditnog sektora u 2020. godini karakteriše: rast aktive, rast bruto kreditnih plasmana, rast kapitala, ali istovremeno i rast vrijednosti kredita u kašnjenju te značajno pogoršanje finansijskog rezultata u odnosu na prethodnu godinu. Na kraju 2020. godine u BiH je poslovalo 28 mikrokreditnih organizacija (MKO), od čega 13 mikrokreditnih fondacija (MKF) i 15 mikrokreditnih

društava (MKD). U toku 2020. godine osnovano je jedno novo mikrokreditno društvo. Ukupna aktiva mikrokreditnog sektora na kraju 2020. godine veća je za 9,0% u odnosu na 2019. godinu, dok su krediti zabilježili rast od 10,2% (tabela 5.2). Od ukupnog iznosa mikrokredita, 97,5% je plasirano fizičkim licima, pri čemu je i dalje primarno finansiranje sektora poljoprivrede (30,2%), a zatim sektora uslužne djelatnosti (16,0%) i potreba za stanovanje (15,5%).

U 2020. godini, krediti koji u otplati kasne duže od jednog dana imaju učešće od 3,8% u ukupnom kreditnom portfoliju. Iako se indikator rizičnosti kreditnog portfolija mikrokreditnog sektora nalazi u okviru propisanog standarda od 5,0%, ovaj indikator je nešto lošiji u odnosu na prethodnu godinu. Krediti u kašnjenju preko 90 dana, takođe su blago porasli i čine 0,63% ukupnog kreditnog portfolija. Kašnjenje klijenata u otplati kreditnih obaveza uglavnom je posljedica negativnog uticaja pandemije „COVID 19“, bez obzira što su se privremene mjere za ublažavanje negativnih ekonomskih posljedica i očuvanja stabilnosti finansijskog sektora primjenjivale i na mikrokreditne organizacije.

U strukturi pasive, obaveze po uzetim kreditima predstavljaju osnovni izvor sredstava MKO i bilježe rast od 10,6% u odnosu na prethodnu godinu. Evidentna je značajnija izmjena strukture obaveza po uzetim kreditima u odnosu na prethodnu godinu, koja je prvenstveno rezultat izmjene ročnosti u MKO FBiH. Finalni efekat je smanjenje kratkoročnih obaveza po uzetim kreditima za čak 73,1%, i njihovo pretvaranje u dugoročne obaveze po uzetim kreditima, čiji rast je iznosio 32,6%. Ukupni kapital sektora na kraju 2020. godine zabilježio je povećanje od 7,5% u odnosu na prethodnu godinu, a višak prihoda nad rashodima iznosi 209,6 miliona KM (46,5% ukupnog kapitala) te i dalje predstavlja dominantan izvor kapitala.

Mikrokreditni sektor je na kraju 2020. godine ostvario pozitivan finansijski rezultat u visini od 23,63 miliona KM i zabilježio pad profitabilnosti od 30,5% u odnosu na 2019.

Tabela 5.2: Pojednostavljeni bilans stanja mikrokreditnih organizacija**u milionima KM**

Aktiva	2019.		2020.		Pasiva	2019.		2020.	
Novčana sredstva i plasmani drugim bankama	71,3		86,5		Obaveze po uzetim kreditima	517,0		571,8	
Kreditni	807,2		889,6			Ostale obaveze	52,5		55,0
Rezerve za kreditne gubitke	-7,7		-14,6		Kapital	419,9		451,2	
Ostala aktiva	118,5		116,5		UKUPNO	989,4		1.078,0	
UKUPNO	989,4		1.078,0						

zvor: FBA, ABRS, CBBiH

godinu. Ukupni prihodi iznosili su 177,23 miliona KM. Na slabiji rast ukupnih prihoda sektora (4,7%), u poređenju s prethodnim godinama, dominantan uticaj imali su ostvareni prihodi od naknada i ostali prihodi, čija je vrijednost u odnosu na prethodnu godinu niža za čak 53,6%. Kamatni prihodi i dalje su dominantan izvor prihoda sektora, te je i uz sve poteškoće u poslovanju finansijskih posrednika u 2020. godini, ostvaren njihov rast od 13,0%. Snažnom rastu kamatnih prihoda u najvećoj mjeri doprinose izrazito visoke kamatne stope. Prosječna ponderirana efektivna kamatna stopa na ukupne kredite u FBiH u 2020. godini je iznosila 23,98% i u RS-u 23,55%. Naročito su visoke efektivne kamatne stope na kratkoročne kredite koje su u 2020. godini ponovo zabilježile povećanje u oba bh. entiteta. Ukupni rashodi mikrokreditnog sektora iznosili su 149,96 miliona KM i zabilježili su povećanje od 12,9% u odnosu na prethodnu godinu. Porast ukupnih rashoda bio je pod uticajem rasta svih osnovnih stavki rashoda, pri čemu je najsnažniji uticaj imalo povećanje troškova rezerviranja za kreditne i druge gubitke od 7,64 miliona KM.

U 2020. godini evidentna je dodatna kontrakcija lizing sektora, pri čemu su ostvareni nešto bolji finansijski indikatori u odnosu na prethodnu godinu. Na kraju 2020. godine dozvolu za rad imala su četiri lizing društava. Ukupna aktiva lizing sektora iznosila je 343,8 miliona KM i zabilježila je rast od 6,4% u odnosu na prethodnu godinu. Na finansijski lizing odnosi se 80,4% vrijednosti ugovora o lizingu, a na poslove operativnog lizinga preostalih 19,6%. Vrijednost novozaključenih ugovora finansijskog i operativnog lizinga u 2020. iznosila je 164,8 miliona KM, što je za 16,4% manje u odnosu na prethodnu godinu. Sektor lizinga je na kraju 2020. godine ostvario pozitivan finansijski rezultat u iznosu od 4,3 miliona KM. Povratku u profitabilnu zonu sektora doprinio je rast operativnih prihoda od 8,7% te značajno smanjenje troškova rezervi za gubitke od 26,1%. Visoke troškove rezervi za gubitke u prethodnoj godini na nivou sektora, generiralo je jedno lizing društvo, koje je u 2020. godini prestalo s radom. Sektor lizinga je generalno veoma slabo razvijen, a osnovne aktivnosti ovog sektora predstavljaju određeni vid supstitucije klasičnih bankarskih kredita.

Na tržištu osiguranja nije bilo značajnijih promjena u odnosu na prethodnu godinu. Na kraju 2020. godine u BiH je poslovalo 25 društava za osiguranje i jedno društvo za reosiguranje. U toku godine, jedno osiguravajuće društvo pripojeno je drugom, što je znak da postepeno dolazi do

konsolidacije tržišta. Koronakriza je indirektno dovela do slabljenja aktivnosti na tržištu osiguranja. Usljed slabije kreditne aktivnosti bankarskog sektora te pogoršanja uslova na tržištu rada i rasta nezvjesnosti u pogledu razvoja epidemiološke situacije, trend rasta premije osiguranja iz prethodnih godina je u 2020. godini zaustavljen, a ukupna obračunata premija iznosila je 756,4 miliona KM, te je u odnosu na isti period prošle godine zabilježila smanjenje od 0,8%. Iako je zabilježen pad premije, usljed pada ekonomske aktivnosti u zemlji, udio premije u ukupnom BDP-u ostao je na približno istom nivou kao i prethodne godine (2,23% BDP-a). Od ukupne obračunate premije, na neživotna osiguranja se odnosi 79,3%, odnosno 600 miliona KM.

Slaba zastupljenost dobrovoljnih vrsta osiguranja i dalje predstavlja ključnu slabost i limitirajući faktor razvoja tržišta osiguranja u BiH. Najznačajniji udio u ukupnoj premiji osiguranja i dalje ima osiguranje od automobilske odgovornosti (preko 50,0%). Od značajnijih vrsta osiguranja u kategoriji neživotnog osiguranja, izuzev rasta osiguranja od automobilske odgovornosti i osiguranja imovine, evidentan je pad ostalih vrsta osiguranja. Posebno se ističe pad vrijednosti premije polica povezanih s osiguranjem kredita i jemstava te polica zdravstvenog osiguranja i osiguranja od nezgode. Obračunata premija na životna osiguranja je iznosila 156,4 miliona KM i zabilježila je smanjenje od 1,3% u odnosu na prethodnu godinu. Ukupne bruto isplaćene štete iznose 309,8 miliona KM i čine 41,0% ukupne obračunate premije.

Prema podacima CBBiH, osiguravajuća društva značajan dio imovine drže u visokolikvidnim i niskorizičnim vidovima imovine. Na računima komercijalnih banaka, osiguravajuća društva su držala 33,0% ukupne aktive u različitim formama depozita. Investicije u vrijednosne papire iznosile su 21,9% ukupne aktive, pri čemu se 73,6% investicija u vrijednosne papire odnosi na vladine vrijednosne papire.

U 2020. godini dozvolu za rad je imalo 35 investicijskih fondova, od čega 16 u FBiH i 19 u RS. Od ukupno 35 investicijskih fondova, 23 su otvoreni investicijski fondovi, dok su 12 fondova zatvoreni investicijski fondovi. Ukupna vrijednost neto imovine investicijskih fondova na kraju 2020. godine iznosila je 811,1 milion KM i manja je za 41 milion KM ili 4,8% u odnosu na kraj prethodne godine.

Ukupan promet na bh. berzama u 2020. godini je zabilježio rast vrijednosti prometa. Ukupan promet iznosio je 1.275,1 milion KM i u odnosu na isti period prošle godine veći je za 372 miliona KM ili 41,2%. Od ukupnog prometa na Sarajevskoj berzi (SASE) ostvareno je 541,1 milion KM, odnosno 42,3%, a na Banjalučkoj berzi (BLSE) 734,0 miliona KM ili 57,7%. U 2020. godini Sarajevska berza je zabilježila povećanje prometa za 25,6% ili za 110,1 milion KM dok je promet na Banjalučkoj berzi porastao za 261,9 miliona KM ili 55,5%.

Rast prometa na bh. berzama u 2020. godini u značajnoj mjeri je generisan snažnijim aktivnostima na primarnom tržištu dužničkih instrumenata. Sektor vlade, kao glavni pokretač aktivnosti u ovom segmentu tržišta, u velikoj mjeri je povećao intenzitet zaduživanja na domaćem tržištu kapitala pod pritiskom pojačanih potreba za osiguranjem finansijske pomoći domaćim sektorima u prevazilaženju negativnih posljedica pandemije koronavirusa. Ukupna tržišna kapitalizacija u BiH na kraju 2020. godine iznosi 9.312 miliona KM i gotovo je nepromijenjena u odnosu na prethodnu godinu (-0,6%), međutim, na berzama su evidentna oprečna kretanja. Smanjenje tržišne kapitalizacije na SASE iznosilo je 278 miliona KM (5,9%), dok je povećanje tržišne kapitalizacije na BLSE iznosilo 225 miliona KM (5,0%) u odnosu na kraj 2019. godine.

6. Finansijska infrastruktura

6.1. Platni sistemi

Centralna banka BiH je u 2020. godini uspješno izvršavala svoju zakonsku obavezu održavanja odgovarajućih platnih sistema. Platni promet se odvijao nesmetano kroz sisteme žirokliringa i bruto poravnanja u realnom vremenu (RTGS). Održavani su Centralni registar kredita (CRK) i Jedinstveni registar računa poslovnih subjekata (JRRPS), a realizacija transakcija putem međunarodnog kliringa plaćanja s inostranstvom se odvijala nesmetano. Tokom godina, platni sistemi se kontinuirano dograđuju radi ispunjavanja svih neophodnih tehnoloških i sigurnosnih standarda, a najveći iskorak je napravljen u 2019. godini kada je žirokliring sistem usklađen s načinom rada u Evropskoj uniji (EU) te je na taj način stvorena pretpostavka za bržu integraciju platnih sistema CBBiH u EU tokove.

U toku 2020. godine zabilježen je neznatan rast broja transakcija ali istovremeno i pad ukupne vrijednosti svih transakcija kroz platne sisteme žirokliringa i RTGS-a. Ukupna vrijednost međubankarskih transakcija u platnom prometu u 2020. smanjena je za 14,5%, što bi mogla biti posljedica smanjenja ekonomske aktivnosti u zemlji uzrokovane krizom koja je izazvana izbijanjem pandemije koronavirusa. Ukupan broj transakcija je veći za 0,4% u odnosu na prethodnu godinu. Prvih deset banaka u BiH po obimu transakcija je u 2020. godini učestvovalo u ukupnom broju RTGS i žirokliring međubankarskih transakcija sa 73,33%, što je neznatno povećanje u odnosu na 2019. godinu.

Tabela 6.1: Transakcije u međubankarskom platnom prometu

Godina	Ukupan broj transakcija, u milionima	Ukupan promet, milioni KM	Prosječni dnevni promet, milioni KM	BDP/prosječan dnevni promet
2005.	22,9	36.195	140,3	122
2006.	24,9	47.728	185,0	104
2007.	28,4	60.193	234,2	93
2008.	29,6	70.345	272,7	91
2009.	29,0	64.458	251,8	95
2010.	31,8	67.779	263,7	94
2011.	32,5	76.653	298,3	87
2012.	33,8	81.533	318,5	81
2013.	35,8	76.605	298,1	88
2014.	37,9	87.859	341,9	79
2015.	39,1	85.106	326,1	87
2016.	40,0	88.380	338,6	86
2017.	41,1	96.243	370,2	85
2018.	42,3	102.670	393,4	83
2019.	43,6	123.046	471,4	74
2020.	43,8	105.132	398,2	85

Izvor: CBBiH, BHAS

Tabela 6.2. Koncentracija transakcija u međubankarskom platnom prometu (HHI)

Period	10 banaka sa najvećim učešćem	
	Broj transakcija	Vrijednost transakcija
Decembar 2008.	1.271	1.381
Decembar 2009.	1.233	1.413
Decembar 2010.	1.256	1.346
Decembar 2011.	1.230	1.287
Decembar 2012.	1.278	1.295
Decembar 2013.	1.337	1.378
Decembar 2014.	1.350	1.310
Decembar 2015.	1.314	1.305
Decembar 2016.	1.307	1.322
Decembar 2017.	1.320	1.349
Decembar 2018.	1.344	1.335
Decembar 2019.	1.397	1.471
Decembar 2020.	1.352	1.249

Izvor: CBBiH

S druge strane, smanjeno je učešće prvih deset banaka u ukupnoj vrijednosti transakcija sa 78,94% u 2019. godini na 76,24% u 2020. godini.

Pad vrijednosti ukupnih transakcija u platnom prometu u 2020. godini i sporija cirkulacija novca dovela je do povećanja broja dana koji su potrebni da bi se izvršile transakcije u vrijednosti godišnjeg nominalnog BDP-a (tabela 6.1.). Trend opadanja broja unutarbankarskih transakcija i povećanja broja međubankarskih transakcija je nastavljen i u 2020. godini. Iako je broj unutarbankarskih transakcija smanjen za 5,2%, a međubankarskih povećan za 0,3% u odnosu na isti period prošle godine, unutarbankarske transakcije su i dalje dominantne u odnosu na ukupan broj transakcija sa 55,0% (53,9 miliona transakcija), dok je udio broja međubankarskih transakcija 45,0% (43,7 miliona transakcija). Vrijednost unutarbankarskih transakcija u 2020. godini je iznosila 100,4 milijarde KM ili 49,0% od ukupne vrijednosti platnog prometa, dok je vrijednost međubankarskih transakcija iznosila 105 milijardi KM ili 51,0%.

U tabeli 6.2. prikazane su vrijednosti Herfindahl-Hirschmanovog indeksa (HHI ¹⁹) koji ilustruje koncentraciju ukupnog broja i vrijednosti međubankarskih transakcija u platnom prometu za 10 banaka s najvećim učešćem u oba platna sistema (žirokliring i RTGS). Iako se većina međubankarskog platnog prometa odvija između manjeg

broja velikih banaka, vrijednosti HHI indeksa ukazuju na umjerenu koncentraciju međubankarskih platnih transakcija i nepostojanje sistemskih rizika u platnim sistemima. U 2020. godini zabilježeno je smanjenje HHI indeksa kako prema broju, tako i prema vrijednosti transakcija za deset banaka s najvećim učešćem u platnom prometu, što ukazuje na manji rizik koncentracije.

CBBiH je u 2020. godini nastavila održavati CRK, koji je tokom godine u realnom vremenu ažuriralo 77 institucija, čime se finansijskim institucijama korisnicima ove baze podataka obezbjeđuju podaci o kreditnoj istoriji i trenutnoj zaduženosti njihovih postojećih ili potencijalnih klijenata i na taj način omogućava da kvalitetnije procijene rizike prilikom donošenja odluka o odobravanju plasmana. CBBiH je takođe nastavila održavati i Jedinstveni registar računa poslovnih subjekata (JRRPS) u BiH u kojem je na kraju 2020. godine bilo evidentirano 240.131 aktivnih i 97.410 blokiranih računa. Nakon nadogradnje sistema krajem 2018. godine, JRRPS sadrži sve račune poslovnih subjekata koji platni promet u BiH obavljaju preko računa otvorenih u bankama i CBBiH. JRRPS prvenstveno koristi komercijalnim bankama, poreznim organima, organima uprave, organima za provođenje zakona te ostalim nivoima vlasti prilikom otkrivanja finansijskih struktura i transakcija koje kompanije i pojedinci mogu iskoristiti na nezakonit način, npr. za izbjegavanje plaćanja poreza, pranje novca i sl. Registar, takođe, pruža informacije svim pravnim i fizičkim licima koja naplatu svojih potraživanja moraju tražiti prinudnim putem preko ovlaštenih institucija.

Međunarodni kliring plaćanja između banaka iz BiH i Republike Srbije nastavljen je i u 2020. godini, te je kroz sistem izvršeno ukupno 10.622 platna naloga čija je vrijednost bila 235,1 milion eura, što ukazuje na aktivno korištenje ove platforme za poravnanje platnih transakcija.

¹⁹ HHI je mjera koncentracije i računa se kao suma kvadrata pojedinačnih učešća u posmatranom segmentu. Indeks ispod 1.000 poena ukazuje na nekoncentrisanost, od 1.000 do 1.800 poena umjerenu, od 1.800 do 2.600 poena na visoku koncentraciju, preko 2.600 se smatra veoma visokom koncentracijom do maksimalnih 10.000 kada je koncentracija monopolska.

6.2. Regulatorni okvir

Za nastavak harmonizacije regulatornog okvira izuzetno je važno usvajanje novog Zakona o osiguranju depozita u bankama Bosne i Hercegovine koji je stupio na snagu dana 17. juna 2020. godine ("Službeni glasnik BiH", br. 32/20). U odnosu na prethodni zakon, u novom zakonu ističu se tri važne izmjene: obaveza članstva u programu osiguranja depozita za svaku banku kojoj je izdana dozvola za rad od nadležne agencije za bankarstvo; uvođenje novog mandata Agenciji za osiguranje depozita BiH, da sredstvima Fonda za osiguranje depozita učestvuje u procesu restrukturiranja banaka u određenim slučajevima definisanim ovim zakonom i zakonima o bankama; skraćivanje roka za isplatu deponenata usljed oduzimanja dozvole za rad banci članici na 20 radnih dana umjesto dosadašnjih 90 dana.

U 2020. godini stupili su na snagu novi regulatorni propisi koji se odnose na poslovanje banaka: odluke agencija za bankarstvo o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka kojima se propisuju pravila za upravljanje kreditnim rizikom, način raspoređivanja izloženosti u nivoe kreditnog rizika i utvrđivanje očekivanih kreditnih gubitaka te prihvatljiv kolateral za potrebe utvrđivanja očekivanih kreditnih gubitaka i ograničenja najveće dopuštene izloženosti u odnosu na priznati kapital.

Agencije za bankarstvo su krajem marta 2020. godine donijele odluke o privremenim mjerama koje banke primjenjuju s ciljem ublažavanja negativnih ekonomskih posljedica uzrokovanih pojavom koronavirusa. Bankama je omogućeno da odobravaju olakšice klijentima koji su direktno ili indirektno pogođeni negativnim efektima pandemije u vidu moratorija, odnosno odgađanje plaćanja kreditnih obaveza. Istovremeno, propisana su pravila za upravljanje kreditnim rizikom i poduzimanje preventivnih mjera s ciljem očuvanja kapitala, koje uključuju zadržavanje dobiti iz 2019. godine, odgodu ili otkazivanje isplate dividende i bonusa te mogućnost korištenja zaštitnog sloja kapitala. Nakon isteka šest mjeseci, novim odlukama o privremenim mjerama prolongiran je period u kome klijenti podnose zahtjeve za olakšicama u otplati kredita bankama, do kraja 2020. godine. U toku 2021. godine rokovi za podnošenje zahtjeva klijenata su prolongirani do kraja prvog polugodišta, uz konačan istek mjera s krajem 2021. godine. Odluke o privremenim mjerama donesene su i za mikrokreditne organizacije i lizing društva.

Pored privremenih mjera, u cilju očuvanja poslovanja i finansijskog zdravlja banaka za vrijeme trajanja pandemije koronavirusa, agencije za bankarstvo su u toku 2020. godine donijele odluke kojima su relaksirani minimalni zahtjevi za upravljanje deviznim rizikom i rizikom likvidnosti te kriteriji u pogledu minimalne stope rezervisanja za očekivane kreditne gubitke za dugoročne izloženosti odobrene za vrijeme pandemije u cilju podsticanja privrednog rasta i razvoja i smanjenja nezaposlenosti u zemlji. U 2021. godini, agencije su nastavile proces usklađivanja bankarske regulative i nadzora nad bankama u BiH sa regulatornim okvirom EU.

U septembru 2020. godine, potpisan je Memorandum o razumijevanju između Hrvatske narodne banke (HNB) i Agencije za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine (FBA), Agencije za bankarstvo Republike Srpske (ABRS) i Centralne banke Bosne i Hercegovine (CBBiH). Ovaj memorandum zapravo je određeni vid nadogradnje na prethodni Sporazum o saradnji i razmjeni informacija u oblasti nadzora nad poslovanjem banaka, koji je postignut još 2003. godine, a predstavlja platformu za unapređenje i proširenje saradnje nadležnih institucija nakon ulaska Republike Hrvatske u mehanizam deviznog kursa (ERM II).

Zastoj u funkcionisanju Komisije za vrijednosne papire u FBiH, koji datira iz 2019. godine, nije se uspio prevazići u toku 2020. godine. Početkom jula 2021. na Predstavničkom domu Parlamenta FBiH imenovani su članovi Komisije, što bi moglo predstavljati naznaku skorog rješenja ovog pitanja.

Statistički dodatak

Tabela A1: Promjene suverenog rejtinga

Država	Datum promjene	Standard & Poor's rejting		
		Dugoročni	Izgled	Kratkoročni
Grčka	do 2009.	A	Stabilan	A-1
	09.01.2009.	A	Negativan, posmatranje	A-1
	14.01.2009.	A	Stabilan	A-2
	07.12.2009.	A	Negativan, posmatranje	A-2
	16.12.2009.	BBB+	Negativan, posmatranje	A-2
	16.03.2010.	BBB+	Negativan	A-2
	27.04.2010.	BB+	Negativan	B
	02.12.2010.	BB+	Negativan, posmatranje	BB+
	29.03.2011.	BB-	Negativan, posmatranje	B
	09.05.2011.	B	Negativan, posmatranje	C
	13.06.2011.	CCC	Negativan	C
	27.07.2011.	CC	Negativan	C
	05.02.2012.	CCC	Stabilan	C
	27.02.2012.	SD	NM	SD
	02.05.2012.	CCC	Stabilan	C
	07.08.2012.	CCC	Negativan	C
	05.12.2012.	SD	-	SD
	18.12.2012.	B-	Stabilan	B
	28.01.2015.	B-	Negativan, posmatranje	B
	15.04.2015.	CCC+	Negativan	C
	22.01.2016.	B-	Stabilan	B
	19.01.2018.	B	Pozitivan	B
	25.06.2018.	B+	Pozitivan	B
25.11.2019.	BB-	Pozitivan	B	
24.04.2020.	BB-	Stabilan	B	
23.04.2021.	BB	Pozitivan	B	
Irska	do 2009.	AAA	Stabilan	A-1+
	09.01.2009.	AAA	Negativan	A-1+
	30.03.2009.	AA+	Negativan	A-1+
	08.06.2009.	AA	Negativan	A-1+
	24.08.2010.	AA-	Negativan	A-1+
	23.11.2010.	A	Negativan, posmatranje	A-1
	02.02.2011.	A-	Negativan, posmatranje	A-2
	01.04.2011.	BBB+	Stabilan	A-2
	05.12.2011.	BBB+	Negativan, posmatranje	A-2
	13.01.2012.	BBB+	Negativan	A-2
	11.02.2013.	BBB+	Stabilan	A-2
	07.12.2013.	BBB+	Pozitivan	A-2
	06.06.2014.	A-	Pozitivan	A-2
	05.12.2014.	A	Stabilan	A-1
	05.06.2015.	A+	Stabilan	A-1
	29.11.2019.	AA-	Stabilan	A-1+
	Portugal	do 2009.	AA-	Stabilan
13.01.2009.		AA-	Negativan, posmatranje	A-1+
21.01.2009.		A+	Stabilan	A-1
07.10.2009.		A+	Negativan	A-1
27.04.2010.		A-	Negativan	A-2
30.11.2010.		A-	Negativan, posmatranje	A-2
24.03.2011.		BBB	Negativan, posmatranje	A-2
29.03.2011.		BBB-	Negativan	A-3
05.12.2011.		BBB-	Negativan, posmatranje	A-3
13.01.2012.		BB	Negativan	B
06.03.2013.		BB	Stabilan	B
05.07.2013.		BB	Negativan	B
09.05.2014.		BB	Stabilan	B
20.03.2015.		BB	Pozitivan	B
18.09.2015.		BB+	Stabilan	B
15.09.2017.		BBB-	Stabilan	A-3
15.03.2019.		BBB	Stabilan	A-2
13.09.2019.		BBB	Pozitivan	A-2
24.04.2020.		BBB	Stabilan	A-2

Tabela A1: Promjene suverenog rejtinga

Država	Datum promjene	Standard & Poor's rejting		
		Dugoročni	Izgled	Kratkoročni
Španija	do 2009.	AAA	Stabilan	A-1+
	12.01.2009.	AAA	Negativan, posmatranje	A-1+
	19.01.2009.	AA+	Stabilan	A-1+
	09.12.2009.	AA+	Negativan	A-1+
	28.04.2010.	AA	Negativan	A-1+
	05.12.2011.	AA-	Negativan, posmatranje	A-1+
	13.01.2012.	A	Negativan	A-1
	26.04.2012.	BBB+	Negativan	A-2
	10.10.2012.	BBB-	Negativan	A-3
	23.05.2014.	BBB	Stabilan	A-2
	02.10.2015.	BBB+	Stabilan	A-2
	01.04.2017.	BBB+	Pozitivan	A-2
	23.03.2018.	A-	Pozitivan	A-2
	20.09.2019.	A	Stabilan	A-1
18.09.2020.	A	Negativan	A-1	
Italija	do 2009.	A+	Stabilan	A-1+
	20.05.2011.	A+	Negativan	A-1+
	20.09.2011.	A	Negativan	A-1
	05.12.2011.	A	Negativan, posmatranje	A-1
	13.01.2012.	BBB+	Negativan	A-2
	09.07.2013.	BBB	Negativan	A-2
	05.12.2014.	BBB-	Stabilan	A-3
	27.10.2017.	BBB	Stabilan	A-2
	26.10.2018.	BBB	Negativan	A-2
	23.10.2020.	BBB	Stabilan	A-2
Kipar	do 2009.	A+	Stabilan	A-1
	21.07.2010.	A+	Negativan, posmatranje	A-1
	16.11.2010.	A	Negativan	A-1
	30.03.2011.	A-	Negativan	A-2
	29.07.2011.	BBB	Negativan, posmatranje	A-2
	12.08.2011.	BBB+	Negativan, posmatranje	A-2
	27.10.2011.	BBB	Negativan, posmatranje	A-3
	13.01.2012.	BB+	Negativan	B
	01.08.2012.	BB	Negativan, posmatranje	B
	17.10.2012.	B	Negativan, posmatranje	B
	20.12.2012.	CCC+	Negativan	C
	21.03.2013.	CCC	Negativan	C
	10.04.2013.	CCC	Stabilan	C
	28.06.2013.	SD	-	SD
	03.07.2013.	CCC+	Stabilan	C
	29.11.2013.	CCC+	Stabilan	B
	25.04.2014.	B	Pozitivan	B
	24.10.2014.	B+	Stabilan	B
	27.03.2015.	B+	Pozitivan	B
	25.09.2015.	BB-	Pozitivan	B
18.03.2017.	BB+	Stabilan	B	
15.09.2017.	BB+	Pozitivan	B	
14.09.2018.	BBB-	Stabilan	A-3	

Izvor: Standard & Poor's

Tabela A2: Indeks cijena nekretnina

		Sarajevo	Mostar	Zenica	Tuzla	UKUPNO
2006.	Q1	69	72	53		68
	Q2	74	71	49		71
	Q3	73	70	52		70
	Q4	80	60	55		74
2007.	Q1	87	73	56		83
	Q2	98	76	67		93
	Q3	108	73	72		98
	Q4	117	77	74		105
2008.	Q1	125	85	78	95	112
	Q2	133	82	84	98	119
	Q3	132	83	88	106	120
	Q4	138	87	99	107	126
2009.	Q1	129	104	101	97	120
	Q2	120	101	100	100	114
	Q3	115	105	100	107	112
	Q4	111	104	93	115	109
2010.	Q1	111	100	99	112	108
	Q2	111	110	101	110	110
	Q3	107	104	99	105	106
	Q4	106	106	107	104	106
2011.	Q1	105	107	105	97	105
	Q2	105	103	107	89	103
	Q3	104	98	102	91	102
	Q4	105	104	102	89	103
2012.	Q1	105	112	101	102	106
	Q2	104	101	109	96	103
	Q3	101	104	95	94	100
	Q4	100	101	103	96	100
2013.	Q1	101	108	105	93	102
	Q2	99	109	104	90	100
	Q3	98	105	97	94	99
	Q4	97	109	106	90	99
2014.	Q1	98	104	98	95	99
	Q2	96	102	97	93	97
	Q3	98	94	99	99	98
	Q4	98	96	101	92	98
2015.	Q1	98	101	100	98	99
	Q2	101	99	99	101	101
	Q3	99	103	102	100	100
	Q4	102	97	99	100	101
2016.	Q1	99	94	97	96	98
	Q2	100	97	104	99	100
	Q3	102	114	101	96	104
	Q4	103	113	104	98	104
2017.	Q1	104	110	104	97	104
	Q2	104	96	105	97	103
	Q3	104	104	104	103	104
	Q4	107	93	105	100	104
2018.	Q1	108	103	103	100	106
	Q2	109	110	102	100	108
	Q3	109	104	102	102	107
	Q4	109	106	102	104	108
2019.	Q1	111	105	106	103	110
	Q2	113	110	109	109	112
	Q3	112	109	113	109	112
	Q4	115	108	107	108	113
2020.	Q1	117	109	112	110	115
	Q2	117	122	125	103	117
	Q3	117	113	123	118	117
	Q4	118	106	121	117	117

Izvor: CBBiH

Napomena: U odnosu na indeks cijena nekretnina prikazan u Izvještaju za 2019. godinu promijenjen je bazni period.

Tabela A3: Glavne stavke vanjskotrgovinske razmjene roba

Naziv	Vrijednost izvoza, milioni BAM	Vrijednost izvoza, milioni BAM	Indeks izvoznih cijena	Nominalni rast izvoza, u %	Promjena vrijednosti izvoza (u procentnim poenima)	
	2019.	2020.	I - XII 2020 I - XII 2019	4 = 2/1	Cjenovni efekat	Efekat obima izvoza
	1	2	3	4 = 2/1	5	6
Bazni metali i proizvodi od baznih metala	2.100,1	1.740,0		-17,1		
Od čega: Željezo i čelik	575,5	458,5	93,0	-20,3	-7,0	-13,3
Proizvodi od željeza i čelika	780,1	723,4	96,0	-7,3	-4,0	-3,3
Aluminij i proizvodi od aluminija	542,9	363,1	95,5	-33,1	-4,3	-29,2
Mašine, aparati, mehanički i električni uređaji	1.590,2	1.582,7		-0,5		
Mašine, aparati i mehanički uređaji, kotlovi; njihovi dijelovi	804,3	768,5	98,1	-4,4	-1,9	-2,5
Električne mašine i oprema i njihovi dijelovi; aparati za snimanje ili reprodukciju zvuka, televizijski aparati za snimanje ili reprodukciju slike i zvuka i dijelovi i pribor za te proizvode	785,9	814,1	102,0	3,6	2,0	1,6
Razni proizvodi	1.114,8	1.127,4		1,1		
Od čega: Namještaj; nosači madraca; oprema za krevete i slični proizvodi; svjetiljke i druga rasvjetna tijela koja nisu spomenuta niti uključena na drugom mjestu; svjetleći znakovi, osvijetljene pločice sa natpisom; montažne zgrade	1.007,3	1.021,6	101,0	1,4	1,0	0,4
Proizvodi mineralnog porijekla	1.070,0	870,2		-18,7		
Od čega: Mineralna goriva, mineralna ulja i proizvodi njihove destilacije; električna energija; bitumenske tvari; mineralni voskovi	929,2	713,8	93,2	-23,2	-6,8	-16,4
Proizvodi hemijske industrije ili srodnih industrija	936,5	783,0		-16,4		
Anorganski hemijski proizvodi; organski i anorganski jedinjenja plemenitih metala, metala koji se rijetko nalaze, radioaktivnih elemenata i izotopa	622,4	506,3	90,0	-18,7	-10,0	-8,7
Drvo i proizvodi od drveta	756,3	718,3		-5,0		
Drvo i proizvodi od drveta; drveni ugalj	751,8	714,0	98,2	-5,0	-1,8	-3,2
	Vrijednost uvoza, milioni BAM	Vrijednost uvoza, milioni BAM	Indeks uvoznih cijena	Nominalni rast uvoza, u %	Promjena vrijednosti uvoza (u procentnim poenima)	
	2019.	2020.	I - XII 2020 I - XII 2019		Cjenovni efekat	Efekat obima uvoza
Proizvodi mineralnog porijekla	2.882,3	1.747,2		-39,4		
Od čega: Mineralna goriva, mineralna ulja i proizvodi njihove destilacije; električna energija; bitumenske tvari; mineralni voskovi	2.731,8	1.638,5	90,0	-40,0	-10,0	-30,0
Mašine, aparati, mehanički i električni uređaji	2.758,6	2.516,5		-8,8		
Mašine, aparati i mehanički uređaji, kotlovi; njihovi dijelovi	1.603,6	1.349,5	95,4	-15,8	-4,6	-11,2
Električne mašine i oprema i njihovi dijelovi; aparati za snimanje ili reprodukciju zvuka, televizijski aparati za snimanje ili reprodukciju slike i zvuka i dijelovi i pribor za te proizvode	1.155,0	1.166,9	101,0	1,0	1,0	0,0
Bazni metali i proizvodi od baznih metala	2.152,7	1.997,9		-7,2		
Od čega: Proizvodi od željeza i čelika	621,7	554,8	96,3	-10,8	-3,7	-7,1
Željezo i čelik	510,9	491,9	98,2	-3,7	-1,8	-2,0
Aluminij i proizvodi od aluminija	411,8	371,7	92,2	-9,7	-7,8	-2,0
Proizvodi hemijske industrije ili srodnih industrija	1.752,5	1.681,8	98,2	-4,0	-1,8	-2,2
Anorganski hemijski proizvodi; organski i anorganski jedinjenja plemenitih metala, metala koji se rijetko nalaze, radioaktivnih elemenata i izotopa	150,9	68,4	86,0	-54,6	-14,0	-40,6
Od čega: Farmaceutski proizvodi	632,9	665,9	103,0	5,2	3,0	2,2
Eterična ulja i smole; parfimerijski, kozmetički ili toaletni proizvodi	245,9	213,3	95,3	-13,2	-4,7	-8,5
Razni proizvodi hemijske industrije	169,5	190,7	105,0	12,5	5,0	7,5
Prehrambene prerađevine	1.658,4	1.603,8		-3,3		
Proizvodi od žitarica, brašna, skroba ili mlijeka; poslastičarski proizvodi	231,9	231,0	99,1	-0,4	-0,9	0,5
Razni prehrambeni proizvodi	285,3	295,9	102,2	3,7	2,2	1,5
Pića, alkoholi i sirće	357,0	308,1	97,0	-13,7	-3,0	-10,7
Ostaci i otpaci od prehrambene industrije; pripremljena životinjska hrana	197,2	193,1	98,3	-2,1	-1,7	-0,4

Izvor: BHAS, CBBiH

Tabela A4: Indikatori finansijskog zdravlja

Period	Broj banaka	Kapital			Kvalitet aktive			Profitabilnost				Likvidnost				Devizni rizik		
		Osnovni kapital prema ukupnom iznosu izloženosti riziku	Regulatorni kapital prema ukupnom iznosu izloženosti riziku	Kapital prema ukupnoj aktivni	Nekvalitetna aktiva prema ukupnoj aktivni	Nekvalitetni krediti u manjini za rezervisanja prema osnovnom kapitalu	Nekvalitetni krediti prema ukupnim kreditima	Povrat na prosječnu aktivu	Povrat na prosječni kapital	Neto prihod od kamata prema ukupnom prihodu	Nekamatni rashodi prema ukupnom prihodu	Likvidna sredstva prema ukupnim sredstvima	Likvidna sredstva prema kratkoročnim finansijskim obavezama	Depoziti prema kreditima	Kratkoročne finansijske prema ukupnim finansijskim obavezama	Indeksirani i krediti u stranim valutama prema ukupnim kreditima	Obaveze u stranim valutama prema ukupnim finansijskim obavezama	Neto otvorena pozicija
2009.	30	12,39	16,07	10,72	3,92	25,46	5,87	0,09	0,84	61,54	97,38	30,94	52,95	85,57	66,10	73,89	69,17	1,70
2010.	29	12,64	16,17	11,77	8,14	42,01	11,42	-0,60	-5,49	60,06	108,96	28,99	49,71	86,26	66,85	70,05	66,97	4,37
2011.	29	13,57	17,07	13,61	8,79	25,92	11,80	0,67	5,78	63,87	86,52	27,19	46,67	84,89	68,14	66,86	66,16	15,99
2012.	28	14,06	17,00	14,21	10,26	30,05	13,47	0,60	4,91	63,67	87,35	25,43	44,05	84,38	67,92	63,14	65,24	5,35
2013.	27	15,23	17,84	14,37	11,42	30,97	15,12	-0,18	-1,42	62,29	101,22	26,38	46,23	87,17	67,26	62,87	63,77	6,69
2014.	26	14,35	16,26	14,38	10,55	27,92	14,17	0,65	5,16	61,59	85,74	26,78	46,14	92,42	68,46	62,26	62,68	10,23
2015.	26	13,76	14,86	14,10	10,14	26,88	13,71	0,30	2,03	62,04	94,53	26,48	44,04	96,89	70,69	67,09	60,29	8,97
2016.	23	15,03	15,82	14,35	8,43	18,48	11,78	1,08	7,30	60,40	80,75	27,21	44,09	101,73	72,82	62,57	57,43	1,67
2017.	23	14,77	15,68	14,01	7,16	14,35	10,05	1,46	10,17	58,31	73,34	28,37	44,31	105,06	75,17	60,06	55,15	-0,23
2018.	23	16,49	17,53	13,18	6,27	12,15	8,77	1,31	9,65	58,83	74,00	29,74	44,66	109,59	77,34	56,66	53,28	2,24
2019.	23	17,47	18,02	12,84	5,25	9,91	7,41	1,37	10,44	56,79	71,04	29,64	45,53	112,71	75,33	53,87	50,67	3,53
2020.	23	18,08	19,18	12,52	4,03	7,83	6,12	0,76	6,01	56,03	83,00	29,11	42,75	120,71	78,51	53,95	48,12	4,43

Izvor: CBBiH

Tabela A5: Statusne promjene u bankama u periodu od 2001.-2020. godine

Broj	Banka	Vrsta promjene	Datum promjene
1	Sparkasse Bank d.d. Bosna i Hercegovina Sarajevo	Sparkasse Bank d.d. Sarajevo promijenila ime u Sparkasse Bank d.d. BiH Sarajevo	Q3 2014
	Sparkasse Bank d.d. Sarajevo	ABS banka d.d. Sarajevo promijenila ime u Sparkasse Bank d.d. Sarajevo	Q3 2009
	ABS banka d.d. Sarajevo	Postala članica Steiermaerkische Bank und Sparkassen AG, Erste Group	Q4 2006
	Šeh-in banka d.d. Zenica	Pripojena ABS banci d.d. Sarajevo	Q2 2002
2	Bosna Bank International (BBI) d.d. Sarajevo		
3	Privredna banka Sarajevo d.d. Sarajevo	BOR banka d.d. Sarajevo promijenila ime u Privredna banka Sarajevo d.d. Sarajevo	Q1 2017
	BOR banka d.d. Sarajevo	BOR banci d.d. Sarajevo pripojena Privredna banka Sarajevo d.d. Sarajevo	Q4 2016
	Privredna banka Sarajevo d.d. Sarajevo	Privredna banka Sarajevo d.d. Sarajevo pripojena BOR banci d.d. Sarajevo	Q4 2016
4	UniCredit Bank d.d. Mostar	UniCredit Zagrebačka banka BiH promijenila ime u UniCredit Bank d.d. Mostar	Q1 2008
	UniCredit Zagrebačka banka BiH d.d. Mostar	Spajanje sa Univerzal bankom d.d. Sarajevo u UniCredit Zagrebačku banku BiH	Q3 2004
	Zagrebačka banka BH d.d. Mostar	Spajanje sa Zagrebačkom bankom BH d.d. Mostar u UniCredit Zagrebačku banku BiH	Q3 2004
	Univerzal banka d.d. Sarajevo	HVB Central profit banka Sarajevo pripojena UniCredit Zagrebačkoj banci BiH	Q1 2008
	HVB Central Profit banka d.d. Sarajevo	Spajanje sa Central Profit bankom u HVB Central Profit banku d.d. Sarajevo	Q4 2004
	HVB banka d.d. Sarajevo	Spajanje sa HVB bankom d.d. Sarajevo u HVB Central Profit banku d.d. Sarajevo	Q4 2004
	Central Profit banka d.d. Sarajevo	Pripojena Central Profit banci d.d. Sarajevo	Q4 2002
	Travnička banka d.d. Travnik		
5	UniCredit Bank a.d. Banja Luka	Nova Banjalučka banka a.d. Banja Luka promijenila ime	Q2 2008
	Nova Banjalučka banka a.d. Banja Luka	Pripojena HVB grupaciji, nastavila poslovanje kao zasebno pravno lice	Q4 2005
	Banjalučka banka a.d. Banja Luka	Privatizovana i promijenila ime u Nova Banjalučka banka a.d. Banja Luka	Q1 2002
6	Addiko Bank d.d. Sarajevo		
	Hypo Alpe Adria Bank d.d. Mostar	Hypo Alpe Adria Bank d.d. Mostar promijenila ime i sjedište	Q4 2016
7	Addiko Bank a.d. Banja Luka		
	Hypo Alpe Adria Bank a.d. Banja Luka	Hypo Alpe Adria Bank a.d. Banja Luka promijenila ime	Q4 2016
	Kristal banka a.d. Banja Luka	Kristal banka a.d. Banja Luka promijenila ime	Q3 2003
8	ASA banka d.d. Sarajevo		
	Investiciono komercijalna banka (IKB) d.d. Zenica	IKB d.d. Zenica promijenila sjedište i naziv u ASA banka d.d. Sarajevo	Q4 2016
	MOJA banka d.d. Sarajevo	MOJA banka d.d. Sarajevo pripojena Investiciono komercijalnoj banci d.d. Zenica	Q3 2016
	FIMA banka d.d. Sarajevo	Promijenila ime u MOJA banka d.d. Sarajevo	Q4 2010
	VABA banka d.d. Sarajevo	Promijenila ime u FIMA banka d.d. Sarajevo	Q3 2007
	Validus banka d.d. Sarajevo	Promijenila ime u VABA banka d.d. Sarajevo	Q1 2007
	Ljubljanska banka d.d. Sarajevo	Osnovana Validus banka preuzela dio aktive i pasive Ljubljanske banke d.d. Sarajevo	Q3 2006
9	Komercionalno investiciona banka (KIB) d.d. Velika Kladuša		
10	NLB Banka d.d. Sarajevo		
	NLB Tuzlanska banka d.d. Tuzla	NLB Tuzlanska banka d.d. Tuzla promijenila sjedište i ime u NLB Banka d.d. Sarajevo	Q1 2012
	Tuzlanska banka d.d. Tuzla	Tuzlanska banka d.d. Tuzla promijenila ime u NLB Tuzlanska banka d.d. Tuzla	Q3 2006
	Comercebank bančna skupina NLB d.d. Sarajevo	Pripojena Tuzlanskoj banci d.d. Tuzla	Q3 2006
11	NLB Banka a.d. Banja Luka		
	NLB Razvojna banka a.d. Banja Luka	NLB Razvojna banka a.d. Banja Luka promijenila ime u NLB a.d. Banja Luka	Q4 2015
	LHB banka a.d. Banja Luka	Spajanje sa Razvojnou bankom jugoistočne Evrope u NLB Razvojna banka a.d. BL	Q2 2006
	Razvojna banka jugoistočne Evrope a.d. Banja Luka	Spajanje sa LHB bankom a.d. Banja Luka u NLB Razvojnu banku a.d. Banja Luka	Q2 2006
12	Raiffeisen Bank d.d. BiH, Sarajevo		
	Raiffeisen Bank HPB d.d. Mostar	Pripojena Raiffeisen banci d.d. Sarajevo	Q1 2003
13	ProCredit Bank d.d. Sarajevo	Microenterprise bank d.d. Sarajevo promijenila ime u ProCredit Bank	Q4 2003
14	ZiraatBank BH d.d. Sarajevo	Turkish Ziraat Bank Bosnia d.d. Sarajevo promijenila ime u Ziraat Bank BH	Q1 2013
15	Union banka d.d. Sarajevo		
16	Sberbank d.d. Sarajevo		
	Volksbank d.d. Sarajevo	Volksbank d.d. Sarajevo promijenila ime u Sberbank d.d. Sarajevo	Q1 2013
		Sberbank grupacija preuzela Volksbank d.d. Sarajevo	Q1 2012
17	Sberbank a.d. Banja Luka		
	Volksbank a.d. Banja Luka	Volksbank a.d. Banja Luka promijenila ime	Q1 2013
		Sberbank grupacija preuzela Volksbank a.d. Banja Luka	Q1 2012
	Zepter Komerc banka a.d. Banja Luka	Postala članica Volksbank International AG, promijenila ime u Volksbank a.d. BL	Q3 2007
18	Intesa Sanpaolo banka d.d. BiH		
	UPI banka d.d. Sarajevo	Promijenila ime u Intesa Sanpaolo banka d.d. BiH	Q3 2008
	LT Gospodarska banka d.d. Sarajevo	Pripojena UPI banci d.d. Sarajevo	Q3 2007

	Gospodarska banka d.d. Sarajevo LT Komercijalna banka d.d. Livno	Spajanje sa LT Komercijalnom bankom Livno u LT Gospodarsku banku d.d. Sarajevo Spajanje sa Gospodarskom bankom Sarajevo u LT Gospodarsku banku d.d. Sarajevo	Q1 2003 Q1 2003
19	Vakufska banka d.d. Sarajevo Depozitna banka d.d. Sarajevo	Pripojena Vakufskoj banci d.d. Sarajevo	Q2 2002
20	Nova banka a.d. Banja Luka Agroprom banka a.d. Banja Luka	Nova banka a.d. Bijeljina promijenila sjedište Pripojena Novoj banci a.d. Bijeljina	Q3 2007 Q1 2003
21	Naša banka a.d. Bijeljina Pavlović International Banka a.d. Slobomir Bijeljina Privredna banka a.d. Doboj Privredna banka a.d. Brčko Semberska banka a.d. Bijeljina	Promijenila ime u Naša banka a.d. Bijeljina Pripojena Pavlović International banci Pripojena Pavlović International banci Pripojena Pavlović International banci	Q4 2019 Q2 2003 Q4 2002 Q4 2001
22	Komercijalna banka a.d. Banja Luka		
23	MF banka a.d. Banja Luka IEFK banka a.d. Banja Luka	Promijenila ime u MF banka a.d. Banja Luka	Q3 2010
	Banke kojima su oduzete dozvole za rad od 2002. godine:		Datum promjene
1	Camelia banka d.d. Bihać		Q1 2002
2	Privredna banka a.d. Gradiška		Q1 2002
3	Ekvator banka a.d. Banja Luka		Q1 2002
4	International Commercial Bank Bosnia d.d. Sarajevo		Q3 2002
5	Banka za jugoistočnu Evropu Banja Luka		Q4 2002
6	Privredna banka a.d. Srpsko Sarajevo		Q4 2004
7	Gospodarska banka d.d. Mostar		Q4 2004
8	Ljubljanska banka d.d. Sarajevo		Q3 2006
9	Hercegovačka banka d.d. Mostar		Q3 2012
10	Postbank BH Poštanska banka BiH d.d. Sarajevo		Q2 2013
11	Bobar banka a.d. Bijeljina		Q4 2014
12	Banka Srpske a.d. Banja Luka		Q2 2016

Izvor: CBBiH

ISSN 1840-4103

9 771840 410007